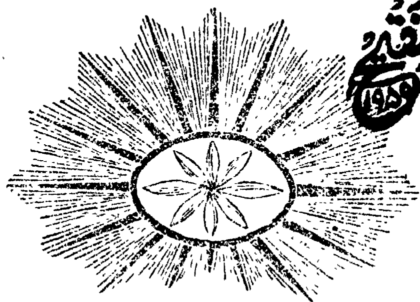
[illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

علم صرف عثمانلو لسانی طوغری سویلیوب یازمق فنیدر . سویلیوب یازدیغمز (جمله) و (کلام) دینلور که کلمه‌لردن وکلمه‌لر دخی حرفلردن مرکبدر . (حرف) بر کیفیت مخصوصه ایله اغزك مخرج معیننندن چیقان صوتدر واول کیفیته (حرکه) دینلور . عثمانلو لساننده حرف اوتوز ایکیدر ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك گ ل م ن و ه ی بونلره (حروف هجا) تسمیه اولنور . (حرکه) اوچدر اوستون اسره اوتره که بونلره فتحه کسره ضمه دخی دینور . وبونلرك هر بریسی ایکی نوعدر خفیف وثقیلدر (فتحهٔ خفیفه) ال بل کبی . (فتحهٔ ثقیله) آل بال کبی . (کسرهٔ خفیفه) ایپ چیت کبی . (کسرهٔ ثقیله) قیر کبی (ضمهٔ خفیفه)

ایکی قسمدر بری مبسوطه درکه دوداقلری بر مقدار
آچه‌رق تلفظ اولنور اوك وکور کی . دیکری
مقبوضه درکه دوداقلری بر مقدار صیقه‌رق تلفظ اولنور
اوچ کوچ . کبی (ضمهٔ ثقیله) کذلك ایکی قسمدر
مبسوطه‌سی اوت پوت . کی مقبوضه‌سی اوطور
کبی حروف مذکوره بعضا حرکهٔ خفیفه ایله وبعضا
حرکهٔ ثقیله ایله حرکه‌لنور فقط ت ث ذ س ك
حرفلری دائما حرکهٔ خفیفه ایله استعمال اولنور . وصاد
طاغین قاف حرفلری دائما حرکهٔ ثقیله ایله قوللانیلور
(قاعده) بر کلمه قنغی جنس حرکه ایله بدأ ایدرسه
صکره‌کی حرکه‌لر دخی اول جنسدن اولمق شیوهٔ لسان
ترکی اقتضاسندندر . مثلا بر کلمه‌نك اولنده حرکهٔ خفیفه
بولندیغی حالده سائر حرکه‌لر دخی خفیف اولمق لازمدر
فقط الما کیبرن لیمون . کی بك نادر کلمه‌لرده بو قاعده تخلف
ایتمشدر . وکذا حرکهٔ ثقیله ایله بدأ ایدن کلمه‌نك سائر
حرکه‌لری دخی ثقیل اولور انجق قهوه مثللو پك نادر
کلمه‌لر تخلف ایلمشدر . هر بر حرف حرکه‌یه محتاجدر انجق
حرفك بعضا کندی حرکه‌سی اولوب متحرك دینلور وبعضا
ماقبلنده‌کی حرفك حرکه‌سنه اعتماد ایدوب ساکن دینور
فقط عربی وفارسی کلمه‌لرده الف بعضا حرف مد اولوب
فتحه‌یی مد ایدر امر جفا وان کدا . کبی کذلك (یا)
(واو) دخی حرف مد اولوب (یا) کسره‌یی (واو) ضمه‌یی

مد ایدر قاضی حسیب و بی تهی و مخوف و سبو وگدو ٠
کبی کلمات ترکیه ده اکثریا (الف ٠ یا ٠ واو) علامت حرکه
اولوب یعنی حرکه نك جنسنی بیان ایدوب تلفظ اولنمزلر
بال ایپ یول ٠ کبی بو صورتده انلره حرف املا دینلور انجق
بعضا شعرده مد اولندقلرنده (حرف مد) دخی دینور
وبعضا (ها) دخی علامت حرکه اوله رق یازیلوب های
رسمیه و حرف املا دینلور هله ٠ خانه عایشه عباره ٠ کبی
(قاعده) اگر الفك مد ایتدیکی و یاخود جنسنی بیان
ایتدیکی حرکه نك بولندیغی حرف دخی الف اولورسه
اولوقت ایکی الف بر یرده کلمامك ایچون یالکز بر الف یازیلوب
اوزرینه مد اشارتی وضع اولنور آمر آن آل آص ٠
کبی (ثا ٠ ذال ٠ صاد ٠ ظا ٠ غین) حرفلری لسان
عربدن اخذ اولنان کلمه لره مخصوصدر (چ ٠ ژ) حرفلری
عربیده بولنمیوب ترکی و فارسی کلمه لره مخصوصدر (ضاد)
اکثریا (ظا) کبی تلفظ اولنور بعض ماضی ضمیر ٠ کبی
(کاف) بعضا ترکی کلمه لرده نون کبی تلفظ اولنوب صاغر
کاف دینلور اونك وسنك کبی (تشدید) کلمات عربیه ده
قوللانیلوب بر حرفی ایکی دفعه اوقوتدیرر محمد معظم ٠ کبی
(همزه) عربی و فارسی کلمه لرده قوللانیلور شویله که
عربی کلمه لرك وسطنده واقع اولان الف ساکن اولدقده
اگر ماقبلی مفتوح اولورسه کندی صورتیله یازیلوب

اوزر ینه همزه اشارتی وضع اولنور مأمور کبی اکر مکسور اواورسه بردندان یازیلوب کذلك اوزر ینه همزه قونور بئر کبی واکر مضموم اواورایسه کذلك همزه قونور مؤمن کبی واکر وسطده واقع اولان الف متحرك اواورسه ماقبلی مضموم اولدیغی وقت (واو) صورتنده یاز یلوب کذلك همزه وضع اولنور سؤال مؤجل ۰ کبی ومفتوح ویاخود حرف مد یاسائر ساکن حرف اولدیغی وقت دندان ایله یازیلوب ینه اوزر ینه همزه قونور سئله فئه سائل قائل اسئله مسؤل ۰ کبی مائه وامرئه کلمه لری شاذدر وآخرنده واقع اولان الفك ماقبلی مفتوح اولورسه کندی صورتیله یازیلوب اوزر ینه همزه وضع اولنور منشأ وملجأ ۰ کبی واکر ادواتدن برشیئه متصل اواورسه دندان ایله یاز یلور متکئی کبی واکر ماقبلی ساکن اواوسه یالکز همزه اشارتیله یازیلور شیء جزء ۰ کبی اما اکر برشیئه متصل اولورسه اولحالده دندان ایله یازیلور شیئ جزئی شیئك جزئك کبی فقط (بدأ) لفظی الف ایله و(بروء) لفظی واو ایله یازیلور وبعضا (جزء) دخی بویله واو ایله قوللانیلور لکن برشیئه متصل اولدقلری حالده ینه دندان ایله یازیلورلر بدئی رئی ۰ کبی وبعضا شیئ لفظنك الفی تلفظدن وکتابتدن اسقاط اولنور شیلر وشیدن کبی واسم بابنده بیان اولنه جغی وجهله عربی وفارسی اسملرك اضافتلری

صورتلرنده دخی اشبو (همزه) اشارتی وضع اولنور مثلا بلده حانهٔ قاضی * کبی و اشبو (حروف هجا) ایکی قسمدر بری مابعدینه بتشمیان حرفلر اولوب (حروف انفصال) دینلور ا د ذ ر ز ژ و * حرفلریدر دیکری مابعدینه بتشن حرفلر اولوب (حروف اتصال) دینور بونلر باقی قلان حروف هجادر کلامك ترکب ایتدیکی کلملر بش نوعدرکه (اسم) صفت * کنایات * فعل * ادوات) اولوب هر بریسی بربابده بیان اولنور *

باب اول اسم بیانندهدر

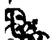
اسم برشخصدن یاخود برشیدن خبرویرن کلمهدر محمد کتاب خانه صو * کبی اسم ایکی نوعدر بریسی (اسم عام) که (اسم جنس) دخی دینور آت باغ بیت * کبی دیکری (اسم خاص) که (علم) دخی دینور مصطفی بغداد نیل * کبی اسملرده ایکی خاصیت وادر بریسی (کمیت یعنی بر یا نودردن زیاده شیئی بیان ایلمك که اولکیسنه (مفرد) ایکنجیسنه (جمع) دینور * دیکری (کیفیت) یعنی برشیئك (مذکر) یعنی ارکك و (مؤنث) یعنی دیشی اولدیغنی تعیین ایتمکدر * بو خاصیت ثانیه ترکی وفارسی کلملرده اولمیوب یالکز عربیده معتبردر * اسم ترکیبنده بولندیغی حالده کندوسنه عارض اولان هیئتلر اعتبار یله درت قسم اولورکه (مجرد * مفعول به * مفعول الیه *

مضاف اليه) در بونلره احوال اسم تسميه اولنور ٠

﴿ فصل اول اسماء تركيه بياننده در ﴾

اسماء تركيه كميت اعتباريله ايكى قسمدركه مفرد وجمع اولور مثلا اوات صو مفرد در ٠ واداة جمع (لر) دركه هر مفرد كلمه نك آخرينه علاوه ايله جمع اولنور اولر اتلر صولر كى احوال اسمدن مجرد هيئت اصليه سيله قوللانيلان اسم تركيبده (مبتدا) ياخود (خبر) اولورنته كم كوللر بو كسكدر دينلدكده مبتدا اولان ولر لفظى (وشو كوريشان اولكردر) دينلدكده خبر واقع اولان اولكر لفظى كى (مفعول به) آخرينه (يا) علاوه اولنان اسمدر اوى چايرى ٠ كى (مفعول اليه) آخرينه (ها) علاوه اولنان اسمدر اوه چايره ٠ كبى اكر اسمك آخرنده (هاى) رسميه ياخود سائر حرف املا بولنورسه علاوه اولنه جق (يا) (وها) دن اول بر (يا) دخى زياده قلنور بلطه بى بلطه يه قيابى قيايه صاقسى بى صاقسى يه قپوبى قپويه ٠ كى (مضاف اليه) آخرينه صاغر (كاف) علاوه قلنان اسمدر اولك چايرك ٠ كبى واكر آخر كلمه ده ذكر اولنان حروف املا بولنورسه (نون) دخى زياده قلنور بلطه نك قيانك صاقسينك قپونك ٠ كى احوال مذكوره ٠ ضبطنده سهولت اولمق ايچون مثاللرى بروجه ترتيب زبرده يازلمشدر

مفردلرك مثاللرى

مضاف اليه	مفعول اليه	مفعول به	مجرد
اوك	اوه	اوى	او
قاپليجه نك	قاپليجه يه	قاپليجه يى	قاپليجه
قيانك	قيايه	قيايى	قيا
صاقسينك	صاقسى يه	صاقسى يى	صاقسى
قپونك	قپويه	قپويى	قپو

جمعلرك مثاللرى

اولرك	اولره	اولرى	اولر
قاپليجه لرك	قاپليجه لره	قاپليجه لرى	قاپليجه لر
قيالرك	قيالره	قيالرى	قيالر
صاقسيلرك	صاقسيلره	صاقسيلرى	صاقسيلر
قپولرك	قپولره	قپولرى	قپولر

(قاعده) آخر كلمه ده اولان (قاف) برشيئه متصل اولوب حركه لنسه (غينه) تبديل اولنمق قاعدهٔ مطرده اولديغندن آخرنده (قاف) اولان اسملر دخى مفعوللرنده و مضاف اليهده (قاف ٠ غينه) تبديل قلنوب اياق اياغى اياغه اياغك دينور ٠ اماكر (قاف) حركه لنمزسه حالى اوزره قالور ٠ نته كيم (اياق) لفظنك جمعنده اياقلر اياقلرى اياقلره ٠ اياقلرك دينور

(فائده ٠ اضافت) براسمه ديكراسمى ربط ايتمكدن عبارت

اولوب اولدیغنده (مضاف الیه) ایکنجیسنه (مضاف) دینلور. مثلا اوك طامی. دیدیکمزده (طام) مضاف (او) مضاف الیه اولور

(اضافت) ایکی قسمدر اولکیسی (اضافت لامیه) درکه مضاف الیهك آخرینه بروجه مشروح (صاغر کاف) علاوه اولنوب نسبت وتملك معنالرینی اشعار ایدر اوك طامی. وبنم اوم. کبی ایکنجیسی (اضافت بیانیه) درکه مضاف الیه مضافك نوعنی بیان ایدر ومضاف الیهك آخرینه (صاغر کاف) علاوه اولنمیه رق مجرد صورتنده ایراد اولنور. چنار اغاجی. قاپلیجه صویی. ایپك بوجکی. کبی

(تنبیه. مشبهك. مشبه بهه) اضافتی برشیئك برشیئه تشبیهنده مبالغه قصدیله (مشبه به) اولان اسمك (مشبه) اولان اسمه اضافتی دخی (اضافت بیانیه) قبیلندندرنته کیم کوکل کعبه سنی یقمه. دینورکه کعبه کبی اولان کوکلی ییقمه دیمك اولور

(قاعده) بعضا اضافت لامیه اداتی اولان (صاغر کاف) حذف اولنور خصوصا مضاف ایله مضاف الیه بر شیئه (علم) یاخود بر صنفه (اسم) اولدقده مطردا حذف اولنوب اضافت بیانیه صورتنده قوللانیلور ابراهیم اغاچایری. ویالی بکجیسی. کبی که فی الاصل ابراهیم اغانك

چایری ویاینك بكچیسی دیمكدر

فصل ثانی اسماء فارسیه بیانندهدر

بونلر دخی كذلك (كمیت) اعتباریله ایكی قسم اولهرق یا (مفرد) ویاخود (جمع) درلر وتركی ادات جمعی اولان (لر) ایله جمعلنورلر • خانهلر كبی ویاخود اصل فارسیه اوزره جمعلنورلر • بونده بكی قاعده واردر برنجیسی ذی روح مردمردان زن زنان • اسب اسبان ومرغ مرغان • كبی دیكری دخی ذی روحك غیری اولور ایسه آخرینه (ها) علاوهسیله جمعلنور باغ باغها • خانه خانهها ستاره ستارهها كبی

(قاعده) ذی روح اسملرندن اولوب آخری (ها) یله بتن كلهلر بالطبع (الف) و (نون) علاوهسیله جمعلنور فقط آخر كلمهده اولان (ها) حذف اولنهرق یرینه (كاف) كتوریلور بندهكان • كبی وآخری (الف) ایله بتن كلهلرده بر (یا) زیاده قلنور كدا كدایان • كبی وبعض ذی روح اولمیانلر دخی شذاذ اولهرق (الف) و (نون) ایله جمعلنهبیلیر واردر چشم چشمان • كبی (تنبیه) ذی روحك غیری اولان اسملرك (ها) ایله جمعلندیكی اكرچه معلومات اولاق اوزره بیان اولنمش ایسهده لسان عثمانینك فصاحتی اقتضاسنجه ادات تركیه اولان (لر) جمعلندیرمك

یعنی باغها خانه‌ها یرینه باغلر و خانه‌لر بیانل[illegible] احوال اسمده اصل ترکی اولان کلمه‌لرك قاعده‌سی جاری اولوب تسهیل ضبط ایچون مثاللری زیرده بیان اولنور

مفردلرك مثاللری

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
باغ	باغی	باغه	باغك
خانه	خانه‌یی	خانه‌یه	خانه‌نك
کدا	کدایی	کدایه	کدانك
صوفی	صوفی‌یی	صوفی‌یه	صوفینك
آهو	آهویی	آهویه	آهونك

قاعدهٔ ترکیه اوزره جمعلرك مثاللری

باغلر	باغلری	باغلره	باغلرك
خانه‌لر	خانه‌لری	خانه‌لره	خانه‌لرك
کدالر	کدالری	کدالره	کدالرك
صوفیلر	صوفیلری	صوفیلره	صوفیلرك
آهولر	آهولری	آهولره	آهولرك

قاعدهٔ فارسیه جه جمعلرك مثاللری

زنان	زنانی	زنانه	زنانك
بندکان	بندکانی	بندکانه	بندکانك
کدایان	کدایانی	کدایانه	کدایانك
صوفیان	صوفیانی	صوفیانه	صوفیانك

آهوان آهوانی آهوانه آهوانك

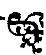
اسماء فارسیه‌ده اضافت بعضا فارسی قاعده‌سی اوزره قوللانیلور شویله‌که مضافه بر (کسره) ویریله‌رك تقدیم ومضاف الیه تأخیر اولنور درخت باغ کبی که باغك اغاجی دیمکدر واکر مضاف اولان کلمه‌نك آخرنده (ها) یاخود (یاء) ممدوده اولورسه بر (همزه) زیاده قلنور میوهٔ باغ صوفیٔ بروسه کبی که باغك میوه‌سی بروسه‌نك صوفیسی دیمکدر اکر (الف) یاخود (واو) ممدوده اولورسه بر (یا) زیاده قلنور کدای جهان ابروی دوست کبی که جهانك کداسی ودوستك قاشی دیمك اولور

(تنبیه) اشبو مثالار اضافت لامیه قبیلندن ایسه‌ده قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت بیانیه دخی بعینها بو صورتله استعمال اولنور درخت سرو کبی که سرو اغاجی دیمکدر اضافت بیانیه قبیلندن اولان مشبه بهلك اضافتی ایسه لسان عثمانیده بو صورتله پك چوق استعمال اولنور خانهٔ دل وباغ جهان کبی که کوکل اوی وجهان باغی یعنی او کبی اولان کوکل وباغ کبی اولان جهان دیمك اولور

فصل ثالث اسماء عربیه بیاننده‌در

انلرکده کیفیت وخاصیتی دخی واردر یعنی بر اسم یا (مذکر) یاخود (مؤنث) اولور مؤنث ایکی نوعدر نوع اول (مؤنث حقیقی) درکه ذی روح اولان دیشی اسمیدر

امرأه وزينب وعايشه • كبى نوع ثانى (مؤنث اعتبارى)
اولوب بو دخى ايكى قسمدر برى (سماعى) وديكرى
(قياسى) در سماعى برقاعده تحتنده اولميوب لسان عربده
مؤنث اعتبار اولنان كلمه لردر انلر دخى معدود اولديغندن
لسان عثمانيده مستعمل اولنلر بورادە ذكر وتعداد اولنور •
شمس • ارض • ذراع • اهل • يمين • شمال عين • اذن
كف • فخذ • يد • قدم • ساق • اصبع • نفس • دار • دلو
جحيم • جهنم • نار • عقرب • عنكبوب • خمر • بئر • كاٴس
ريح • صبا • عصا • فردوس • ملح • قوس • درع
ذهب • ينبوع • حرب • نعل • فرس • شو اسملر لسان
عربيده دائما مؤنث اعتبار اولنور ومسك • حال • طريق • سبيل •
عنق • لسان • سما • سلاح • قضا سكين • لفظلرى عربيده بعضا
مذكر وبعضا مؤنث اوله رق قوللانيلور لكن عثمانلو لساننده
اسماء مذكورەنك جمله سى اكثريا مذكر اوله رق قوللانيلور
فقط نفس كلمه سى دائما مؤنث اعتبار اولنور نفس اماره
كبى حرفلرك اسملرى دخى دائما مؤنثدر (واو ممدوده)
(هاى رسميه) كبى قياسى قاعده ايله ضبط اولنان اسملر در
شويله كه آخرنده (تاء تأنيث) اولان كلمه مؤنث عد اولنور
رحمت ظلمت كبى بو تاء تأنيث اصل لسان عربيده
(تاء كرد) دينلان تادر (ها) صورتنده ياز يلور • لكن
عثمانلو لساننده ايكى درلو استعمال اولنور يا اول (تا) تاء

طویل صورتنده قوللانیلور رحمت کبی یاخود نقطه لری اسقاط اولنه رق هاء رسمیه یه تبدیل قلنور عباره حمایه کبی

(تنبیه) بیت . التفات . ثبت . ثبوت . ثبات . اثبات . سبت سمت . صحت . سکوت . اسکات . صیت . وقت . میقات . کلمه لرینك آخرلرنده بولنان (تالر) نفس کلمه دن اولمغله علامت تأنیث دکلدر بوندن بشقه عربیده بعض کلمه لرك آخرلرنده (یا) صورتنده اولان (الف زائده) لر علامت تأنیث اولوب بو کلمه لردن عثمانلو لسانده قوللانیلانلر معدود اولمغله بوراده ذکرو بیان اولنور دعوی فتوی صغری کبری حمی شوری کبی اسماء عربیه (کمیت) اعتباریله اوچ قسم اولوب شویله که عربجه ده جمع ایکینك مافوقنده مستعمل ایکی کشی بی ویاخود ایکی شیئی بیان ایچون (تنبیه) اولمغله اسماء مذکورده مفردن و جمعدن بشقه برده (تثنیه) صیغه سی وادر . اما اصل ترکجه ده تثنیه صیغه سی اولیوب ایکی ودها یوقاروسی جمع اولندیغندن کرك تثنیه وکرك جمعده (لر) اداتی قوللانیلور . مثلا ایکی کتاب ویاخود دها زیاده کتاب دیمك ایچون کتابلر دینلور . اکر عربیدن النمش اولان بر کلمه اصل قاعدهٔ عربیه اوزره تثنیه اولنمق یعنی ایکی شیٔ بیان قلنمق استنیلورسه اوحالده آخر کلمه یه (یا) وبر (نون)

علاوه اولنور وبو (یا) نك ماقبلی فتحه ایله اوقنور مثلا ایکی
کتاب وایکی قاری دنیله جك یرده کتابین قاریین دیلور
وبعضا تثنیه لر الف ایله قوللانیلور ثلثان کبی که ایکی ثلث
دیمکدر . واکر اصول عربیه اوزره جمع قلنمق استنیلورسه
بونده اوچ قاعده واردر . اولکیسی مذکرلرك صیغه سی
بوزلیه رق آخر کلمه یه (یا) و (نون) علاوه سیله اولور .
واو یانك ماقبلی کسر ایله اوقنور وبوکا (جمع مذکر سالم)
دینور . معلم معلمین . کبی وبعضا (یا) یرینه (واو)کلور
واول واوك ماقبلی مضموم اوقنور معلمون کبی .
(استطراد) معلم لفظی لسان عربیده اوکره دیجی معناسنه
صفت ایسه ده لسان عثمانیده خواجه معناسنه اسم اوله رق
مستعملدر نته کیم اصل عربیده کاتب یازیجی ومکتوب
یازلمش معناسنه صفت اولور عثمانلو لساننده ایکیسیده اسم
اوله رق قوللانیلور
(تنبیه . جمع مذکر سالم) صیغه سی ذوی العقوله مخصوص
اولمغله کاتبین کاتبون دینلوب مکتوبین مکتوبون
دینلمز فقط شاذ اوله رق سنه نك جمعنده سنین دینلور
ایکنجیسی مؤنثلرك صیغه سی بوزلمیه رق فقط آخرلرنده
اولان (تاء تأنیث) حذف اولندقدن صکره (الف) ایله (تا)
علاوه سیله اولوب (جمع مؤنث سالم) دینور عتبه عتبات
کبی مؤنث سماعیلر دخی بووجهله جمعلنه بیلور ذراعات

کبی اوچنجیسی (جمع مکسر) درکه کلمه نك صیغه سی بوزیله رق بجملنوب مذکرده ومؤنثده جاری اولور وبو جمعك وزنلری مختلف ونامظبوط اولدیغنه وهر اسمك جمعی کتب لغتده بیان اولندیغنه مبنی کتب مذکوره یه مراجعت اولنمق لازم کلور اکثریا ثلاثی یعنی اوچ حرفلی کلمه لردن فعل وزننده اولنلرك جمعی فعول کلور شمس شموش قبر قبور . کبی وخانه معناسنه اولان بیت بیوت . کبی وزن مذکور اوزره اولوب ایکنجی حرفی (واو) یاخود (یا) اولان کلمه لرك جمعلری افعال وزننده کلمك دخی قاعده در ثوب اثواب وشعرده اولان بیت ابیات . کبی (تنبیه) قوسك جمعی قووس کلمك ایجاب ایدرسه ده قسی کلمشدرکه اصل قووس اولوب اصول عربیه اوزره اعلال اولنمشدر

(فعل . فعل . فعل . فعل .) وزننده اولنلرك جمعی افعال کلور سر اسرار . قفل اقفال . طرف اطراف . عنق اعناق . کبی و (فعلة) وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی فعال کلور بلد بلاد . کبی و (فعلة) وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی (فعل) کلور نعمت نعم . کبی و (فعلة) وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی (فعل) کلور رتبه رتب کبی و (فعلة) وزننده اولان کلمه لرك جمعی (فعال) کلور کبی . رقبه . رقاب . (ورباعی) یعنی درت حرفلی

اولنلردن (فعال) و (فعال) وزننده اولنلرك جمعی (افعلة) کلور زمان ازمنه سؤال اسئله • کبی وبعضا (فعلان) کلور غزال غزلان غلام غلمان کبی و (فعال) و (فعیل) وزنلرینك جمعی فعل کلور کتاب کتب طریق طرق • کبی و (فعول) وزننك جمعی (افعله) کلور عمود اعمده کبی بو وزنلرك آخرنده تاء تأنیث بولندیغی وقت جمعلری (فعائل) اوزره کلور عمامه عمائم رساله رسائل کتیبه کتائب کبی و (فاعل) وزننده اولنلرك مذکر ومؤنثی (فواعل) زنی اوزره جمعلنور جامع جوامع عاطف عواطف کبی کوکب • درهم • مکتب • مسجد • مسطره • اصبع مبنی • وزنلرنده اولنلرك جمعلری کواکب • دراهم • مکاتب • مساجد • مساطر اصابع • مبانی وزنلری اوزره کلور • فقط دعوی ایله فتوانك جمعلرنده کسر واو ایله دعاوی وفتاوی دینلدیکی کبی فتح واو ایله دعاوی وفتاوی دخی دینلور • وخماسی یعنی بش حرفلی اولنلردن سلطان • ومصباح • ومکتوب • وزنلرنده اولنلر سلاطین ومصابیح ومکاتیب وزنلری اوزره جمعلنورلر • بابك جمعی ابواب وتاج یله جارك جمعلری تیجان وجیران کلور • وارضك جمعنده اراضی ومزیتك جمعنده مزایا وقیصرك جمعنده قیاصره وکسری لفظنك جمعنده اکاسره دینلور • وبعضا عربی لفظلر فارسی قاعده سی اوزره جمعلنور عاشقان • کبی لکن ترکی وفارسی اسملر

عربجه جمعلنمزلر فقط غلط مشهور اولەرق تشریفات همایون استعمال اولنور .

(تنبیه) براسم عربی قاعدهٔ عربیه اوزره جمعلندکدنصکره برکره دها (جمع مؤنث سالم) صیغه‌سیله جمعلنمك اصول عربیه جه جائز اولوب لسان ترکیده دخی قوللانیلورنته کیم مصرفك جمعی مصارف دینلدیکی کبی مصارفات دخی دینلر . لکن براسم عربی قاعدهٔ عربیه اوزره جمعلندکدنصکره آخرینه (لر) علاوه‌سیله تکرار ترکجه دخی جمعلندرمك خطادر مثلا مصارفلره امارافلر دینمك جائز اولمز اسماء عربیده دخی احوال اربعهٔ عثمانلو قاعده‌سی اوزره جاری اولوب مثاللری بروجه آتی ذکر اولنور .

مفردلرك مثاللری

مضاف اليه	مفعول اليه	مفعول به	مجرد
کتابك	کتابه	کتابی	کتاب
صحیفه‌نك	صحیفه‌یه	صحیفه‌یی	صحیفه
قاضینك	قاضی‌یه	قاضی‌یی	قاضی
عدونك	عدویه	عدویی	عدو

ترکجه جمعلرك مثاللری

کتابلرك	کتابلره	کتابلری	کتابلر
صحیفه‌لرك	صحیفه‌لره	صحیفه‌لری	صحیفه‌لر

قضالر	قضالری	قضالره	قضالرك
قاضیلر	قاضیلری	قاضیلره	قاضیلرك
عدولر	عدولری	عدولره	عدولرك

تثنیه‌لرك مثاللری

مملکتین	مملکتینی	مملکتینه	مملکتینك
ثلثان	ثلثانی	ثلثانه	ثلثانك

جمع مذکر سالملرك مثاللری

معلمین	معلمینی	معلمینه	معلمینك
معلمون	معلمونی	معلمونه	معلمونك

جمع مؤنث سالملرك مثاللری

محلات	محلاتی	محلاته	محلاتك

جمع مکسرلرك مثاللری

کتب	کتبی	کتبه	کتبك
قیاصره	قیاصره‌یی	قیاصره‌یه	قیاصره‌نك
مزایا	مزایایی	مزایایه	مزایانك
مبانی	مبانی‌یی	مبانی‌یه	مبانینك

(قاعده) آخرنده (یا) صورتنده (الف) بولنان اسماء عربیه عثمانلوجه ادات تعریف اولان الف لامدن برشیئه متصل اولدقده دائما (الف) کندی صورتلرنده یازلمغله احوال اربعهٔ اسمده اولان مثاللری بوراده ذکر و بیان اولنور

مفردلر

فتوى   فتوايى   فتوايه   فتوانك

تركجه جمعلر

فتوالر   فتوالرى   فتوالره   فتوالرك

عربجه جمعلر

فتاوى   فتاوايى   فتاوايه   فتاوانك

اسماء عربيه ده قاعدهٔ فارسيه اوزره دخى اضافت جارى اوله رق قاعدهٔ مذكوره اوزره اسم عربى بعضا اسم عربى يه وبعضا اسم فارسى يه وبعض كره ده اسم فارسى اسم عربى يه مضاف اولاق جارى اولديغندن اوچ صورت حاصل اولمغله بروجه ترتيب مثاللرى تحرير اولنور

عربينك عربى يه اضافتى

كتاب مفتى   صحيفهٔ كتاب   صفاى قلب
معناى بيت   قاضئ بلده   عدوى دولت

عربينك فارسى يه اضافتى

وقت شام   ساحهٔ زمين   صفاى دل
معناى سخن   قاضئ جهان   عدوى جان

فارسينك عربى يه اضافتى

سرافراز زمان   بندهٔ حاكم   كداى وقت
صوفئ عالم   روى حبيب

(فائده) آخرى تشديدلى اولان اسماء عربيه اكثر با فارسيده

تشدیدسز اوقونور مثلا (در) و (سم) کلمه‌لری (در) و (سم) دیو تخفیف اولنور عثملوجه دخی بومثللو کلمه‌لر بعضا تشدید ایله و بعضا تشدیدسز استعمال اولنوراشته عدو لفظی دخی بوقبیلدن اوله‌رق اصل عربیده واو مشدده ایله اولوب بعدالتخفیف واو مداولندیغندن آخری واوممدوده‌لی اولان کلمه‌لر عدادینه الحاق اولنمله بروجه سابق اولصورتله مثال اوله‌رق ایراد اولنمش ایسه‌ده تشدید ایله اوقونه‌رق عدوجان دینلمك دخی جائز اولوب بوتقدیرجه وقت شام قبیلندن اولور

(قاعده) صفاوجفامثللو کلمه‌لرك اصل عربیده آخرلرنده (همزه) موجود اولوب لسان عثمانیده حذف اولنمش اولدیغندن قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت صورتنده (یا) علاوه سیله مثلا صفای قلب وجفای خلق دینلدیکی کبی حذف اولنمش اولان همزه‌یی اعاده ایله صفاء قلب وجفاء خلق دخی دینلور

(مهمه) اصول لسان عثمانی اقتضاسنجه‌ندرکه الفاظ عربیه کرك ترکی وکرك فارسی قاعده‌سنجه والفاظ فارسیه یالکز ترکی قاعده‌سنجه ترکیده واقع اوله‌بیلوب الفاظ فارسیه عربی ترکیبنده و الفاظ ترکیه فارسی وعربی ترکیبنده واقع اوله‌مز وکذا ادوات ترکیه فارسی وعربی لفظلره وادوات فارسیه عربی لفظلره علاوه اولنه بیلوب ادوات عربیه فارسی و ترکی

لفظلره علاوه اولنه‌مز بو جهتله قاعدهٔ فارسیه اوزره لفظ ترکی دیکر لفظ ترکی‌یه یا فارسی‌یه یا عربی‌یه مضاف اولمق ویاخود لفظ فارسی یا عربی لفظ ترکی‌یه مضاف قلنمق جائز دکلدر مثلا (طام او · چفتلك ضابط · اوست خانه) (زمین کوشك · موقع او) دینلمك جائز اولمز بوندن بشقه مهمهٔ مذکوره‌یه اشاغیلرده بیان اولنه‌جغی وجهله پك چوق مسئله‌لر تفرع ایتمکله مهمهٔ مذکوره‌یی کوزجه حفظ و ضبط اولنملیدر

(فائده) معنی و فتوی · کبی آخرنده (یا) صورتنده (الف) اولان اسملر (یا) ایله تلفظ اولنمق فارسیده جاری اولوب فقط عثمانلیجه‌ده بونلر لفظلر اصل عربیده اولدیغی کبی (الف) ایله تلفظ اولنور اشبو بونلر لفظلر فارسی قاعده‌سی اوزره مضاف واقع اولدقده فارسی اصولی اوزره دخی تلفظ اولنه بیلور مثلا (معناء بیت) و (فتوای مفتی) دینلدیکی کبی (معنیٔ بیت · فتویٔ مفتی) دخی دینله بیلور · بعضا قاعدهٔ عربیه اوزره لفظ عربی دیکر بر لفظ عربی‌یه مضاف اولور او حالده مضاف الیهه عربیده حرف تعریف دینلان (الف لام) علاوه اولنور و مضاف (ضم) ایله اوقنور (دار الفنون) (دار المعلمین · شیخ الاسلام · خاتمة الفصل) · کبی

﴿ باب ثانی صفت بیاننده‌در ﴾

(صفت) بر اسمك حال وكيفيتي بيان ايچون اول اسمه علاوه اولنان لفظلردر واول اسمه (موصوف) دينلور مثلا (بيوك او . سركش باركير . بياض كاغد) عباره لرنده (بيوك) و (سركش) و (بياض) لفظلري (صفت) اولوب (او) و (باركير) و (كاغد) اسملرينك حاللريني تعريف ايدر وبو اسملر (موصوف) اولور

﴿ فصل اول صفات تركيه بياننده در ﴾

(صفات تركيه نك) موصوفي اسم تركي اولديغي كبي اسم فارسي واسم عربي دخي اولور مثلا (كوزل كوشك) دينلديكي كبي (كوزل كاشانه) و (كوزل قصر) دخي دينلور (وصفات تركيه) دائما (موصوفك) اوزرينه تقدم ايدر (موصوف) اولان كلمه لر كرك اداة تركيه وكرك اداة فارسيه وعربيه ايله جمعلنمش اولسه دخي تركجه صفت ينه مفرد قوللانيلور (كوزل اولر . كوزل زنان . (كوزل ابيات) كبي وبعضا (صفت) ايله خبر بريرده مجتمع اولور نتكيم (طوغري سوز اجيدر) دينلدكده سوز مبتدا طوغري آنك صفتي وآجي خبري واقع اولنسدر (صفات تركيه) ايكي قسمدر سماعي وقياسيدر . سماعي ايشيدوب بلمك ايله ضبط اولنان كلمه لردر كه (كوزل) (اوزون . قيصه . كبي قياسي قاعده ايله بلنه بيلان كلمه لردر شويله كه كرك تركي وكرك فارسي وياخود عربي

اولان اسملرك آخرینه ادات نسبت اولان (لی) و (لو) علاوه قلندقده (صفت) اولورلر بروسه لی نشئه لی کیفلی سوکیلو زورلو مروتلو . کبی وکذا اسملرك آخرینه (جی) علاوه سیله (صفت) اولوب برکار ایله اشتغالی بیان ایدر مرکبجی . کبی وکذا آخرینه (جه) (سی) اداتلری علاوه قلنان اسملر (صفت) اولوب (جه)نسبت(سی) تشبیه افاده ایدر عربجه وامتحانسی . کبی که عربجه لسان امتحانسی شیلر دینور

فصل ثانی صفات فارسیه بیاننده در

فارسی صفتلردخی ترکی صفتلر مقامنده قوللانیلور بوصورتده موصوف موخرکاورو فارسی اولدیغی کبی ترکی وعربی دخی اوله بیلور (سیاه جامه . سیاه اوروبه . سیاه لباس) . کبی

(صفات فارسیه) قاعدهٔ فارسیه جه دخی صفت اولهرق قوللانیلور و بوحالده موصوف صفتك اوزرینه تقدیم اولنرب فارسیجه مضاف کبی کسر ایله اوقنور (باغ دلکشا کبی واکر (هاء رسمیه) یاخود (یاء ممدوده) بولنورسه بر(همزه) واکر (الف) یاخود (واوممدوده)بولنورسه (بریا) زیاده قلنور (خانهٔ دلکشا . والئ ستمکار . بنای استوار . عدوی جانخراش) . کبی (تنبیه) صفات فارسیه قاعدهٔ فارسیه جه قوللانلدقده اضافتده

جائز اولمدیغی کبی موصوفك دخی لفظ ترکی کتورلمسی خطادر مثلا (طام بالا) و (کوشك دلکشا) دینلمز فقط فارسیه ترکجه اسم موصوفدن صکره خبر مقامنده کله بیلور (شو اودانشیندر) کبی صفات فارسیه دخی ایکی قسم یعنی سماعی و قیاسیدر . سماعی سیاه و سرخ کبی قیاسی قواعد آتیه ایله ضبط اولنان لفظلردر شو یله که آخرینه اداة نسبت اولاز (یا) و یاخود (مند) و(ناك) و(ان) اداتلری علاوه قلنان اسملر صفت اولور (شیرازی . نشئه مند . دردناك . باغبان) کبی که شیرازلی ونشئه لی و دردلی و باغجی دیمکدر . یاء نسبته بعضا برده نون علاوه اولنور (آتشین) کبی .

(تنبیه) اشبو اداتلر عربی اسملره دخی علاوه اولنوب فارسیجه صفت یاپیلور لکن ترکجه اسملره علاوه اولنمزلر بوجهتله (لطفی) و (مرحمتمند) ورحمناك) دینلوب (کوشکی) و (یازیمند) و (سوکیناك) دینلمز فقط عثملر بو حکمدن مستثنا اولهرق هرقنغی لساندن مأخوذ اولورسه اولسون آخرینه یاء نسبت کله بیلور (استانبولی (طربزونی) . کبی (قاعده) آخرنده (ها) اولان اسمده یاء نسبت علاوه اولندقده برده (واو) زیاده قلنور (بروسه وی . فرانسه وی . ادرنه وی) کبی . فارسیده وصف ترکیبی دینلان لفظلر دخی صفت اولوب درت

قسمدر . اولکیسی قاعدهٔ فارسیه اوزره واقع اولان اضافت بیانیه‌لرده مضافك کسره‌سی حذف اولندقده مضاف ایله مضاف الیهك مجموعی وصف ترکیبی اولور مثلا (ای کبی یوز) معناسنه اولان (ماه‌رو) ترکیبنده (ها) سکون ایله اوقوندقده (ماه‌رو) بر کلمه حکمنده اولوب ای یوزلی دیمك اولور وکذ کل کبی یوز معناسنه اولان (کل‌رو) ترکیبنده کل کلمه‌سی سکون ایله اوقوندقده کل یوزلی معناسنه اولور بو حالده بر اسمه صفت اوله بیلورلر (زن ماه‌رو) و (شوخ کل‌رو) عباره‌لرنده اولدیغی کبی . ایکنجیسی قاعدهٔ فارسیه جه اضافت لامیه صورتنده مضاف الیه مضاف اوزرینه تقدیم اولنه‌رق وسکون ایله اوقونه‌رق مجموعی وصفت ترکیبی اولور نتکم (پرتوماه) عباره‌سی ایك ضیاسی معناسنه اولوب ماه پرتولی ضیالی دیمك اولور . و بر اسمه صفت اوله‌رق مثلا (روی ماه پرتو) دینلور . اوچنجیسی قاعدهٔ فارسیه اوزره قوللانیلان صفتك موصوف اوزرینه تقدیمیله اولور اول صفت ساکن اوقونوب بو صورتده دخی صفت ایله موصوفك مجموعی بر صفت اولور نتکم قره کوز معناسنه اولان (چشم سیاه) عباره‌سنده سیاه چشم دینلدیکی وقت قره کوزلی معناسنه وصف ترکیبی اولور و بو دخی کلمهٔ واحده حکمنده بر اسمه صفت اولور (طفل سیاه چشم) . کبی دردنجیسی

فارسیده امر حاضر اولان کلمه لرك مفعولی تقدیم ازانسده مجموع کلمتین وصف ترکیبی قبیلندن بر صفت اولور (رونما) و (وقعه نویس) کبی که یوز کوستر و وقعه یاز یجی دیمك اولور. انجق فارسی امر حاضرلر سماعه متوقف اولمغله عثمانلو لسانده مستعمل ومشهور اولنلری بوراده ذکر و بیان اولنور

آر آور آرا آزار آشام آغرین
کتور زینتله انجت ایج یارات

افروز فروز افزا فزا بار باز
پارلات ارتر یاغدر اویدات وفدا ایت

بر بخش بخشا پر
ایلت باغشله اوچ
پز پسند بد پیرا بین تاب
پیشور بکن باغله زینتله کور بولك

تاز خوار خوان خراش دار
یغمایت یی اوقو طرمله طوت

دان دوز ده ربا ران رس

بیل دیك ویر قاب طردایت ایرش

رسان روب زا زن ساز

ایرشدر سوپور طوغ اور دوزویاب وایت

سای سوز شكن شناس كش كش

سورت یاف قیر آكله چك اولدر

كشا كن كوب مال نشین

آج قوپار اوروقاق سوز اوتور

نما نویس نه

كستر یاز قوی

اشبو وصف تركیبلرا كثریا متصل یاز یلور

(كلرو ٠ سپهر و ٠ دلدار) كبی

(فائده) ایش معناسنه اولان (كار) لفظی بر اسمك آخرینه

علاوه اولنه رق وصف تركیبی صورتنده صفت یاپیلور

(شیوه كار ستمكار) كبی وبر اسمك یاخود بر صفتك

آخرینه (الف ٠ نون ٠ ها) علاوه سیله (چه) و (كبی)

معنالرینی افاده ایدن صفت حاصل اولور (چاكرانه)

درویشانه ٠ دردمندانه ٠ شیوه كارانه) ٠ كبی وا كر

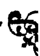
كلمه‌نك آخرنده های رسمیه اولورسه (كافه) تبدیل اولور (بنده كانه · كبی واكر · الف یاخود · واو مدوده اولورسه برده (یا) زیاده قلنور كدایانه دلجویانه · كبی

(تنبیه) اسم بابنده ذكر اولنان مهمه اقتضاسی اوزره كرك وصف تركیبلرده وكرك صورت اخیره ده الفاظ عربیه دخی قوللانیلور قمر رو · قمر طلعت · خوش صحبت · دقیقه شناس · عنایتكار · عاقلانه · عدو یانه · كبی لكن تركی لفظلری بو موقعلرده قوللانیله میوب مثلا وصف تركیبی اوله‌رق (ای رو · ای طوغش · كوزل صحبت اینجه شناس * بردم كار * قولانه · شیوه اسانه) دینله مز

قاعده فارسیه اوزره موصوفلر جمعلندكده صفتلر دخی جمعلنور (مردمان · دلاوران بندكان · مرحمت جویان كبی

﴿ فصل ثالث صفات عربیه بیاننده‌در ﴾

صفات عربیه دخی صفات تركیه مقامنده استعمال اولنور واوحالده صفت موصوفه تقدم ایدر وموصوف لفظ عربی اولدیغی كبی تركی وفارسی دخی اوله‌بیلور (واسع او * · واسع خانه · واسع بیت) · كبی الفاظ عربیه قاعدهٔ فارسیه‌جه دخی اسماء فارسیه نك صفتی مقامنده كلور · خانهٔ واسع · سرای معمور) كبی وكذا عربی اولان اسما نك دخی صفتی اوله‌رق قوللانیلور وبوحالده فارسی قاعده سنه

اتباع ایله موصوفك آخری کسره ایله اوقنور . خلق حسن . عبار واضحه . بنای لطیف . والی عادل . عدوی عاقل . کبی لکن عربیده صفت ایله موصوف بیننده کیفیت و کمیت اعتباریله مطابقت یعنی موصوف مذکر ایسه صفتك دخی مذکر اولمسی و اکر مؤنث ایسه صفتك دخی مؤنث قلنمسی وکذا موصوف تثنیه ایسه صفتك دخی تثنیه و جمع ایسه جمع کتورلمسی لازم اولدیغندن لسان عثمانیده دخی الفاظ عربیده بو صورتله صفت واقع اولدقده مطابقت لازمدر (خلق حسن) و (خلقت حسنه) و (معلمین مرقومین) و (معلمین) مرقومین) . کبی انجق عربیده جمعلر مؤنث حکمنده اولدیغندن موصوف جمع اولدقده صفت اکثریا مفرد مؤنث کلور . افکار صائبه . کبی بوندہ قاعده اولدرکه اکر موصوف جمع مذکر سالم ایسه صفت دخی جمع مذکر سالم یاخود جمع مکسر کلور . معلمین کاملین . مدرسین کرام . کبی و اکر جمع مؤنث سالم ایسه صفت جمع مؤنث سالم اولمقده جائز اولور مفرد مؤنث اولمقده جائز اولور (صلوات زاکیات) یاخود (زاکیه) کبی و اکر جمع مذکر ایسه یا جمع مذکر عاقل اولور یاخود اولمز اکر جمع مذکر عاقل اولورسه صفت دخی جمع مکسر و یاخود جمع مذکر سالم و یاخود جمع مؤنث اولور (موالی فخام . و . علمای عاملین (اطبای مشهورة) کبی . و اکر جمع مذکر عاقل اولمزسه

صفت اکثریا جمع مؤنث و بعضا جمع مکسر اولور (امور مهمه ٠ موادمشکله ٠ مسائل شتی) کبی

(قاعده) آخرنده (یاء ممدوده) اولان کلمه لرك جمع مذکر سالمنده (یا) حذف اولنور (باقی) ایله (باقین) ٠ کبی

بو صورتده یعنی الفاظ عربیه قاعدهٔ فارسیه جه صفت واقع اولدقده موصوف لفظ عربی اولدیغی کبی برنوال محرر فارسی اولمق دخی جائزدر ٠ انجق ترکی کبی فارسیده دخی تأنیث اعتباری اولیوب جمع الفاظ فارسیه مذکر حکمنده اولدیغندن آخری (ها) ایله ختام بولان کلمه لرده دخی (ها) علامت تأنیث اولمدیغندن صفت واقع اوله جق الفاظ عربیه نك مذکر صیغه سیله ایراد اولنمسی واجبدر مثلا (بندهٔ کامل ٠ خانهٔ واسع) دینلور (بندهٔ) کامله ٠ خانهٔ واسعه) دینلمز وکذا (کتبخانهٔ مذکور) دینلوب (کتبخانهٔ مذکوره) دینلمز انجق دولته منسوب اولان محللرك اسملرنده غلط مشهور اوله رق (طوبخانهٔ عامره) (پوسته خانهٔ عامره) وامثالی قوللانیلور الفاظ عربیه بویله قاعدهٔ فارسیه جه صفت واقع اولدقده موصوفك لفظ ترکی اولمسی جائز دکلدر مثلا (کوشك واسع دینلمز واکرچه بعضا بو قاعده نك خلافنه اوله رق اسم ترکیدن صکره عربی صفت کتوریله رك (چفتلك مذکور ٠ مدیرلك مذکور) یازیلور ایسه ده اصل فصاحت ترکیه بوکا مانع اولدیغندن (مذکور

چفتلك) و) مذكور مديرلك) دينلمك اولادر

(تنبيه) اگر موصوف اولان كلمه نك آخرنده ادوات تركيه دن برشئ بولنورسه موصوف مؤنث اولسه دخي اصول كتابتجه قاعدهٔ مطابقته باقلميوب صفت مذكر اوله رق قوللانيلور مثلا (مطالعه سي مستقيم . افكاري سقيم آدم) دينلور (مطالعه سي مستقيمه افكاري سقيمه) دينلمز ورد. موصوف مبتدا اولوبده صفتي خبر مقامنده كلورايسه گرك موصوفك آخرنده ادات تركيه بولنسون گرك بولنمسون بنه مطابقته رعايت اولنمز نته كيم بو (مطالعه سقيمدر نيتكز صحيحدر) دينلديكي كبي . وكذا صفات عربيه تركجه صفتلر مقامنده كلدكده دخي بنه مطابقته رعايت اولنمز (مستقيم افكار) (مشكل مسائل) كبي فقط صلك اصولنجه بومثللو يرلرده دخي مطابقته رعايت اولنوب (دعواسي مسموعه) اولور (ورأتي ثابته در) دينلور وبعضا صفات عربيه قاعدهٔ عربيه وزره موصوفلرينه مضاف اولوب اوحالده مضاف اليهه (الف لام) علاوه اولنور مضاف ضم ايله اوقنور (كريم الشيم ولي النعم) كبي بوصورتده مضاف ايله مضاف اليهك مجموعي فارسينك وصف تركيبلري كبي بر كلمه حكمنده ايسه ده بنه مطابقت مضاف اولان صفتده اعتبار اولنوب مؤنثلرنده (كريمة الشيم وليةالنعم) دينلوب وبونلر تركيب عربي اولديغندن (تاء تأنيث) دخي اصل عربي قاعدهسي

اوزره (ها) صورتنده یازیلور صفات عربیه دخی (سماعی)
ویاخود (قیاسی) در سماعی (حسن ٠ قبیح) کبی قیاسی
اسملرك آخرینه (یاء نسبت) علاوه سیله اولور وبو یا اصل
عربیده تشدیدلی ایسه ده لسان عثمانیده تشدیدسز اوقنمغله
فارسی (یاء نسبتدن) فرقی یوقدر بو جهتله (بغدادی)
دینلدکده (یاء نسبت) فارسی اولمق محتمل اولدیغی کبی عربی
اولمق احتمالی دخی واردر ٠ انجق مؤنثلرده وقاعدهٔ عربیه
اوزره صفتلرك موصوفنه اضافتی صورتنده تشدید ایله
اوقنور (عربی) و (عربی الاصل) کبی (یاء نسبتله)
صفت اولان کلمه لرده دخی قاعدهٔ مطابقته رعایت لازمدر
(لسان عربی ٠ قاعدهٔ عربیه ٠ کتاب فارسی ٠ کتابت
فارسیه ٠ خط اجنبی ٠ السنهٔ اجنبیه) کبی بعضا
موصوف حذف اولنوب یالکز صفت استعمال اولندقده بیله
اشبو مطابقت لازمدر داخلیه وخارجیه ومالیه کبی که (امور
داخلیه ٠ امور خارجیه ٠ امور مالیه) دیمکدر (طریق
علمیه ٠ طریق سیفیه ٠ طریق قلمیه) کبی که طریق کبار
علمیه طریق امرای سیفیه طریق رجال قلمیه دیمك اولور مکتب
حربیه کبی که مکتب فنون حربیه دیمکدر وبعضا اشبو
موصوف بتون بتون اونودیلوب یالکز صفت برشیئه علم اولور
(محمودیه) کبی که اصلنده سفینهٔ محمودیه دیمکدر یاء نسبت
عربیه ترکی وفارسی لفظلره علاوه اولنه مز مثلا (مهمیه) دینلور

لکن (اوقیه) و (تبریه) دینلمز فقط (ماهیه و میریه) غلط مشهور اوله‌رق مستعملدر

(قاعدهٔ عمومیه) بعضا موصوفلر حذف اولنوب یالکز صفتلر قوللانیلور وبو حالده کرك خواص وکرك احوال اعتباریله اسملرده جاری اولان قاعده‌لر علی العموم اول صفتلرده دخی جاریدر (کوزل سویلیور • چرکنلر سویلمز • بیچاره‌یه باقلی • بیکسانی کوزتملی • عالم مقبولدر • جهاله اعتبار اولنمز • هردعوی شاهدین ایله ثابت اولور) جمله‌لرنده بولنان صفتلر کبی (تنبیه) بوصورتده یالکز صفتلر اسملر کبی تصریف اولنورسه‌ده عربی صفتلرك جمعنده‌ینه موصوفلرك حالنه باقیلور شویله که اکر موصوف ذوی العقولك مذکری ایسه صفتلر جمع مذکر سالم یاخود مکسر صیغه سیله جمعلنور (عاقلین) و (عقلا) کبی که عاقل آدملر دیمکدر واکر ذوی العقولك مؤنثی اولورسه صفتلر جمع مؤنث صیغه سیله جمعلنور (مطلقات) کبی که تطلیق اولنمش اولان قاریلر دیمکدر واکر ذوی العقولدن اولمزسه کذلك جمع مؤنث صیغه سیله جمعلنور (مشکلات) کبی که مشکل اولان امور یاخود مشکل ماده‌لر دیمك اولور ویاخود جمع مکسر صیغه سیله جمعلنور (مهام) کبی که مهم ایشلر دیمك اولور (فائده) جمع مذکر سالم صیغه سی ایکی شی ایله مشروطدر

بری ذوی العقولدن اولمق دیکری آخر کلمه ده (هـا)
اولمامقدر بو جهتله صفتلرك موصوفی ذوی العقولـدن
اولدقجه بو صیغه ایله جمعلنه مزلرو (علامه) لفظنك جمع
مذکر سالمی کلمز .

(قاعده) لسان عثمانیده کثرت اوزره قوللانیلان عربی
صفتلردن بریسی (فعیل) وزنی اولوب جمع مکسری
(فعال . افعـال . فعلاء افعلاء . فعلی) وزنلری اوزره
کلـور (کریم کرام . شریف اشراف . ندیم ندماء
صدیق اصدقا . شتیت شتی) کبی انجق کلمه نك ایکنجی
حرفیله حرف اخیری برجنسدن اولوب افعـلا وزنی
اوزره جمعلندکده حرفـین مذکورینك اولکیسـنك
حرکه سی ماقبلنـه ویرلدکدنصکره ادغام اولنور یعنی
برحرف یازیلوب اوزرینـه تشدید قونیلور (احبـا)
کبی که (حبیبك) جمعی اولمغله فی الاصل احبـبا اولوب
اولکی بانك حرکه سی حایه ویرلـدکدنصکره بالر ادغام
اولنه رق احبا اولمشدر . بوندن بشقه لسان عثمانیـده کثرت
اوزره مسـتعمل اولان دها بك چوق صفتلروار درکه
فعللردن مشتق اولدقلری جهتله (صفات مشتقه) دینور
بونلر فعل بابنده بیان اولنه جقدر .
صفت درت قسمدر . اولکیسی (صفت اصلیه) در سبقت
ایدن مثاللر کبی .

ایکنجیسی (صفت افراطیه) اولوب معنای وصفینك شدت وقوت اوزره اولمسنی افاده ایدرکه ترکجه‌ده بونك اداتی اولان (پك) و (چوق) و (زیاده) و (غایت) لفظلریله قوللانیلان صفتلردر وبو اداتلر کرك ترکی وکرك عربی وفارسی اولان صفتلره علاوه اولنور ۰ ودائما صفتدن اول قوللانیلور ۰ پك سیاه چوق کوزل زیاده نشئه‌لی غایت واسع ۰ کبی

اوچنجی (صفت تقلیلیه) اولوب معنای وصفینك ضعف وقلت اوزره اولمسنی افاده ایدرکه آخرینه (جه) اداتی علاوه قلنان صفتلردر ۰ خفیفجه وآغرجه کبی که براز خفیف براز آغر دیمك اولور

دردنجیسی (صفت تفضیلیه) درکه دیکره نسبتله برشیئك رجحانی بیان ایچون لسان ترکیده اداة تفضیل اولان (الڭ) و (دها) لفظلریله قوللانیلان صفتلردر وبو اداتلر دخی ترکی وعربی وفارسی کلمه‌لرده منضم اولورلر الڭ کوزل ۰ دها کوزل ۰ الڭ نفیس ۰ دها نفیس ۰ الڭ دلکشا دها دلکشا کبی وبعضا اداة تفضیل حذف اولنور نتکم بواندن کوزل دینلور که دها کوزلدر دیمك اولور وفارسیده اداة اولان (تر) لفظی دخی قوللانیلور وبو اداة آخر کلمه‌یه قونیلور فقط یالکز اصلی فارسی وعربی اولان کلمه‌یه علاوه اولنوب اصلی ترکی اولان کلمه‌یه

علاوه اولنه‌مز ۰ مثلا بالاتر ۰ واسعتر ۰ دینلوب کنشتر وکوزلتر دینلمز ۰ واشبو (تر) اداتی اداة تفضیل اوله‌رق قوللانیلدیغی کبی صفت افراطیه مقامنده دخی قوللانیلور مثلا بالاتر دینلدکده دها یوکسك معناسی مستفاد اولدیغی کبی پك یوکسك معناسنده دخی استعمال اولنوب ۰ وبعضا بو ترادانته (یا) و (نون) علاوه اولنه‌رق قوللانیلور ۰ بالاترین ۰ کبی واصل عربیده صیغهٔ تفضیل اولان (اکرم) و (اقوی) وزنلری دخی صفت تفضیلیه مقامنده استعمال اولنه‌رق قاعدهٔ عربیه اوزره اکرم الناس ۰ واقوی الاقوال ۰ وقاعدهٔ فارسیه اوزره اکرم ناس ۰ اقوای اقوال دینلدیکی کبی قاعدهٔ ترکیه اوزره ناسك اکرمی واقوالك اقواسی دخی دینلور ۰ صفات عربیه‌نك مؤنثی اسملر کبی (ها) علاوه سیله اولوب انجق صیغهٔ تفضیلیه‌نك مؤنثی هاایله اولمیوب بلکه فعلی صیغه‌سیدر نته‌کم اعلانك مؤنثنده علیا دینلدیکی ۰ کبی لکن اشبو فعلی صیغه‌سی لسان عثمانیده پك نادر قوللانلدیغندن تفضیل صیغه‌لرینك اکثریسنك مؤنثی لسان عثمانیده قوللانیله‌مز ۰ مثلا اهم اولان مواد ۰ واقوی اولان روایت دینله‌رك قاعدهٔ ترکیه جه [illegible] مرام اولوب قاعدهٔ فارسیه جه اهم مواده اقوی روایته صفت قلنه‌مز وبو صیغهٔ تفضیلیه بعضا جمع مقامنده دخی قوللانیلور ۰

ونته کم مفرد مقامنده ٠ اکرم نامدندر ٠ دینلدیکی کبی جمع مقامنده ٠ اکرم نامدندر ٠ دخی دینور وجمع مذکر سالم صیغه سیله جمعلنوب مثلا ٠ اکرمین وجمع مکسر صیغه سیله جمعلنوب ٠ اکارم ٠ دینلور بو صیغه اوزره کلوب کندیسنده تفضیل معناسی اولمیان بر طاقم صفت اصلیه لر واردکه انلرك دخی آخرینه تاء تأنیث کله میوب مؤنثلر الف ایله اولور احمر ایله حمرا کبی لکن انلر احمرین واحامر وزنی اوزره جمعلنمز ٠

اسماء اعداد

(اسم عددلر) یعنی صایلرك ادالری صفت مقامنده دخی کلدکلری جهتله اشبو بابه ذیل قلنمشدر ٠ اسماء مذکوره درت قسمدر ٠ قسم اول اصلیه درکه نفس عددلرك اسملریدر ٠ بردن بیکه قدر اوچ مرتبه اعتبار اولنوب (آحاد) یعنی برلر (عشرات) یعنی اونلر (مأت) یعنی یوزلر ٠ (آحاد بردن طقوزه قدر اولان صایلردرکه ٠ بر ٠ ایکی ٠ اوچ ٠ درت ٠ بش التی ٠ یدی ٠ سکز ٠ طقوزدر ٠ عشرات اوندن طقسانه قدر اولان عددلردرکه ٠ اون ٠ یکرمی ٠ اوتوز ٠ قرق اللی ٠ التمش ٠ یتمش ٠ سکسان ٠ طقسان در ٠ انجق بونلر رأس عشرات اولوب هر برینك آخرینه آحادك برینی علاوه ایله صایلر تولد ایدر ٠ اون بر اون ایکی ٠ اون اوچ الی آخره یکری بر یکرمی ایکی الی آخره

وبونلر . كبي مآت يوزدن طقوز يوزه قدر اولان صايبلردركه اوالكي راده سنده يوز لفظي قوللانيلوب باقيسنك اولنه آحاددن بربني علاوه ايله استعمال اولنور ايكيوز . اوچيوز تا طقوز يوزه قدر بويله صايبلور . وآرايرده اولان صايبلر مآتدن هر برينك آخرينه آحاد وعشرات علاوه اولنه رق قوللانيلور يوزبر . يوزايكي . يوزاوچ . الى آخره يوزاون بر يوزاون ايكي . الى آخره يوزيكرمي بر . الى آخره ايكيوز اون ايكي . الى آخره . كبي تاطقوز يوز طقسان طقوزه قدر بويله صايبلوب عدد بيك درجه سنه كلدكده انك يوقاروسنه (الوف دينور بونده دخي اوچ مرتبه اعتبار اولنور يعني) آحاد الوف . عشرات الوف مآت الوف دينلور . احاد الوف بيكدن طقوز بيكه قدردر عشرات الوف اون بيكدن طقسان بيكه قدردر . مآت الوف يوز بيكدن طقوز يوز بيكه قدردر . وبو مرتبه لرك هر برنده ديكر اوچ مرتبه لر علاوه اولنور . مثلا بيك اون بر . بيك يوزبر . كبي صايلور . والوفك آحادي مرتبه سي عشراتنه وعشراتي مرتبه سي مآتنه منضم اولوراون بر بيك يوزاون بر بيك . كبي مآت الوفده (يوك) تعبيري . دخي قوللانيله رق بريوك يعني يوزبيك ايكي يوك يعني ايكيوز بيك تانهايتنه قدر بويله صايله بيلور ايسه ده يوك تعبيري يالكز ماليه اصطلاحي اولوب فن حساب وهندسه صحابي

بیننده قوللانیلمز . و بو مرتبه‌لرك ایلروسنه کرات دینیله‌رك
اون کره یوز بیکدن باشلایوب ایلروسی بویله کره علاوه سیله
صایلور ایسه‌ده اون کره یوز بیکه لسان افرنجیدن
النان (ملیون) لفظی قوللانیلور آحادو عشرات و مآت
علاوه سیله طقوز یوز طقسان طقوز ملیونه قدر صایلور .
اعداد اصلیهٔ فارسیه دن لسان عثمانیده نادر اوله‌رق
قوللانیلان آحاد در یك . دو . سه . چار یاخود چهار پنج
شش . هفت . هشت . نه و یوز معناسنه اولان صد و بیك
معناسنه اولان هزار لفظلری اکثریا قوللانیلور . صدبار
هزار کره . کبی عربینك اعداد اصلیه سی دخی کذلك
لسان عثمانیده پك . نادر . قوللانیلور آحادی بونلردر احد
. اثنین . ثلاثه . اربعه . خمسه . ستة . سبعه . ثمانیه . تسعه .
عشراتی دخی بونلردر . عشر . عشرین ثلاثین . اربعین
. خمسین . ستین . سبعین . ثمانین . تسعین . و یوز معناسنه
مائه و بیك معناسنه الف قوللانیلور . حدك جمعی
آحاد عشره‌نك جمعی عشرات مائه‌نك جمعی مآت الفك
جمعی الوف و آلاف کلور .
قسم ثانی اعداد وصفیه درکه صفت مقامنده قوللانیلان
صایلردر . ترکجه اسماء اعداددن هر برینك آخرینه
(نون جیم یا) علاوه سیله عدد وصفی اولور برنجی .
ایکنجی . اوچنجی . کبی

(فائده) اصل عربی اولان (ابتدا) ایله (اول) کلمه لرینك آخرینه (کی) لفظی علاوه اولندرق برنجی مقامنده استعمال اولنوب ابتدا کی . اولکی دینلور . فارسی اعداد وصفیه سی لسان عثمانیده مستعمل دکلدر . عربی اعداد وصفیه سی اکثریا اونه قدر استعمال اولنوب اول . ثانی . ثالث . رابع . خامس . سادس . ثامن . تاسع . عاشر . دینلور وبونلر لسان عثمانیده ایکی صورتله قوللانیلور

اولکیسی آخرلرینه الف علاوه سیله اولورتکم اولا . ثانیا الی آخره دینلور .

ایکنجی موصوفیله برابر قوللانیلور باب اول . باب ثانی کبی بو صورتده اکر موصوف مؤنث اولورسه بو اعداد وصفیه دخی مؤنث قلنور . اول لفظنك مؤنثی اولی اولوب باقیسی ها ایله مؤنث قلنور ثانیه . ثالثه کبی

قسم ثالث اعداد کسریه در که برعددك جزء معیننی بیان ایدر یارم اوچده بر درتده بر کبی نهایت اعداده قدر بویله استعمال اولنور فارسیدن یالکز یارم معناسنده اولان (نیم) قوللانیلور عربیدن نصف یعنی یارم ثلث یعنی اوچده بر ربع یعنی درتده بر خمس یعنی بشده بر سدس یعنی التیده بر سبع یعنی یدیده بر ثمن یعنی سکزده بر تسع یعنی طقوزده بر عشر یعنی اونده بر . استعمال اولنور . واختصار ایچون اکثریا بو اعداد کسریه قوللانیلور . وبعضا بونلر اعداد

ترکیده منضم اولور. برثلث ایکی ثلث. اوچ. ربع کبی
وبعضا تثنیه قلنور. ثلثان. خمسان کبی. وبعضا عربجه
جمعلنورلر ارباع. اخماس کبی. واشبو جملره بعضا اعداد
اصلیه عربیه صفت اوله رق قوللانیلور. ارباع ثلاثه
اخماس اربعه کبی.
قسم رابع اعداد توزیعیه درکه مساوات اوزره بر فرقه یه
بر مقدارك تعیننه دلالت ایدر. نته کم بر طاقم کیسه دره
هر بریکز اوچر غروش ویریکز دینلدکده اوچر لفظی کبی که
اول کیسه لرك هر برینه سیان اوله رق اوچ غروش تعیننه
دلالت ایلر. وبعضا بر فرقه یی مساوات اوزره طاقم طاقم ایلر
وبو صورتده تکرار لنور. نته کم ایکیشر ایکیشر کلیکز
دینلدکده ایکیشر لفظلری کبی. بونده قاعده اولدر که اعداد
اصلیه نك آخری مفتوح قلندقدنصکره بر (را) وآخری
(یا) اولنلرده رادن اول برده (شین) زیاده سیله اعداد توزیعیه
اولور. برر. ایکیشر. فارسیدن یالکز بر در بر معناسنه
اولان یکان یکان قوللانیلور. عربینك اعداد توزیعیه سی
مستعمل دکلدر.

باب ثالث کنایات بیاننده در

کنایه اسم اوله رق بر شخصی یاخود برشیئ اشعار ایدن
کلمه لردر. بونلرده اوچ طاقمدر. ضمیر. اسم اشارت
مبهمات. در. ضمیر اسمك یرینی طوتان لفظلردر

اسم اشارت کندولریله محسوس اولان برشخصه یاخود برشیئه اشارت اولنان لفظلردر . مبهمات مبهم اولدیغی حالده شخصی یاخود برشیئی اشعار ایدن کلمه لردر .

فصل اول کنایت ترکیه بیانندهدر

اصل ترکیده ضمیرلر بش نوعدر (ضمیر شخصی . ضمیر اضافی . ضمیر نسبی . ضمیر فعلی . ضمیر وصفیدر) ضمیر شخصی ذات کوستران ضمیرلر درانلرده اوچدر (ضمیر متکلم . ضمیر مخاطب . ضمیر غائبدر (که متکلمی (بن) مخاطبی (سن) غائبی (او) یاخود (اولدر) وجمعلرنده متکلم (بز) مخاطب (سز) غائب (انلر) اواور .
اسملرده اولان احوال اربعه ضمیرده دخی جاری اولوب مجرد اولدیغی وقت برشیئ علاوه اولنمیه رق (سز) او . و یاخود اول . بز . سز انلر . دینلور مفعول بهده اسملرده اولدیغی مثللو آخرلرینه . یا . علاوه اولنور . فقط ضمیر غائبك مفردنده لفظ تغییر اولنه رق . انی . دینلور . مفعول الیهده متکلم ایله مخاطبك مفردلرنده نونلر صاغر کافه تبدیل اولنه رق آخرلرینه (الف) علاوه اولنوب (بکا) و (سکا) دینلور . ضمیر مفرد غائبده (اکا) لفظی قوللانیلور . وجمعلرندهیالکز (ها) علاوه اولور . مضاف الیهده متکلمك مفرد وجمعنده آخرینه (میم) ومخاطبك مفرد وجمعنده (صاغر کاف) علاوه اولنور وغائبك مفردنده (انك) وجمعنده انلرك دینلور

(تنبيه) بعضا شعرده ضرورت وزن ایچون بکا سکا اکا ٠ یرینه (باکه ٠ ساکه ٠ اکه) استعمال اولنور ٠ فقط نثرده بر وجهله جائز دکلدر

(فائده) بز ٠ سز ٠ ذاتا جمع اولدقلری حالده تعظیم ایچون آخرلرینه تکرار اداة جمع اولان (لر) قونیلوب بزلره سزلره دینلور ٠ تسهیل ضبط ایچون ضمیرلرك احوال اربعه سی بوراده بر وجه ترتیب بیان اولنور ٠

مضاف الیه	مفعول الیه	مفعول به	مجرد
بنم	بکا	بنی	بن
سنك	سکا	سنی	سن
انك	اکا	انی	او ٠ اول
بزم	بزه	بزی	بز
سزك	سزه	سزی	سز
انلرك	انلره	انلری	انلر

ضمیر غائبلرك بر مرجعی اولمق یعنی اول ضمیرك اشعار ایتدیکی شخصك یاخود شیئك مقدما ذکری سبقت ایتمك لازمدر ٠ فقط بعضلرکه مرجعسز استعمال اولنوب (ضمیر مبهم) دینلور ٠ نتکم (انسانیت اودرکه نعمت قدرینی بیله سن) و (مصلحت اولدرکه هنر ومعرفته سعی ایده سن) و (انلرك که وفاسی یوقدر

برايشــه يرامزلر) جمله‌لرنده واقع اولان او اول انلر
ضميرلری کبی . (ضمير اضـافی) مضافلره عـلاوه
قلنـان ضميرلردرکه نسبت وتملك معنـالرينی اشعـار
ايدر . بونلرده قاعده اولدرکه اکر مضـاف اليـه
مفرد متکلم اولورسه مضافه علاوه اولنه‌جق ضمير اضافی
(ميم) واکر جمع متکلم اولورسه (مز) مفرد مخـاطب
اولورسه (صاغر کاف) جمع مخاطب اولورسه (کز)
وغائب صورتنده (يا) اولور . بنم کتابم سنك کتابك
انك کتابی . بزم کتابمز . سزك کتابکز . انلرك کتابی کبی
(قاعده) بوخصوصده اسملر ضمير غائب حکمنده اولديغندن
غائب صورتی دينلدکده انلره دخی شامل اولور يعنی مضاف
اليه اسم اولدقده دخی مضاف علاوه اولنـان ضمير اضافی
يا اولور خواجه‌نك ياخود خواجه‌لرك کتابی کبی وکرك
ضمير غائبك وکرك اسملرك مفرد وجمعلری بو حکمده متحد
اولدقلرندن يائك علاوه اولنديغی صورتلر دردت اولور .
سائر احکام آتيده دخی اسملر ضمير غائب حکمنده‌در . واکر
مضـاف آخرنده حرف املا بولنورسه اولوقت غائب
صورتنده يادن اول برده (سين) زياده قلنور . انك بغچه‌سی
. انلرك صفاسی . افنديك طايسی . بوکارك قپوسی . کبی
واکر مضاف ترکه جمعلنمش اولورسه ضمير اضافيلردن
صکره کتوريلور کتابلرم . کتابلرك . کتابلری . کتابلرمز

کتابلرکز کبی و اشبو مضافده دخی احوال اربعه جاری اولوب مجرد حالی ذکر اولنان مثاللرده کی کوسترلدیکی کبیدر مفعول بهده (یا) مفعول الیهده (ها) مضاف الیهده (صاغر کاف) وبونلرك غائب صورتلرنده ادوات مذکوره دن اول برده (نون) علاوه اولنور وانجق آخرنده حرف اتصال اولان کلمه لرك غائب صورتلرنده ضمیر اضافی یه علامت اولان یا حذف اولنوب کسره سیله اکتفا قلنور کتابی کتابنه کتابنك کبی آخرینه سین زیاده قلنان صورتلر دخی بو قبیلدندر بغچه سنی بغچه سنه بغچه سنك کبی و ترکجه جمعلرك آخرنده (ر) بولندیغندن بالطبع انفصال صورتنده اولمغله انلرده مطلقا (یا) حذف اولنه مز مثلا کتابلرینی • کتابلرینه • کتابلرینك • یازیلوب کتابلرنی • کتابلرنه • کتابلرنك • یازیله مز

(فائده) آخرنده های رسمیه اولان کلمه لره علاوه اولنان ضمیر اضافی منفصل یازیلور • خانه م • خانه ك • کبی تسهیل ضبط ایچون ضمیر اضافیلرك مثاللری زیرده کوسترلشدر •

اتصال صورتنك مثاللری

(مجرد)	(مفعول به)	(مفعول الیه)	(مضاف الیه)
کتابم	کتابمی	کتابمه	کتابمك
کتابك	کتابکی	کتابکه	کتابکك
کتابی	کتابنی	کتابنه	کتابنك

کتابمز کتابمزی کتابمزه کتابمزك

کتابکز کتابکزی کتابکزه کتابکزك

انفصال صورتنك مثاللری

امرم امرمی امرمه امرمك

امرك امركی امركه امركك

امری امرینی امرینه امرینك

امرمز امرمزی امرمزه امرمزك

امركز امركزی امركزه امركزك

آخرنده ها اولنلرك مثاللری

خانه‌م خانه‌می خانه‌مه خانه‌مك

خانه‌ك خانه‌كی خانه‌كه خانه‌كك

خانه‌سی خانه‌سنی خانه‌سنه خانه‌سنك

خانه‌كز خانه‌كزی خانه‌كزه خانه‌كزك

آخرنده الف اولنلرك مثاللری

(مجرد) (مفعول به) (مفعول الیه) (مضاف الیه)

صفام صفامی صفامه صفامك

صفاك صفاكی صفاكه صفاكك

صفاسی صفاسنی صفاسنه صفاسنك

صفامز صفامزی صفامزه صفامزك

صفاكز صفاكزی صفاكزه صفاكزك

آخرنده یا اولنلرك مثاللری

كديم	كديمی	كديمه	كديمك
كديك	كديكی	كديكه	كديكك
كديسی	كديسنی	كديسنه	كديسنك
كديمز	كديمزی	كديمزه	كديمزك
كديكز	كديكزی	كديكزه	كديكزك

آخرنده واو اولنلرك مثاللری

قپوم	قپومی	قپومه	قپومك
قپوك	قپوكی	قپوكه	قپوكك
قپوسی	قپوسنی	قپوسنه	قپوسنك
قپومز	قپومزی	قپومزه	قپومزك
قپوكز	قپوكزی	قپوكزه	قپوكزك

(فائده) افندی لفظی آخرنده (یا) بولنان لفظلردن ایسه ده كثرت استعماله مبنی اكثریا متكلملرده آخرنده كی یا حذف اولنوب افندمز یازیلور

(تنبیه) جمعلرك آخرنده (لر) اولمغله انلر بروجه مشروح علی العموم انفصال صورتنده اولـدقلرندن انلرك مثاللرینی تحریره حاجت یوقدر

(قاعده) بعضا مفعول به اداتی اولان (یا) حذف اولنور نتكم (فلك بنم حالم یمان وافكارم پریشان ایتدی) دینلور كه حالمی وافكارمی دیمك اولور و (مولی اقبالك مزید ایتسون

دینلور که اقبالکی وعمرکی دیمك اولور (عالك ذوقن سوره) لم وایام ذوقك قدرین بیله لم) دینلور که ذوقنی وقدرینی دیمکدر
(قاعده) اکثریا مضاف الیه اولان ضمیر متکلم ایله ضمیر مخاطب حذف اولنوب فقط ضمیر اضافیلر ایله اکتفا اولنور نتکیم بنم کتابم . سنك کتابك مقامنده کتابم کتابك دینلور . وبعضا ضمیر شخصیلر ابقا اولنه رق اضافیلر حذف اولنور بنم و . بزم اوی سزك اوه . دینلور
(تنبیه) بنم اومك طامی دینلدکده (بنم ضمیر شخصیسی مضاف الیه اولوب (او) اکا مضاف و (مك) ضمیر اضافی اولور . انجق (او بنم . ضمیرینه نسبتله مضاف اولدیغی کبی (طامه) نسبتله دخی مضاف الیه اولوب (طام) اکا مضاف وبوایکنجی اضافتك ضمیر اضافیسی یا اولمغله (طامی) مجرد اولور . وبعضا بو صورتله تتابع اضافات واقع اولور نتکم بنم اومك طامنك کناری دینلور بو تقدیرجه (طام) دخی هم مضاف وهمده مضاف الیه اولمغله مجرد (کناری) لفظی اولور .
(فائده) السنهٔ سائره ده اولدیغی کبی لسان عثمانیده دخی تعظیم ایچون مفرد مقامنده جمع قوللانیلور . مثلا سن یرنده سز واو یرنده انلر دینلور وسایه کده دینیله جك یرده سایه کزده دینلور . واگرچه غائب صورتنك مفرد وجمعنده ضمیر اضافی یا ایسه ده تعظیم مقامنده (لر) ایله قوللانیلوب

مثلا سایه سنده دینیله جك یرده سایه لرنده و امرینه
منقادم دینیله جك یرده امرلرینه دینلور . و كذا تعظیم
ایچون مخاطب مقامنده غائب صورتی قوللانیلور .
نته كم سنك سایه كده دینیله جك یرده افندمك سایه سنده
دینلور . ودها زیاده تعظیم قصد اولندقده ضمیر اضافی
اولان (مك) دخی جمع قلنور افندمزك سایه سنده دینلور .
و برقاچ دها تعظیم قصد اولندقده ضمیر اضافی غائب دخی
(لر) ایله استعمال اولنوب افندمزك سایه لرنده دینلور .
(تنبیه) اسم عربی عربجه جمعلندیكده اكا تكرار
تركجه ادات جمع اولان (لر) علاوه سی جائز دكل ایسه ده
غائب صورتنده مضاف عربجه جمعلنمش اولدیغی وقت
اكا علاوه اولنه جق ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیله بیلور .
واحوال اربعه سی لری . لرینه . لرینك اولور نته كم
شوباغلرك اطرافی دینلدیكی كبی شوباغلرك اطرافلری
دخی دینیله بیلور چونكه شو باغلرك اطرافی عباره سی
شو باغلرك طرفلری معناسنده اولمغله مجموعك درت طرفی
دیمك اولور شو باغلرك اطرافلری دینلدكده هر باغك
آیری آیری درت طرفلری دیمك اولور (ضمیر نسبی)
خبرلره علاوه اولنان ضمیرلردر كه خبری مبتدایه ربط ایدرك
ایكیسنی برجمله ایدرلر بونلرده متكلمك مفردنده (اسم)
جمعنده (زا) و مخاطبك مفردنده (سین) وجمعنده (سكز)
یاخود (سز) درلر اما غائب صورتلرینك ضمیر نسبیسی

اولمیوب ضمیر نسبی یرینه انلرك مفردلرنده یالکز ادات خبر
اولان (در) کتور یلور وجمعلرنده برده (لر) علاوه
اولنور • بن کاتبم • سن کاتبسین • بز کاتبز • سز کاتبسز
یاخود کاتبسکز • او کاتبدر • انلر کاتبدرلر • وافندی عاقلدر
افندیلر عاقلدرلر • کبی وبعضا (سین) لفظنك یاسی حذف
اولنور کاتبسن کبی • واکر کلمه ده (ها) یاخود (حرف مد
بولنورسه متکلملرده ضمیر نسبیدن اول برده (یا) زیاده
قلنور • بنده یم • بنده یز کدایم • کدایز • راضی یم • راضی یز
• عنایت جویم • عنایت جو یز • کبی وفعللرك اکثر یسنه
دخی بونلر علاوه اولنوب فاعللرینی بیان ایدرلرنته کم فعل
بابنده کله جکدر • (ضمیر فعلی) بعض فعللره مخصوص
اولوب بونلر دخی فعللرك فاعللرینی بیان ایدرلر • بونلرك دخی
غائبی اولمیوب جمع غائب صورتنده فقط (لر) کتوریلور •
ومتکلمك مفردنده (میم) وجمعنده (کاف) یاخود (قاف)
ومخاطبك مفردنده (صاغر کاف) وجمعنده (کز)
کتوریلور • ایتدم • ایتدك • ایتدی • ایتدیکز • ایتدیلر
• و یازدم • یازدك • یازدی • یازدق • یازدیکز • یازدیلر • کبی
(ضمیر وصفی) صفت معناسنی شامل اولان ضمیردر • بوده
(کی) لفظیدر که مضاف الیه اولان ضمیر شخصیلرك یاخود
اسملرك آخرینه علاوه اولنوب بنمکی سنککی • انککی
بزمکی • سزککی انلرککی • افندینککی افندیلرککی

دینلور . آخرینه (لر) علاوه سیله جمع دخی اولور .
بنمکیلر سنککیلر . کبی . واشبو مثاللر مجرد حالی اولوب
مفعول بهده (نی) مفعول الیهده (نه) مضاف الیهده (نك)
علاوه اولنور بنمکیلرینی بنمکیلرینه بنمکیلرینك کبی .
تسهیل ایچون تصریفاتی اشبو جدولده بیان اولنور .

	(مجرد .	مفعول به .	مفعول الیه .	مضاف الیه)
مفرد متکلم	بنمکی	بنمکینی	بنمکینه	بنمکینك
جمع مخاطب	سنککی	سنککینی	سنککینه	سنککینك
مفرد غائب	انککی	انککینی	انککینه	انککینك
جمع متکلم	بزمکی	بزمکینی	بزمکینه	بزمکینك
جمع مخاطب	سزککی	سزککینی	سزککینه	سزککینك
جمع غائب	انلرککی	انلرککینی	انلرککینه	انلرککینك
اسم مفرد	افندینککی	افندینککینی	افندینککینه	افندینککینك
اسم جمع	افندیلرککی	افندیلرککینی	افندیلرککینه	افندیلرککینك

ضمیر شخصیلرك یاخود اسملرك آخرینه (ده) کلدکده
ضمیر وصفی دخی علاوه اولنه بیلور . بنده کی .
سنده کی . اوده . کی بغچه ده کی کبی .
اصل ترکیده (اسم اشارت بو) و (شو) لفظلری اولوب
جمعلرنده (بونلر) و (شونلر) دیلور بونلرده دخی احوال اربعه
جاری اولوب مجرد حالنده ذکر اولندیغی کبی قوللانیلور .
مفعول بهده مفردلرینه (نی) جمعلرینه یالکز (یا) مفعول

الیهده مفردلرینه (کا) جمعلرینه (ها) ومضاف الیهده
مفردلرینه (نك) جمعلرینه یالکز (صاغر کاف) علاوه اولنور
تسهیل ایچون بروجه ترتیب زیرده تصرف اولنور

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بو	بونی	بوکا	بونك
شو	شونی	شوکا	شونك
بونلر	بونلری	بونلره	بونلرك
شونلر	شونلری	شونلره	شونلرك

اسم اشارتلر مضاف الیه اولدقده یاخود آخرلرینه (ده)
کلدکده انلره ضمیر وصفی دخی علاوه اولنه بیلور بونککی
. شونککی . بونده‌کی شونده‌کی بونلرککی شونلرککی
. بونلرده‌کی . شونلرده‌کی . دینلور . وبونلرده احوال
اربعه اعتبار یله تصریف اولنور . وتصریفاتی ضمیر
وصفی جدولنه مراجعتله معلوم اولور . وبعضا (او)
لفظی اسم اشارت اوله‌رق قوللانیلور . لکن انکله
بعیده اشارت اولور . نتکیم (قارشوده‌کی طاغده اویوك
اغاجه باق) دینلدکده (او) لفظی اسم اشارت اولور .
(بوکا) نسبتله (بو) و (شو) قریب ایچون قوللانیلوب
انجق قرب وبعد جهتیله انلرك بیننده دخی تفاوت
اوله‌رق (بو) قریبده و (شو) اکا نسبتله بعیدده استعمال
اولدیغندن (بو) قریب (وشو) متوسط و (او) بعید ایچون

اولمش اولور . دتما اسم اشارتلرك بر مشار اليهى اولورانجق بعض كره ضمير مبهم مقامنده مشار اليه سز قوللانيلور . نتكم خصوص مذكورده «عادت بودر كه سكا سويلمشيدم وشو ني كه سويلرم دكله * جمله لرنده اولان (بو) و (شو) لفظلرى كبي اصل تركيده (مبهمات) بونلردر . اسم تجريد) يعني (كندو) و (كندى) لفظلريدر كه بشقه سى قارشميه رق برشخصى اشعار ايچون قوللانيلور وبونلرك متكلم ومخاطب وغائبى وهر برينك مفرد وجمعى اولوب مفرد متكلمده آخرلرنده اولان (واو) و (يا) حذف اولنه رق (كندم) ومفرد مخاطبده ضمير مفرد مخاطب علاوه سيله (كندوك وكنديك) ومفرد غائبده حال اصليلرى اوزره (كندو وكندى) وياخود (سى) علاوه سيله (كندوسى) و (كنديسى) وجمع متكلمده (كندومز) و (كنديمز) وجمع مخاطبده (كندوكز) و (كنديكز) وجمع غائبده (كندولرى) و (كنديلرى) : ينلور وبونلرده دخى احوال اربعه جارى اولوب قاعدهٔ معلومه سى اوزره تصريف اولنور وبعضا تأكيد ايچون اسم تجريد تكرار اولنور

كندو	كندومه	يا	كندى	كنديمه
كندو	كندوكه	يا	كندى	كنديكه
كندو	كندويه	يا	كندى	كنديه

ياخود

کندو	کندوسنهٔ	یا کندی	کندیسنه
کندو	کندومزه	یا کندی	کندیمزه
کندو	کندوکزه	یا کندی	کندیکزه
کندو	کندولرینه	یا کندی	کندیلرینه دینلور

و (کیم) لفظی استفهام یعنی بر شخصی سؤال یاخود ابهام یعنی بر شخصی تعیین ایتمیه رك عموما بیان مقاملرنده قوللانیلور مثلا استفهام مقامنده کیم ایتدی بونی و بونی ایدن کیمدر وابهام مقامنده کیم اولورسه اولسون دینلور . وآخرینه (لر) علاوه سیله جمع اولوب (کیملر) دینلور وبونده دخی احوال اربعه جاری اولوب مجرد حالی ذکر اولنان مثاللرده اولدیغی کبیدر مفعول بهنده (کیمی کیملری) مفعول الیهنده (کیمه کیملره) مضاف الیهنده (کیمك کیملرك) دینلور . واستفهام انکاری مقامنده قوللانیلدیغی وقت آخرینه ضمیر اضافی علاوه اولنوب بنم کیم . سنك کیمك انك کیمی بزم کیممز . سزك کیمکز انلرك کیمی دینلورنته کیم (بنم سندن بشقه کیمم یوقدر) و (سزدن بشقه کیممز یوقدر) معامله لرنده بنم سندن بشقه کیمم واردر) و(بزم سزدن بشقه کیممز واردر) دینلور . وبعضا مضاف اولدیغی حالده (بعض) معناسنه کاور لکن اول وقت مکرر اوله رق قوللانیلور . ومضاف الیهك جمع اولمسی لازم اولورنته کیم بزم کیممز شویله ایتدی و کیممز بویله ایلدی

دینلورکه بعضمز دیمکدر . وانلرك کیمی کلدی و کیمی کتدی دینلورکه بعضیسی دیمکدر وآخرینه ضمیر نسبی کتوریلەرك بن کیمم . سن کیمسك . او کیمدر . بز کیمز سز کیمسکز . انلر کیملردر دینلور . وبو (کیم) لفظی ذوی العقوله مخصوص اولوب ذوی العقولك غیریسنده کرك استفهام وکرك ابهام ایچون (نه) لفظی قوللانیلور استفهام مقامنده نه اولدی ابهام مقامنده نه اولورسه اولسون کبی بونك آخرینه (لر) علاوه سیله جمع اولوب فقط آخرنده اولان های رسمیه حذف اولنەرق (انلر) دینلوروکرك مفردنده وکرك جمعنده احوال اربعه جاری اولوب مجرد حالنده (نه . نلر) مفعول بهده (نه‌یی . نلری) مفعول الیهده (نه‌یه . نلره مضاف الیهده (نه‌نك . نلرك) اولورو بعضا مفعول الیهك مفردنده دخی (ها) حذف اولنوب نیه) دینلورو بوصورتده بعض کره‌ده (نیچون) معناسنه قوللانیلور بونیچون لفظنك اصلی دخی نه ایچون اولوب ها ایله الف حذف اولنمشدر . وآخرینه ضمیر اضافی علاوه اولنوب اوحالده بعضا متکلم ایله غائبلرده های رسمیه حذف اولنەرق متصل یازیلورتسهیل ایچون زیرده مثاللری بیان اولنور

مضاف الیه	مفعول الیه	مفعول به	مجرد
نه‌مك . نمك	نه‌مه . نمه	نه‌می . نمی	نه‌م . نم

نه‌لك   نه‌كى   نه‌كه   نه‌كك

نه‌سى نسى • نه‌سنى نسنى • نه‌سنه نسنه • نه‌سنك نسنك •
نه‌مز نمز • نه‌مزى نمزى • نه‌مزه نمزه • نه‌مزك نمزك
نه‌كز   نه‌كزى   نه‌كزه   نه‌كزك

جمعى اولان (نلر) لفظى آخرنده حرف انفصال اولان كلمه‌لر قبيلندن اولمغله تصريفى يوقاروده بيان اولنان قاعده‌لردن اكلاشيلور • اشبو (نه) لفظنه ادات خبر علاوه اولندقده دخى هاى رسميه سى حذف اولنوب (ندر) يازيلور • وبعض اسملره منضم اولدقده دخى اكثريا ها حذف اولنوب متصل يازيلور • نصورتله • نوجهله كبى وبعضا دخى منفصل يازيلور نه صورتله • نه كيفيتله كبى • (واصل) كلمه‌سنك الفى حذف اولنه‌رق وبو صورتله (نه) لفظنه متصل قلنه‌رق (نصل) دينلوب برشيئك كيفيتنى استفهام ياخود ابهام ايچون قوللانيلور • نته‌كم استفهام مقامنده نصل ايشدر وابهام مقامنده نصل اولمش بلم دينلور • وآخرينه ضمير نسبى علاوه اولنه‌رق نصلم • نصلسين • نصلدر نصلز نصلسكز نصلدرلر دينلور •

و(نجه) لفظى دخى نصل معناسنه اولوب بوكا دخى ضمير نسبى علاوه اولنه‌رق نجه‌يم • نجه‌سين • نجه‌در • نجه‌يز • نجه سكز • نجه‌درلر دينلور وبعضا توقيت ايچون استعمال اولنوب نجه يه‌دك دينلوركه وقته‌دك ديمكدر

مفرد مخاطب
غائوب صرت
جمع متكلم
مفرد مخاطب

وكذا (قدر) كلمه سنه متصل اوله‌رق (نقدر) دینلوب بر شیئك مقداریني استفهام یاخود ابهام مقامنده استعمال اولنور ۰ و (قنغی) لفظی كرك ذوی العقولده و كرك ذوی العقولك غیریسنده استفهام یاخود ابهام ایچون دائما مفرد اوله‌رق قوللانیلور ۰ نته كم قنغی آدم وقنغی آدملر دینلور ۰ وبوكا دخی ضمیر اضافی علاوه اولنور ۰ لكن جمع صورتلرینه مخصوص اولوب بزم قنغیمز ۰ سزلك قنغیكز ۰ انلرك قنغیسی دینلور ۰ وبو صورتده جمعلنوب قنغیلرمز قنغیلركز قنغیلری دینله بیلور ۰ واحوال اربعه‌ده قاعدهٔ معلومه سی اوزره تصریف اولنور

و (قاچ) لفظی عددی استفهام یاخود ابهام ایچون كذلك دائما مفرد اوله‌رق قوللانیلور ۰ قاچ كشی كلدی وقاچ اولورسه اولسون كبی ۰ وآخرینه ضمیر اضافی علاوه اوله‌رق قاعدهٔ معلومه سی اوزره تصریف اولنو ۰ انجق بو دخی جمع صورتلرینه مخصوصدر (اوقدر) و (بوقدر) و (شوقدر) لفظلری مقدار ایچون قوللانیلوب مثلا اوقدر معلوماتم یوق وبوقدر عاقل ایكن وشوقدر هنری وار ایسه ده دینلور ۰ و (خیلی) لفظی كثرت مقامنده مستعمل اولوب خیلی معلوماتلیدر دیناور

﴿ فصل ثانی كنایات بیاننده‌در ﴾

فارسی ضمیرلر لسان عثمانیده اصلا قوللانلمز اسم اشارتلری

قريبده (این) بعیدده (آن) اولوب بونلر بعضاً عبارهٔ فارسیه ده ارالرنده کلور . (بعدازین بعدازان) کبی که بوندن صکره واندن صکره دیمك اولور . مبهمات فارسیه دن کندی معناسنه (خود) قوللانیلوب رأی خودیله دینلور که کندی رأیله دیمکدر . وبعضاً تأکید مقامنده تکرار اولنوب (خود بخود) دینلور . و (چه) لفظی نه معناسنه اولوب بعضاً عبارهٔ فارسیه ارالرنده قوللانیلور (هرچه باداباد) کبی که هرنه اولورسه اولسون دیمکدر

و (چگونه) نصل معناسنه اولوب بعضاً متصل اوله رق (چگونه) دخی یازیلور .

و (چند) لفظی قاچ معناسنه ایسه ده لسان عثمانیده استفهام مقامنده قوللانلیوب یالکز ابهام مقامنده کلور (چنددفعه) کبی . وبعضاً (هرچند) دینور که هرنقدر دیمکدر

و (چندان) اوقدر معناسنده استعمال اولنور

﴿ فصل ثالث کنایات عربیه بیاننده در ﴾

عربی ضمیرلردن فقط ضمیر شخصیه نك غائبلری بعضاً ترکیب عربی اثناسنده قوللانیلور . انلرده مفرد مذکرده (ه) مفرد مؤنثده (ها) تثنیه لرنده (هما) جمع مذکرده (هم) جمع مؤنثده (هن) لفظلری اولوب اکثریا اشارت ویاایما اولنمش معناسنه اولان (مشار) و (مومی)

كلمه لرينك آخرنده (الى) لفظنــه منضم اولهرق كلور
چونكه عربيده صفت ايله موصوف بيننده مطــابقت
لازم اولديغى كبى ضمــيرده دخى مرجعنه مطــابقت
شرطــدر بوجهتــله ذكر اولنان ضميرلرك مرجعى
يعنى يوقاروده كچن برشخص مذكر ايسه (مشار اليه)
ومؤنث ايسه (مشار اليها) وايكى شخص مذكر ياخود
مؤنث ايسه (مشار اليهمــا) وايكيــدن زياده مذكر
شخصلر ايسه (مشار اليهم) وايكيــدن زياده مؤنث
شخصلر ايسه (مشار اليهن) دينلور . لكن لسان عثمانيده
(هن) لفظى مستعمل اولمديغندن وجعلر مؤنث حكمنده
طوتلديغندن انك يرينه (ها) قوللانيلوب مثلا سلاطين
مشار اليها دينلور موصى اليه رحمة الله عليه . رحمه الله
قدس الله سره قدس سره بعينه . بوطره تمامه عبارەلرى
دخى بوكا قياس اولنه واشبو (ها) لرك حركه سى ماقبلنه
تابع اولوب اكر ماقبلى مكسور ياخود ياحرفى اولوسه
كسره ايله اوقنور تمامه ومشار اليهم كبى سائر يرلرده ضم ايله
اوقنور سره كبى اما ها لفظنك آخرنده الف اولديغندن
دائما فتح ايله اوقنور
(استطراد) برقاچ افنديلرك اسملرى بيان اولندقده نصكره
(ذوات مشار اليهم) دينلديكى كبى (افندىٔ مشار اليهم)
دخى دينلور واكرچه (افندى) لفظى مفرد ايســه ده

بو يله يرلرده جمع مقامنده دخی قوللانيلور • و تثنيه مقامنده كله رك (افندی مشار اليهما) دخی دينلور (مير) و (پاشا) لفظلری دخی بو قبيلدن اولوب مثلا مير مشار اليه و مير مشار اليهما و مير مشار اليهم و پاشا مشار اليه و پاشای مشار اليهما و پاشای مشار اليهم دينلور) عربی اسم اشارتلرندر (ذا) لفظی عثمانلو لسانده مستعمل ايسه ده يالكز قوللانيلوب بوندنصكره معناسنه (بعدذا) وبونك كبی معناسنه (كذا) وشونك كبی معناسنه (هكذا) وآنك كبی معناسنه (كذلك) لفظلری قوللانيلور

مبهمات عربيه دن اسم تجريد اولان (ذات) و (نفس) كلمه لری قوللانيلوب فلان بونی بالذات ياخود بالنفس ياپدی دينلور كه كندی ياپدی ديمكدر

باب رابع فعل بيانندهدر

فعل اوچ قسمدر • اولكيسی (اصل فعلدر) كه ذاته يعنی بر موصوفه منسوب و زمان مقارن اولمديغی حالده بر ايشه وياخود برحال و كيفيته دلالت ايدوب اسم قبيلندندر واحكامی دخی اسمك احكامی كبيدر • انجق فعللرك محل اشتقاقی اولديغندن اصل فعل عد اولنور • ومصدر دخی تسميه اولنور

ايكنجی (ذات فعلدر) كه ذاته منسوب وزمانه مقارن اوله رق بر ايشه وياخود برحال و كيفيته دلالت ايدر •

اوچنجیسی (فرع فعلدر) که ذاته منسوب اولوب زمانه
مقارن اولمدیغی حالده بر ایشه ویاخود بر حال وکیفیته
دلالت ایدر

﴿ فصل اول افعال ترکیه بیاننده اولوب اوچ بحثی شاملدر ﴾

﴿ بحث اول مصدر بیاننده در ﴾

اصل ترکیده مصدر ایکی قسم اولوب برینك آخری (مك)
ودیگرینك آخری (مق) ایله گلور · کسمك قرمق · گبی
بونده قاعده بودرکه حرکهٔ خفیفه ایله قوللانیلان
مصدرلرك آخرلری (مك) اولور · اسمك · ایتمك · اوپمك
اوشومك · گبی بوکا (مصدر خفیف) دینور · وحرکهٔ
ثقیله ایله قوللانیلان مصدرلك آخرلری مق اولور · اتمق
ایصمق · اوقومق اوصامق · گبی بوکا (مصدر ثقیل)
دینلور · واشبو (مك) ایله (مق) ادات مصدر اولوب
انلر طی اولندقده باقیسی مثلا کس وقر لفظلری کلمه نك
مادهٔ اصلیه سی اولوب صور عدیده ایله تصریف اولنه رق
ذوات افعال آتیه حاصل اولور · و اول صورتلره (صیغه)
تسمیه اولنور · وبو (مك) ایله (مق) لك ماقبلی که مادهٔ
اصلیه نك آخری اکثر یا ساکندر · ذکر اولنان کسمك
قرمق گبی · و بعضا دخی متحرك اولوب اگر مفتوح
ایسه بعضا فتحه یی بیان ایچون (الف) یازیلور · ارامق گبی
اگر مکسور ایسه دائما کسره یی بیان ایچون (یا) یازیلور

اربمك كبي . واكر مضموم ايسه دائما ضمه يي بيان ايچون (واو) يازيلور . اوقومق كبي . ومصدرك اشبو ايكي قسمنه (مصدر اصلي) تسميه اولنور . وبعضا خفيفه (لك) وثقيله (لق) علاوه اولنوب (مصدر تأكيدي) دينلور . كسمكلك قيرمقلق كبي . وبعضا تخفيف ايچون ادات مصدرلر هاي رسميه يه تبديل اولنوب (مصدر تخفيفي) دينلور . كسمه قيرمه كبي . اشبو التي قسمدن هيچ بريسي جمعلنمز . بونلرده دخي احوال اربعه جاري اولوب مجرد حالي ذكر اولنان مثاللرده اولديغي كبيدر . مفعول بهده اسملر كبي آخرينه (يا) مفعول اليهده (ها) علاوه اولنور . ومصدر ثقيللرك قافي اسم بابنده بيان اولنان قاعده اوزره (غينه) تبديل اولنور . مضاف اليهده مصدر اصليلر مستعمل اولميوب فقط مصدر تأكيدي و تخفيفينك آخرلرينه صاغر كاف كلور . ومصدر تأكيدي ثقيلك آخرنده اولان قاف قاعدهٔ سابقه اوزره (غينه) تبديل اولنور . مثاللري بوجدولده بروجه ترتيب بيان اولنور

مجرد	مفعول به	مفعول اليه	مضاف اليه
كسمك	كسمكي	كسمكه	كسمه يك
كسمكلك	كسمكلكي	كسمكلكه	كسمكلكك
كسمه	كسمه يي	كسمه يه	كسمه نك
قيرمق	قيرمغي	قيرمغه	قيرمغك

قیرمقلق　قیرمقلغی　قیرمقلغه　قیرمقلغك
قیرمه　قیرمه‌یی　قیرمه‌یه　قیرمه‌نك

مصدر اصلیلر مضاف الیه اولدقلری کبی مضاف دخی اوله‌مدقلرندن انلره ضمیر اضافی علاوه اولنمیوب یالکز تأکیدی ایله تخفیفی یه علاوه اولنور ٠ واوحالده مصدر تخفیفینك مفرد مخاطبنده (ها) الفه تبدیل اولنور ٠ وسائرلرنده حذف اولنور ٠ انجق غائب صورتنك جعلرنده ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلور ٠ چونکه اسملر (لر) ایله جعلندیکندن اکر ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلوب مثلا انلرك کتابلری دینلمش اولسه (لر) ایله کتابمی جعلنمشدر یوخسه ضمیر اضافیمی جعلنمشدر یعنی هر برینك بر کتابمی یوخسه جمله‌سنك بر کتابمی دیمکدر معلوم اوله‌میه جغندن بو اشتباه لازم کلمامك ایچون مضاف الیه کرك ضمیر غائب وکرك اسم وکرك مفرد وکرك جمع اولسون بو درت صورتده دخی ضمیر اضافی یالکز (یا) اولور ٠ لکن مصدرلرك جمعی اولمامغله انلرده بویله اشتباه بولنمدیغندن کرك ضمیر غائبك وکرك اسمك جعلرنده ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلور ٠ انلرك کلمکلکلری یاخود کلملری افندیلرمزك عنایت بیورمقلقلری یاخود بیورملری ٠ مثاللری بوراده بروجه ترتیب بیان اولنور ٠

خفیف تأکیدی	خفیف تخفیفی	ثقیل تأکیدی	ثقیل تخفیفی

كسمه‌كلكم	كسمم	قيرمقلغم	قيرمم
كسمه‌كلكك	كسمك	قيرمقلغك	قيرماك
كسمه‌كلكی	كسمسی	قيرمقلغی	قيرمسی
كسمه‌كلكمز	كسممز	قيرمقلغمز	قيرممز
كسمه‌كلككز	كسمكز	قيرمقلغكز	قيرمكز
كسمه‌كلكلری	كسملری	قيرمقلغلری	قيرملری

وبعضا مفرد مخاطبلری دخی الفسز یازیلور قیرمك كبی اشبو جدولده ذكر اولنان مثاللر مجرد حالی اولوب احوال ثلثه‌سی دخی قاعدهٔ معلومه‌سی اوزره تصریف اولنور . نسبت جهتیله مصدر ایكی قسمدر كه (لازم) و(متعدی) در چونكه معنای مصدرینك بهرحال بر فاعلی واردر . اگر مصدرك معناسی فاعلك حالی اولوب غیری‌یه طوقنمز ایسه (لازم) دینلور . یاتمق . اویومق . كبی واگر مصدرك معناسی فاعلك بر ایشی اولوب غیری‌یه دخی طوقنور سه (متعدی) دینلور . كسمك یازمق كبی كه بونلر كسن ویازن آدمك ایشی اولوب كسیلان ویازیلان شیئه تعلق ایتمكله متعدیدرلر . بوجهتله لازملر مفعول به آلمیوب فقط بعضا مفعول الیه آلورلر . مكتبه گیتمك كبی . اما متعدیلر یالكز مفعول به آلوب (متعدی ناقص) دینور . كتابی یازمق كبی . ویاخود هم مفعول به وهم مفعول الیه آلوب (متعدی كامل) دینلور . كتابی

خواجه یه ویرمك واوی افندی یه صاتمق ٠ کبی
متعدی ایکی قسمدر بری (سماعی) دیکری (قیاسی) در
سماعی ذاتنده متعدی بولنان کلمه لر اولوب آنفا بیان
اولندیغی وجهله بعضیسی متعدیٔ ناقص و بعضیسی متعدیٔ
کاملدر (قیاسی) فی الاصل لازم اولوب ادات مصدردن
اول ادات تعدیه علاوه سیله متعدی قلنان مصدرلردر
ادات تعدیه (در) لفظیله (تا) حرفی اولوب بونده
قاعده اودرکه اکر ادات مصدرك ماقبلی (را) دن بشقه
حرف ساکن اولورسه (در) کتوریلور ٠ کزمك
کزدرمك ٠ کبی واکر (را) اولوب مادهٔ اصلیه دخی
تلفظده ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه (در) علاوه
اولنور ٠ طورمق طوردرمق ٠ کبی واکر ایکی حرفدن
زیاده ایسه (تا) علاوه اولنور ٠ صرارمق صرارتمق
کبی واکر متحرك اولورسه (تا) کتوریلور (اسنمك
اسنتمك ٠ قیناهق قیناتمق ٠ اریمك ارتمك ایومك اویوتمق
کبی لازملر بوصورتله متعدی قلندقلری وقت متعدیٔ
ناقص اولوب بونلری متعدیٔ کامل ایلمك ایچون بتکرار
ادات تعدیه علاوه اولنور ٠ شوبله که ابتدا (در) ایله
متعدی قلنمش اولان مصدره (تا) و (تا) ایله متعدی
قلنمش اولان مصدره (در) علاوه اولنور (کزدرمك
کزدرتمك طوردرمق طوردرتمق اسنتمك ٠ اسنتدرمك

قیناتمق • قیناتدرمق • اریتمك • اریتدرمك • اویوتمق •
اویوتدرمق • صرارتمق • صرارتدرمق) کبی وبعضا
(تا) دنصکره (در) و (در) دن صکره (تا) علاوه سیله
بر درجه دها متعدی قلنوب فاعلك فعل ذاتیسی برواسطه
ایله اجرا اولندیغنی ایما ایلر (کزدرتدرمك • طوردرتدرمق
اسندرتمك قیناتدرتمق • اریتدرتمك • اویوتدرتمق
صرارتدرمق کبی
(متعدی سماعی) یه دخی ادات تعدیه علاوه اولنوب اکر
ذاتنده متعدیٔ ناقص ایسه متعدیٔ کامل اولور (کسمك
کسدرمك • چیکنمك • چیکنتمك) کبی بونلره بتکرار ادات
تعدیه قونلدقده واسطه اشعار ایدر (کسدرتمك • چیکنتمك
چیکنتدرمك) کبی
واوچنجی درجه متعدی قلندقلری وقت واسطه نك
تعددینی اشعار ایدر کسدرتدرمك وچیکنتدرتمك) کبی
اکر ذاتنده متعدیٔ کامل ایسه ابتدا ادات تعدیه علاوه
اولندقده واسطه اشعار ایدر (ویرمك ویردرمك یوللامق
• یوللاتمق) کبی بونلره بتکرار ادات تعدیه قونلدقده
واسطه نك تعددینی اشعار ایدر (ویرمك ویردرتمك
• یوللامق یوللاتدرتمق) کبی وبر درجه دها متعدی قلندقده
واسطه نك برقات دها تعددینی اشعار ایدر (ویردرتدرتمك •
یوتدرتدرتمق) کبی شاذاولهرق اقمق • اقتمق • باتمق • باترمق

بیتمك ، بتورمك ، چیقماق ، چیقارمق ، دیمك ، دیدرمك ، قالقمق قالدرمق کیتمك ، کیدرمك ، یاتمق یاترمق دینلور ،
(لازم) دخی سماعی وقیاسی در ، سماعی ذاتنده لازم بولنان کلملردر ، یاتمق ، قالقمق ، کبی قیاسی (نون) علاوه سیله اولوب بو کا مطاوعت دینلور ، کزمك ، کزنمك چکمك ، چکنمك ، کبی وبعضا (لام) علاوه سیله اولور کوجمك معناسنه قیرلمق کبی
(متعدی) معلوم ومجهول اولور (معلوم) فاعله نسبت اولنان فعللردر ، کسمك وقیرمق کبی که کسن وقیران آدمه نسبت اولنورلر (مجهول) مفعوله نسبت اولنان فعللردر ، کسلمك وقیرلمق ، کبی که کسیلان وقیریلان شیلره نسبت اولنور
(تنبیه) حقیقت حالده مجهول دیمك اصل فعلك فاعلی ترك اولنه رق ومفعولی انك یرینه کتوریله رك اصل فعل اومفعوله اسناد اولنمقدن عبارت اولدیغندن مجهول قلنه جق فعللرك مفعولی اولمق ایجاب ایتدکله مجهول لازملردن کلمیوب متعدیلره مخصوصدر ، فقط مفعول الیهی اولان لازملر مجهول قلنه بیلور ، مکتبه کیدلمك ، کبی مجهوللر دخی مطاوعت صورتی کبی بعضا (نون) وبعضا (لام) علاوه سیله اولوب قاعده سی اودر که مادهٔ اصلیه نك آخری متحرك یاخود لازم اولمزایسه (لام) علاوه سیله

مجهول اولور . کسمك . کسلمك قیرمق قیرلمق کسمکلك قیرلقلق . قیرمقلق . کسمه . کسلمه قیرمه قیرلمه کبی
واکر مادهٔ اصلیه نك آخری متحرك ویاخود لام اولورسه اول وقت (نون) علاوه قلنور چیکنمك . چیکنمك . ارامق ارانمق اجیمق اجینمق . اوقومق اوقونمق . بیلمك بیلنمك کبی
واکثریا مطاوعت ایله مجهول صورتلری بر برینه مشابه اولوب قرینه ایله فرق اولنور شویله که اکر فاعله اسناد اولنورسه مطاوعت واکر مفعوله اسناد اولنورسه مجهول اولور شاذ اوله رق ایتمك لفظنك مجهولنده اولمق مصدرینه (نون) علاوه سیله اولنمق دینور . ودیمك واستمك وقومق لفظلرینك مجهوللرنده قاعده اوزره دینمك . واستنمك وقونمق . دینلدیکی کبی برده (لام) زیاده سیله . دینلمك واستنلمك وقونلمق دخی دینلور
(قاعده) ادات تعدیه اولان (تا) لر ادواتدن برشیئه متصل اولوب حرکه لندکلرنده (داله) قلب اولنمق قاعدهٔ مطرده اولدیغندن مجهوللرده دخی (داله) قلب اولنورلر . چیکنتلمك . ارادلمق . اریدلمك . اوقودلمق قبادلمق کبی بوندن بشقه ایتمك ایشتمك . اووتمق . کیتمك مصدرینك تالری دخی بویله یرلرده داله قلب اولنوب ایدلمك ایشیدلمك اوودلمق کیدلمك دینلور
(تنبیه) ذکر اولنان (ایتمك) ایلمك معناسنه در یوخسه

برینه ال ایله طوقنمق معناسنه اولان ایتمك لفظنك مجهولی ایتلمك کاور

(استطراد) یشیتمك و کیتمك لفظلرنده شین ایله کافلك کسره لرینی بیان ایچون برر (یا) یازیلور . لسان عثمانیده برینه وابجسابنه کوره حروف املانك بویله علاوه سی پك چوق قدر سائرلری دخی بونلره قیاس اولنه

(قاعده) مشارکت یعنی برفعلك ایکی یاخود دها زیاده کشیلر بیننده وقوعنی بیان ایچون ادات مصدردن اول بر (شین) علاوه اولنور . ارمق . اورشمق . اورمقلمق اورشمقلق . اورمه . اورشمه . کبی و بعضا شین مطاوعت معناسنی افاده ایدر . صاومق صاوشمق . کبی (تنبیه) بعض کره (شین) نفس کلمه دن اولغله مشارکت یاخود مطاوعت معناسی بولنمز . صناشمق یناشمق کبی معنی جهتیله دخی مصدرلر ایکی قسمدر بری (فعل خاص) ودیکری «فعل عام» در فعل خاص بر مخصوص ایش و یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایدن لفظلردر . کسمك . قیرمق یومك . اویومق . کبی فعل عام بر مخصوص ایش یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایتمیوب بلکه جمیع افعاله ویاخود جمیع احواله شامل اولان معنایی افاده ایدن لفظلردر ایتمك ایلمك قیلمق یاپمق . اولمق . لفظلری اولوب اولمق لازم و سائرلری متعدی حکمنده در

لفظ جهتیله دخی مصدرلر ایکی قسمدرکه (بسیط) و (مرکب) در . بسیط یوقاروده کچن مثاللر کبی مرکب بش قسمدر . (قسم اول) اسملرك آخرینه (لام مفتوحه) ضم اولندقده ماده اصلیه حاصل اولوب بعده ادات مصدر علاوه سیله یاپیلان مصدرلردر . بونلرده دخی قاعده حرکهٔ خفیفه ایله مستعمل اولان اسملرده (مك) وحرکهٔ ثقیله ایله مستعمل اولان اسملرده (مق) علاوه اولنقدر . اما شذ اوله رق جنسی مختلف حرکه لر ایله قوللانیلان اسملرده ادات مصدر حرکهٔ اخیره یه تابعدر لیمونلمق . کبی وبو مصدرلر دائما متعدیدرلر . واکرلمك وقامچیلمق . کبی مجهوللرنده اکرلنمك قامچلنمق دینلور

«قسم ثانی» صفتلره (ان) یاخود (لت) ضم اولندقدن صکره صفتك اولکی حرفنك حرکه سنه نظرا مصدر خفیف یاخود مصدر ثقیل ادتی علاوه سیله یاپیلان مصدرلر اولوب (ان) ایله اولنلر لازم و (لت) ایله اولنلر متعدی اولورا کشیلنمك وطاتلیلنمق ، کشیلتمك وطاتلیلتمق کبی متعدیلرینك مجهوللرنده قاعدهٔ معلومه اوزره اکشیلدلمك وطاتلیلدلمق دینلور بعضا نون یرینه «شین» کتوریلور اکشیلشمك وطاتلیلشمق . کبی (تنبیه) کرك قسم اولك وكرك قسم ثانینك دخی سائر مصدرلر کبی خفیفلرینه (لك) وثقیللرینه (اق) علاوه سیله تأکیدی وادات

مصدرلربنی هایه تبدیل ایله تخفیف قلنور
« قسم ثالث » فعل اقتداردرکه برمصدرك ادات مصدری
هایه تبدیل اولندقدنصکره « بیلمك » مصدریله ترکیب
اولنه رق یاپیلان مصدرلردر . کسه بیلمك یازه بیلمك کبی که
کسمکه مقتدر اولمق ویازمغه مقتدر اولمق دیمك اولور .
واکر ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه « ها » دن
اول بر ده « یا » زیاده قلنور . سویلمك سویلیه بیلمك
. ارامق ارایه بیلمك . اریمك . اریه بیلمك . اوقومق
. اوقویه بیلمك . کبی .
« قسم رابع » فعل تعجبدرکه ادات مصدر (یایه) تبدیل
اولندقدنصکره . « ویرمك » مصدریله ترکیب اولنه رق
یاپیلان مصدرلردر . کسیویرمك یازیویرمك کبی واکر
ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه اولوقت ایکی « یا »
کتوریلور . سویلییویرمك . آراییویرمك . اریی‌یویرمك
اوقوییویرمك کبی کرك قسم ثالثده وکرك رابعده مجهول
بحثنده بیان اولنان قاعده اوزره ادات تعدیه اولان
« تا . داله » قلب اولنور سویلده بیلمك سویلدیویرمك
اراده بیلمك ارادیویرمك . اریده بیلمك . اریدیویرمك
اوقوده بیلمك اوقودیویرمك صرارده بیلمك صراردیویرمك
کبی وکذا ایتمك . ایشتمك . اووتمق . کیتمك مصدرلرنده
دخی « تا » لر « داله » قلب اولنور ایده بیلمك ایدیویرمك

آيشيده بيلك ايشيديويرمك اووده بيلك اوودیویرمك کیده بيلك کیدیویرمك دينلور ٠

(قسم خامس) اسم ياخود صفت ايله مصدر بسيطدن ترکب ایدن مصدرلر اولوب بونلرك لازم يا متعدی ومعلوم ويامجهول اولملری متضمن اولدقلری مصدر بسيطدن اعتبار اولنوب وبونلر ایکی نوعدر (نوع اول) اسم ياخود صفت ايله افعال خاصه نك بريسندن ترکب ایدن مصدرلردر اج قالمق ٠ اتش یاقق ٠ غمكين اوتورمق ٠ ضياويرمك ٠ محزون اوتورمق ٠ کبی

(نوع ثانی) اسم ياخود صفت ايله افعال عامه نك بريسندن ترکب ایدن مصدرلردر ٠

(قاعده) ايتمك وايلمك ٠ قيلمق ٠ فعللری اکثريا اسم مصدر ياخود صفت ايله ترکب ایدر ٠ ياردم ايتمك ٠ يارهلی ايتمك ٠ ناز ايلمك دخلون ايلمك ٠ کرم قيلمق ٠ کبی مجهوللری اولان ايدلمك اولنمق قلنمق لفظلری دخی بووجهله قوللانيلور ٠ (استطراد) ترکی وفارسی اسم مصدرلر کندولرنده ادات مصدر اولميوب معنای مصدرينك اسمی اولهرق بولنان لفظلردر ترکچه سی ياردم فارسيسی ناز ايله خرام کبی عربی اسم مصدرلر اشاغيده کله جکدر

(ياپمق) لفظی دائما اسملر ايله ترکب ايدوب اسم مصدرلرله ياخود صفتلرله ترکب ايتمز ٠ کوشك ياپمق خانه ياپمق

ـــکتاب یاپیق کبی مجهولده اویاپلق کاشانه یاپلق بیت یاپاق دینلور

(اولمق) لفظی اکثریا صفتلرله و بعضا اسملرله ترکب ایدوب اسم مصدرلرله ترکب ایتمزنتـه کم یول اواق سبب اواق کنش اواق شاداولمق دینلـور لکن یاردم اولمق خرام اولمق استغنا اولمق دینیلمز

(تنبیه . بیورمق) لفظی فی الاصل امرایتمك معناسنه افعال خاصه دن ایسه ده بعضـا تعظیم مقـامنده یالکز (ایتمك) معناسنه قوللانیلوب بوصورتده افعال عامه دن اولور . واسم مصدر یاخود صفتلر ایله ترکب ایدر تلطیف بیورمق ممنون بیورمق . کبی

(بولنمق) لفظی دخی فی الاصل بولمق مصدرینك مجهولی ایسه ده اکثریا افعال عامه دن اوله رق اولمق معنـاسنه قوللانیلور حاضر بولنمق کبی

مصدرلر (مثبت) و (منفی) اولورلر . مثبت کندوسنده وارلق معناسی بولنان مصدردر ذکر اولنان مثاللری کبی منفی کندوسنه یوقلق معناسی کلن مصدردر بونده قاعده اولدرکه مصدرلك ادات مصدرندن اول (میم) مفتوحه علاوه اولندقده منفی اولور . ایتمك ایتمك یاپمق یاپمق اکرلمك اکرلمك . ایدیورمك ایدیورمك . کبی فقط فعل اقتدارك منفیسنده بیلمك مصدری کتورلمیه رك یالکزجز

اولدهاولان (ها) واداتنفی اولان (مم) ایله اکثفا اولنور. ایده بیلك ایده مك یا به بیلك یاپه مق کبی و اکثریا میمك فتحه سنی بیان ایچون بر (الف) یازیلور. ایتمامك یاپمامق. کبی

حاصل مصدر) معنای مصدرینك حاصلی اولان حالت خارجیه یه دلالت ایدن لفظدر. بونده قاعده ادات مصدری (شینه) تبدیل ایتمکدر. کسش. یازش. کبی مجهوللرك دخی حاصل مصدری کلور. انجق (ایشتمك) لفظنده شینك مابعدی حرکه انجه کندوسنك حرکه سنی بیان ایچون (یا) زیاده قلندیغی مثللو ادات مجهول اولان (لام) دخی بر شینه متصل اولوب حرکه لنسه (لام) دن اول بر (یا) زیاده قلنمق قاعدهٔ مطرده اولدیغندن (لام) ایله مجهول قلنان کلمه لرك حاصل مصدرلرنده دخی (لام) دن اول بر (یا) زیاده قلنور. کسیلش و یازیلش کبی و اکر ادات مصدرك ماقبلنده حرکه بولنورایسه (شین) دن اول برده (یا) زیاده قلنور. سویلیش. ارایش. اریش. اوقویش کبی ادات تعدیه اولان (تا) حاصل مصدرده دخی (داله) قلب اولنور. سویلدش. ارادش کبی و کذا ایتمك ایشتمك. اروتمق. کیتمك لفظلرینك حاصل مصدرلرنده دخی (تا) لر (داله) قلب اولنوب ایدش. ایشیدش. اوودش کیدش دینلور. واشبو حاصل مصدرلر جمعلنوب مثلا کلشلر کیدشلر دینور

واسملر كبی احوال اربعه اعتباریله تصریف اولنور . بعضا
.شین یرینه (میم) كلوب حاصل مصدر معناسنه اولور
الم . صاتم كبی كه الش وصاتش دیمكدر . وبعضا بو میملی
لفظلر حاصل مصدر اولمیوب بلكه معنای مصدر ینك
تعلق ایده جكی شیئك اسمی اوله رق استعمال اولنورلر
ایچم . چكم . یوتم كبی
.قاعده . بعضا مصدرلرك آخرینه .یا و . نون . علاوه
اولنه رق تعلیل معناسنی افاده ایدر . سومكین . ویازمغین كبی

﴿ بحث ثانی ذات فعل بیاننده در ﴾

ذوات افعالك صیغه لری ایكی قسمدر . اولكیسی بسیط
اولان صیغه لر ایكنجیسی مركب صیغه لر در . بسیط
صیغه لر یالكز مادهٔ اصلیه نك تبدلاتیله حاصل اولنلر در
مصدر خفیفك مثبت ومنفیسی بر یرده اوله رق بسائطك
صورت تصریفی

. ماضیٔ شهودی .

سودم	سودن	سودی	سودك
سودیكز	سودیلر		
سومدم	سومدن	سومدی	سومدك
سومدیكز	سومدیلر		

. ماضیٔ نقلی .

سومشم	سومشسین	سومش	سومشسز

سومشسکز　　سومشلر

سوممشم　سوممشسین　سوممش　سوممشسز

سوممشسکز　　سوممشلر

(مضارع)

سورم　سورسین　سور　سورز

سورسکز　سورلر

سومم　سومزسین　سومز　سومیز

سومزسکز　سومزلر

(حال)

سوه‌یورم　سوه‌یورسین　سوه‌یور　سوه‌یورز

سوه‌یورسکز　　سوه‌یورلر

سومه‌یورم　سومه‌یورسین　سومه‌یور　سومه‌یورز

سومیه‌یورسکز　　سومیه‌یورلر

سوه جکم　سوه‌جکسین　سوه‌جك　سوه‌جکز

سوه‌جکسکز　　سوه‌جکلر

سومیه‌جکم　سومیه‌جکسین‌سومیه‌جك　سومیه‌جکز

سومیه‌جکسکز　سومیه‌جکلر

(فعل وجوبی)

سوملیم　سوملیسین　سوملی　سوملییز

سوملیسکز　　سوملیدر

سوممليم　سوممليسين　سومملی　سومملییز

سومملیسکز سومملیدرلر

(فعل التزامی)

سوه‌یم سوه‌سین سوه سوه‌لم
سوه‌سکز سوه‌لر

سومیه‌یم سومیه‌سین سومیه سومیه‌لم
سومیه‌سکز سومیه‌لر

(امر حاضر)

سو سویکز
سومه سومییکز

(امر غائب)

سوسون سوسونلر
سومسون سومسونلر

مصدر ثقیلك مثبت و منفیسی بر یرده اولەرق بسائطنك صورت تصریفی

(ماضئ شهودی)

یازدم یازدك یازدی یازدق یازدیکز یازدیلر
یازمدم یازمدك یازمدی یازمدق یازمدیکز یازمدیلر

(ماضئ نقلی)

یازمشم یازمشسین یازمش یازمشز یازمشسکز یازمشلر
یازمامشم یازمامشسین یازمامش یازمامشز یازمامشسکز یازمامشلر

(مضارع)

یازرم یازرسین یازر یازرز یازرسکز یازرلر
یازمم یازمزسین یازمز یازمیز یازمزسکز یازمزلر

(حال)

یازه‌یورم یازه‌یورسین یازه‌یور یازیورز
یازه‌یورسکز یازه‌یورلر
یازمیه‌یورم یازمیه‌یورسین یازمیه‌یور یازمیه‌یورز
یازمیه‌یورسکز یازمیه‌یورلر

(مستقبل)

یازه‌جغم یازه‌جقسین یازه‌جق
یازه‌جغز یازه‌جقسکز یازه‌جقلر
یازمیه‌جغم یازمیه‌جقسین یازمیه‌جق
یازمیه‌جغز یازمیه‌جقسکز یازمیه‌جقلر

(فعل وجوبی)

یازملیم یازملیسین یازملی
یازملیز یازملیسکز یازملیدرلر
یازمملیم یازمملیسین یازمملی
یازمملیز یازمملیسکز یازمملیدرلر

(فعل التزامی)

یازه‌یم یازه‌سین یازه یازه‌لم یازه‌سکز یازه‌لر
یازمه‌یم یامیه‌سین یازمیه‌سین یازمیه یازمیه‌لم یازمیه‌سکز یازمیه‌لر

(امر حاضر)

یاز	یازیکز
یازمه	یازمییکز

(امر غائب)

یازسون	یازسونلر
یازمسون	یازمسونلر

(قاعده) مصدرده اولدیغی کبی ماضیٔ نقلی ایله فعل وجوبینك منفیلرنده دخی اکثریا ادات نفی اولان (میمك) فتحه سنی بیان ایچون (الف) یازیلور . سومامش سومامالی . یازمامش یازمامالی . وبعضا مضارع منفیده اولان (مز) لفظی دخی (الف) ایله قوللانیلور اولماز کبی ماضی عربجه کچمش معناسنه اولوب (ماضیٔ شهودی) متکلمك رأی العین کوردیکنی یاخود کورمش کبی بیلدیکنی خبر ویرن صیغه لردر اصول تصریفی مادهٔ اصلیه نك آخرینه (دی) اداتی علاوه اولندقده مفرد غائبی صیغه سی حاصل اولوب (لر) علاوه سیله جمع اولور . وضمیر فعلی علاوه سیله متکلم ومخاطبلری تصریف اولنور . انجق متکلملر ایله مخاطبك مفردنده (دی) اداتنده حرف املا اولان (یا) حذف اولنور

(ماضیٔ نقلی) متکلمك سماع ایله بیلدیکنی بیان ایدن صیغه در اصول تصریفی مادهٔ اصلیه یه (مش) علاوه اولندقده

مفرد غائب و (لر) ایله جمع غائب اولور . وسائر تصرفاتی ضمیر نسبی علاوه سیله اولور .

مضارع شمدیکی زمان ایله کله جك زمانه شامل اولان زمان عمومی یه دلالت ایدن صیغه در که بعضا دوام و استمرار معناسنی اشعار ایدر . اصول تصریفی مثبتلرده ماده ٔ اصلیه یه (را) علاوه سیله غائبك مفردی و برده (لر) علاوه سیله جمعی حاصل اولوب صیغه لری ضمیر نسبیلر ایله اولور . بو (را)نك ماقبلی ماده ٔ اصلیه نك آخری (را) و (شین) اولمیان یرلرده اکثریا مفتوح اوقنور . اما اکر ماده ٔ اصلیه نك آخری (را) اولوب تلفظده دخی ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه قاعده ٔ اصلیه اوزره مفتوح اوقنور . صورر کبی و اکر تلفظده ایکی حرفدن زیاده ایسه مکسور اوقنور . صرارر . کبی و اکر ماده اصلیه نك آخری (شین) اولوب تلفظده ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه قاعده ٔ اصلیه اوزره مفتوح اوقنور . طاشر . کبی و اکر ایکی حرفدن زیاده ایسه مضموم اوقنه رق برده (واو) زیاده قلنور . طانیشور . کبی . و اکر ماده ٔ اصلیه نك آخری متحرك اولورسه حالی اوزره قالوب یالکز (را) علاوه اولنور . ارار . اریر . اوقور . کبی بیلمك بیلور . کلمك کلور . کورمك . کورر . ویرمك . ویرر المق آلور بولمق . بولور . قالمق . قالور . ماده لری شاذدر . اما منفیلرده بلا استثنا (زا) علاوه سیله مفرد غائب و (لر) ایله جمع غائب

اولوب ضمیر نسبی علاوه سیله سائر تصریفاتی حاصل
اولور . سومزم سومزسین . سومز سومزز سومزسکز .
سومزلر کبی ایشته مضارع منفینك اصل قاعده سی بودر .
لکن اکثریا صورت تصریفده یازلدیغی اوزره متکلمك
مفردنده مضارع منفی اداتی اولان (زا) حذف اولنور .
وجمعنده ضمیر نسبی اولان (زا) حذف ایله مضارع منفی
اداتی اولان (زا) دن اول بر (یا) علاوه اولنور .
(حال) شمدیکی زمانه دلالت ایدن صیغه در . اصول تصریفی
ماده ٔ اصلیه نك آخرینه هـای رسمیه کتورلدکدن صکره
(یور) علاوه سیله مفرد غائب (لر) ایله جمع غائب اولور .
وضمیر نسبی ایله سائر صیغه لری تصریف اولنور . وماده ٔ
اصلیه نك آخری متحرك اولان یرلرده (ها) دن اول برده
(یا) زیاده قلنور اغلیه یور . کبی وبعضا بو های رسمیه
حذف اولنور . کلیور . اغلیور . سومیور . کبی
(تنبیه . یور) لفظی ماده ٔ اصلیه ایله بر کلمه اولدیغی حالده
یانك ضمه سی ثقیله ٔ مبسوطه اولدیغنه ومقدمه ده بیان
اولندیغی وجهله حرکه ٔ خفیفه ایله بدأ ایدن کلمه نك سائر
حرکه لری دخی خفیف اولمق شیوه ٔ لسان عثمانی اقتضاسندن
بولندیغنه مبنی (یور) لفظی مصادر ثقیله یه علاوه اولنوب
مصادر خفیفه ایچون دیکر بر خفیف ادات حال اقتضا ایدر
ایسه ده حال صیغه لری قاعده ٔ مذکوره دن مستثنا اوله رق

کرك ثقیللرده وکرك خفیفلرده (یور) ایله یاپیلور . انجق بودخی استانبول لسانیدر امامملك عثمانیه نك بعض محللرنده اصل قاعدهٔ لسانه رعایتله خفیفلرده (یور) اداتی ضمهٔ خفیفهٔ مبسوطه ایله قرائت اولنور .

(مستقبل) کلهجك زمانه دلالت ایدن صیغهدر اصول تصریفی مادهٔ اصلیه نك آخرینه (های رسمیه) علاوه اولندقدنصکره خفیفلرده (جك) وثقیللرده (جق) کتوریله رك مفرد غائب و (لر) ایله جمع غائب اولوب بعده ضمیر نسبی علاوهسیله تصریف اولنور انجق ماده اصلیه نك آخری متحرك اولدیغی وقت (ها) دن اول برده (یا) زیادهقلنور ایلیهجك ارایهجق اریهجك اوقویهجق . کبی منفیلرك جمعی بوقبیلدندر

(فعل وجوبی) برایشی ایشلمك ایچون فاعله لزوم کوسترن صیغهدرکه مضمونی مصدره (کرك) لفظنك علاوهسیله دخی ادا اولنه بیلور . نتهکم ایتمك کرك دینلورکه ایتملی دیمکدر . اصول تصریفی ادات مصدرك (کاف) یاخود (قاف . لی) لفظنه تبدیل اولندقده مفرد غائب واداتخبر اولان (در) ایله (لر) علاوه اولندقده جمع غائب اولور . وضمیر نسبیلر ایله سائر تصریفاتی حاصل اولور .

(فعل التزامی) معنای مصدرینك وقوعی متکلمك مستلزم وملتمسی اولدیغنه دلالت ایدن صیغهدر اصول تصریفی مادهٔ اصلیهیه (ها) علاوهسیله غائبك مفردی و (لر) ایله

جمعی وضمیرنی بیلرایله سائر تصریفاتی حاصل اولور . انجق جمع متکلمده ضمیر نسبی (لم) لفظیدر . وآخری متحرك اولان یرلرده هادن اول برده (یا) زیاده قلنور . سویلیه . ارایه . اریه اوقویه کبی وچوق کره بو صیغه دعا موقعنده قوللانیلور . الله موفق ایلیه . کبی که ایلسون دیمك اولور
« امر حاضر » معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك مخاطبه تکلیف ایتمسنه دلالت ایدن صیغه در . هر مصدرك مادهٔ اصلیه سی امر حاضرك مفردی اولوب (یکز) علاوه سیله جمعلنور . وبعضا آخری مکسور قلدقدنصکره یالکز (صاغر کاف) علاوه سیله جمع اولنور . سولك . یازك . کبی انجق آخری متحرك اولان کلمه لرده ادات جمعدن اول (یا) زیاده قلنور . سویلیکز . ارایکز . اریکز «اوقویکز ایلیك ارایك . اریك . اوقویك . کبی جمع منفیلر دخی بو قبیلدندر .
(تنبیه) مادهٔ اصلیه نك آخری مفتوح اولوبده فتحه یی بیان ایچون (الف) زیاده قلنمیان کلمه لرك امر حاضرینك مفردنده فتحه یی بیان ایچون برهای رسمیه زیاده قلنور . ایلك ایله . سویلك . سویله کبی
(امر غائب) معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك غائبه تکلیف ایتمسنه دلالت ایدن صیغه در . اصول تصریفی مادهٔ اصلیه یه (سون) علاوه اولندقده مفرد (لر) ایله جمع اولور . بونلر مصدر معلومك تصریفاتی اولوب بونلرك

مجهوللری و مصدرك سائر نوعلری دخی بعینه بوبله تصریف اولنور

مرکب صیغه‌لر (فعل اعانه) ایله ترکیب ایدنلردر

(فعل اعانه) مصدری اولمیوب یالکز ماضیلری ایله صیغهٔ شرطیه‌سی اولان ماده‌در

صورت تصریفی

(ماضیٔ شهودی)

ایدم ایدك ایدی ایدك ایدیکز ایدیلر

(ماضیٔ نقلی)

ایمشم ایمشین ایمش ایمشز ایمشسکز ایمشلر

(صیغهٔ شرطیه)

ایسه‌م ایسه‌ك ایسه ایسه‌ك ایسه‌کز ایسه‌لر

وبعضا تخفیف ایله ایسم ایسك دخی یازیلور .

بالاده محرر اولان بسائط اشبو فعل اعانه‌نك ماضیٔ شهودیسیله ترکیب ایتدکده (فعل حکایه) و ماضیٔ نقلیسیله ترکیب ایتدکده (فعل روایت) و صیغهٔ شرطیه‌سیله ترکیب ایتدکده (افعال شرطیه) دینلور مصدر خفیف مثبتدن مأخوذ اولان حکایه فعللرینك صورت تصریفی

(حکایهٔ ماضیٔ شهودی)

سودم ایدی سودك ایدی سودی ایدی

سودك ایدی سودیکز ایدی سودیلر ایدی

(حکایهٔ ماضیٔ نقلی)

سومش ایدم سومش ایدك سومش ایدی

سومش ایدك سومش ایدیکز سومش ایدیلر

(حکایهٔ مضارع)

سورایدم سورایدك سورایدی

سورایدك سورایدیکز سورایدیلر

(حکایهٔ حال)

سویور ایدم سویور ایدك سویور ایدی

سویور ایدك سویور ایدیکز سویور ایدیلر

(حکایهٔ مستقبل)

سوه جك ایدم سوه جك ایدك سوه جك ایدی

سوه جك ایدك سوه جك ایدیکز سوه جك ایدیلر

(حکایهٔ فعل وجوبی)

سوملی ایدم سوملی ایدك سوملی ایدی

سوملی ایدك سوملی ایدیکز سوملی ایدیلر

(حکایهٔ فعل التزامی)

سویدم سویدك سویدی

سویدك سویدیکز سویدیلر

مصدر ثقیل مثبتدن مأخوذ اولان حکایه فعلارینك صور

تصریفی

(حكايهٔ ماضئ شهودی)

یازدم ایدی	یازدک ایدی	یازدی ایدی
یازدق ایدی	یازدیکز ایدی	یازدیلر ایدی

(حکایهٔ ماضئ نقلی)

یازمش ایدم	یازمش ایدک	یازمش ایدی
یازمش ایدک	یازمش ایدیکز	یازمش ایدیلر

(حکایهٔ مضارع)

یازر ایدم	یازر ایدک	یازر ایدی
یازر ایدک	یازر ایدیکز	یازر ایدیلر

(حکایهٔ حال)

یازه یور ایدم	یازه یور ایدک	یازه یور ایدی
یازه یور ایدک	یازه یور ایدیکز	یازه یور ایدیلر

(حکایهٔ مستقبل)

یازه جق ایدم	یازه جق ایدک	یازه جق ایدی
یازه جق ایدک	یازه جق ایدیکز	یازه جق ایدیلر

(حکایهٔ فعل وجوبی)

یازملی ایدم	یازملی ایدک	یازملی ایدی
یازملی ایدک	یازملی ایدیکز	یازملی ایدیلر

(حکایهٔ فعل التزامی)

یازیدم	یازیدک	یازیدی
یازدق	یازیدیکز	یازیدیلر

مصدر خفيفك مثبتندن مأخوذ اولان روايت فعللرينك صورت تصريفى

(روايت ماضئ نقلى)

سومش ايمشم سومش ايمشسين سومش ايمش
سومش ايمشز سومش ايمشسكز سومش ايمشلر

(روايت مضارع)

سور ايمشم سور ايمشسين سور ايمش
سور ايمشز سور ايمشسكز سور ايمشلر

(روايت حال)

سويور ايمشم سويور ايمشسين سويور ايمش
سويور ايمشز سويور ايمشسكز سويور ايمشلر

(روايت مستقبل)

سوه جك ايمشم سوه جك ايمشسين سوه جك ايمش
سوه جك ايمشز سوه جك ايمشسكز سوه جك ايمشلر

(روايت فعل وجوبى)

سوملى ايمشم سوملى ايمشسين سوملى ايمش
سوملى ايمشز سوملى ايمشسين سوملى ايمشلر

(روايت فعل التزامى)

سويمشم سويمشسين سويمش
سويمشم سويمشسين سويمشلر

اشبو روايت فعللرينك ثقيللرى دخى هيچ فرقسز بو صورتله تصريف اولنغله انلرك آيروجه صورت تصريفى بيان

اولغا مشدر
مصدر خفيف مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطيه‌نك
صورت تصريفى

(ماضىٔ شهودىٔ شرطى)

سودم ايسه سودك ايسه سودى ايسه
سودك ايسه سوديكز ايسه سوديلر ايسه

(ماضىٔ نقلىٔ شرطى)

سومش ايسه‌م سومش ايسه‌ك سومش ايسه
سومش ايسه‌ك سومش ايسه‌كز سومش ايسه‌لر

(مضارع شرطى)

سور ايسه‌م سور ايسه‌ك سور ايسه
سور ايسه‌ك سور ايسه‌كز سور ايسه‌لر

(حال شرطى)

سويور ايسه‌م سويور ايسه‌ك سويور ايسه
سويور ايسه‌ك سويور ايسه‌كز سويور ايسه‌لر

(مستقبل شرطى)

سوه‌جك ايسه‌م سوه‌جك ايسه‌ك سوه‌جك ايسه
سوه‌جك ايسه‌ك سوه‌جك ايسه‌كز سوه‌جك ايسه‌لر

(فعل وجوبىٔ شرطى)

سوملى ايسه‌م سوملى ايسه‌ك سوملى ايسه
سوملى ايسه‌ك سوملى ايسه‌كز سوملى ايسه‌لر

(فعل التزامیٔ شرطی)

سوسهم　　سوسهڭ　　سوسه

سوسهڭ　　سوسهكز　　سوسهلر

مصدر ثقیل مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطیه نڭ صورت تصریفی

(ماضیٔ شهودیٔ شرطی)

یازدم ایسه　　یازدڭ ایسه　　یازدی ایسه

یازدق ایسه　　یازدیكز ایسه　　یازدیلر ایسه

(ماضیٔ نقلیٔ شرطی)

یازمش ایسهم　　یازمش ایسهڭ　　یازمش ایسه

یازمش ایسهڭ　　یازمش ایسهكز　　یازمش ایسهلر

(مضارع شرطی)

یازر ایسهم　　یازر ایسهكز　　یازار ایسه

یازر ایسهڭ　　یازر ایسهكز　　یازر ایسهلر

(حال شرطی)

یازه‌یور ایسهم　یازه‌یور ایسهڭ　یازه‌یور ایسه

یازه یور ایسهڭ　یازه یور ایسهكز　یازه‌یور ایسهلر

(مستقبل شرطی)

یازه‌جق ایسهم　یازه‌جق ایسهڭ　یازه‌جق ایسه

یازه‌جق ایسهڭ　یازه‌جق ایسهكز　یازه‌جق ایسهلر

(فعل وجوبی شرطی)

یازملی ایسه م یازملی ایسه ك یازملی ایسه
یازملی ایسه ك یازملی ایسه کز یازملی ایسه لر

(فعلی التزامی شرطی)

یازسه م . یازسه ك . یازسه . یازسه ق . یازسه کز . یازسه لر
بونلرمرکباتك مثبتلری اولوب منفیلری دخی بعینها انلر
کبی تصریف اولندیغندن منفیلرك ایروجه صورت
تصریفلری بیان اولنمامشدر .

حکایه صیغه لری بسائطدن برینك مضمونی شهود طریقیله
بیان ایتمکدن عبارتدر . صورت تصریفی بسائطك مفرد
غائبنه فعل اعانه نك ماضی شهودیسی علاوه اولنه رق
تصریف اولنوراینجق حکایهٔ ماضی شهودیده اصل فعل
تصریف اولنوب فعل اعانه نك مفرد غائبیله ترکیب اولنه رق
قوللانیلور .

(حکایهٔ فعل وجوبیده) اصل فعلك (ها) سی وفعل اعانه نك
(الفی حذف اولنه رق تخفیف اولنمق وثقیللرینك جمع
متکلملرنده فعل اعانه نك ضمیر فعلیسی اولان کاف (قافه)
تبدیل قلنمق لازمدر . سائرلرنده دخی بویله فعل اعانه نك
(الف) و (یا) سی حذف اولنه رق تخفیف جائز اولوب مثلا
یازردم . یازردك . یازردی . دیو تصریف اولنور انجق
بوصورتده اصل فعل ایله فعل اعانه بر کلمه حکمنده اولدقلرن

ثقیلك جمع متکلملرنده ضمیر فعلی اولان کاف (قافه) تبدیل اولنور . یازمشدق . یازدق یازه یوردق . یازه جقدق یازملیدق . کبی اما خفیفلرده حالی اوزره قالوب مثلا سومشدك سوردك . سوه جکدك سوملیدك دینلور و بوقارووده بیان اولندیغی وجهله استانبول لسانجه (یور) اداتی خفیفلرده دخی علی خلاف القیاس ضمهٔ ثقیله مسبوطه ایله اوقوندیغندن حالبوکه ثقیللرنده اولدیغی . کبی خفیفلرنده دخی جمع متکلم (کاف) بوصورتله (قافه) قلب اولنمق لازم کلور . سوه یوردق . کبی

(حکایهٔ ماضی شهودیده) دخی سائرلری کبی اصل فعلك صیغه‌لری فعل اعانه نك مفرد غائبیله ترکیب اولنمق جائز اولور انجق بوصورتده فعل اعانه نك (الف) و (یاسی) تخفیف قلنمق لازم اولور . وثقیللرده جمع متکلم اداتی اولان کاف (قافه) تبدیل اولنور .

صورت تصریفی سودیدك . سودیدی . سودیدك سودیدیکز . سودیدیلر . یازدیدم . یازدیدك . یازدیدی . یازدیدق . یازدیدیکز . یازدیدیلر .

انجق بوصورت اکثریا تکلمده قوللانیلوب کتابتده بك اوقدر قوللانلمز .

(حکایهٔ ماضی نقلیده) دخی یالکز فعل اعانه نك الفنك حذفیله تخفیف اولندیغی واردر . سومشیدی . یازمشیدی کبی .

روایت صیغه‌لری بسائطدن برینك مضمونی نقل طریقیله بیان ایتمكدن عبارتدر . اصول تصریفی بسائطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك ماضیٔ نقلی صیغه لری علاوه اولنه رق تصریف اولنور . انجق ماضیٔ شهودی نقلی طریقیله بیان اولنه مدیغندن روایت ماضیٔ شهودی یوقدر . وبونلرده دخی فعل اعانه‌نك (الف) و(یا)سی حذف اولنه رق تخفیف جائز اولور . فقط روایت فعل التزامیده (هاو (الفك) حذفیله تخفیف واجبدر . شرط صیغه لری بسائطك مضمونی دیكر برجمله‌نك مضمونه شرط قیلمقدن عبارتدر . (شرط) بر كلامه دیكر بر كلامی ربط ایتمكدن عبارت اولوب اولكیسنه (جملهٔ شرطیه) دینلور كه شرط صیغه لرندن بریسی اولور . وایكنجیسنه جملهٔ جزائیه دینلور . مثلا (بروسه یه كیدر ایسه‌ك شفا بولورسین) دینلدكده كیدر ایسه‌ك جملهٔ شرطیه وبولورسین) جملهٔ جزائیه اولور اصول تصریفی بسائطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك صیغهٔ شرطیه لری علاوه اولنه‌رق تصریف اولنور وبونلر حكایه فعللری كبی تصریف اولنوب انلرده جاری اولان تخفیف وكافی (قافه) تبدیل وسائر خصوصلر بعینها بونلرده جاری اولور .

(استطراد . یوق) لفظندن صكره دخی (ینه) لفظی

کتوریله‌رك (یوق ایسه) دینلور • وبعضا بوصورتده دخی الفك حذفیله تخفیف اولنه‌رق (بوغیسه) دینلور • وبعضا الفك ویاءك حذفیله (یوقسه)دینلور• (قاعده) ماضی نقلی و مضارع وحال ومستقبلك کرك حکایه‌وکرك روایت وکرك شرط صورتلرینك جمع غائبلرنده‌ادات جمع اولان (لر)ك اصل فعله علاوه سی دخی جائز اولوب مثلا سومشلر ایدی • سورلر ایدی • سویورلر ایدی • سوه جکلر ایدی وکذا سومشلرایمش • سورلرایمش سوه یورلر ایمش • سوه جکلرایمش• وکذاسومشلرایسه • سورلر ایسه • سوه‌یورلرایسه •سوه جکلرایسه دینلمك جائز اولور • وبونلردخی بعضا تخفیف اولنه‌رق مثلا سومشلردی • سورلردی • سوه‌یورلردی‌سوه‌جکلردی وکذا سومشلرمش سوه یورلرمش • سوه جکلرمش وکذا • سومشلرسه • سورلرسه • سوه یورلرسه سوه جکلرسه دینلور •

فعل التزامینك حکایه وروایت صیغه لری بعضاشرط مقامنده‌استعمال‌اولنورلر • نته‌کم«اکر بروسه‌یه کیدیدك‌چوق منفعت کوروردك» و« اکر قابلیجه‌لره‌دوام‌ایدیمشم‌چوق فائده کوره جکمشم » دینلدکده (کیدیدك)و(ایدیمشم صیغه‌لری•کبی‌وبونلربعضاتمنی‌ایچون‌دخی قوللانیلورلر• «کاشکی وقتیله اوقومغه چالشیدم «و• کاشکی تحصیلده بولینیمشز • ترکیبلرنده اولان (چالیشیدم)و(بولینیمشز)

صیغه‌لری کبی و بعضاً فعل التزامی شرطی دخی بو بله تمنی معناسنده قوللانیلور . * آه بوسنه بروسه‌یه کتسم * ترکیبنده اولان (کتسم) صیغه‌سی . کبی . بعضاً تعظیم ایچون امر مقامنده بو فعل التزامی شرطی قوللانیلور . نتکم * شو مکتوبی یازیکز * مقامنده * یازسه کز * وافندیمز شو مسوده‌یی تصحیح بیورسون * مقامنده (بیورسه * دینلدیکی . کبی

مسئله شتی

*فعل مقاربه * معنای مصدرینک وقوعنک قوه قریبه‌یه کلسنه دلالت ایدن صیغه‌در نته کم دوشه یازدی دینلور که ازقالدی دوشسون دیمکدر . بونده قاعده اولدر که فعل التزامینک مفرد غائبی (یازه‌ق) ماده‌سنک ماضیلریله باترکیب تصریف اولنور . وبونک ماضیلرندن بشقه صیغه‌لری کلمز

(فعل مقاربه‌نک ماضی شهودیسی)

سوه‌یازدم	سوه‌یازدک	سوه‌یازدیلر
سوه‌یازدق	سوه‌یازدیکز	سوه‌یازدیلر

(فعل مقاربه‌نک ماضی نقلیسی)

سوه‌یازمشم	سوه‌یازمشسین	سوه‌یازمش
سوه‌یازمشز	سوه‌یازمشسکز	سوه‌یازمشلر

(فعل استمراری) زمان ماضیده فعلک استمرار اوزره وقوعنه دلالت ایلیان فعلدر که فعل التزامینک غائب

صیغه سی (کلمك) ماده سنك ماضئ نقلیسیله ترکب ایدرك ٠ ایده کلمشم ایده کلمشسین ٠ ایده کلمش ایده کلمشز ٠ ایده کلمشسکز ٠ ایده کلمشلر ٠

(قاعده ٠ چیقمق) مصدر ینك فعل التزامیسنك غائب صیغه‌سی (کلمك) ماده‌سنك ماضئ شهودیسیله ترکب ایده‌رك(مفاجاءه) معناسنی افاده‌ایدر ٠ نته‌کم‌چیقه کلدی دینلورکه آنسزین کلدی دیمکدر ٠

* مصادر زمانیه * یعنی زمانی متضمن اولان مرکب * مصدرلر ٠ اولمق * ماده سی ماضئ نقلی ومضارع ومستقبل ایله ترکب ایدرك حاصل اولان مصدرلردرکه ازمنهٔ ثلثه‌دن بربنی متضمن اولورلر ٠ چونکه‌مصدرلر زمانه دلالت ایتمزلر ٠ انجق مذکور فعل تام ماضئ نقلی ایله ترکب ایتدکده‌زمان ماضی‌یی‌ومضارع ایله ترکب ایتدکده زمان مستقبلی شامل اولور ٠ سومش اولمق ویازمش اولمق ٠ سور اولمق ٠ و یازار اولمق سوه‌جك اولمق و یازه جق اولمق ٠ کبی واشبومصدرلر دخی‌سائر مصدرلر کبی * اولمق * فعلنك تصریفیله تصریف اولنورلر ٠ بونلرك بسیط صیغه‌لری اولدیغی کبی مرکب صیغه‌لری دخی قوللانیلور ٠ وبونلرك مثبت ومنفی اولسی دخی مذکور * اولمق * فعلنك مثبت ومنفی قلمسیله اولور * ربط صیغه‌لری * مضمونلری دیکر جمله نك مضموننه مربوط اوله‌رق

قوللانیلان صیغه‌لردر بونلرده دش نوعدر نوع اول (صیغهٔ عطفیه) در که مادهٔ اصلیه‌یه (واو) ایله (یا) علاوه سیله حاصل اولوب صیغه‌لرك اداتلری تکرر ایتیه‌رك ایکی فعلی بربرینه ربط ایله کلامه حسن ویرمك ایچون استعمال اولنور وبو صیغهٔ عطفه ملك مابعدنده بولنان صیغه قنغی زمانه دلالت ایدر ایسه آنده دخی اول زمان اعتبار اولنور . مثلا کلوب کتدی دینلسه کلدی وکتدی دیمك اولوب بوراده فعل ماضئ شهودی نوعندن اولور وکلوب کیدر دینلدکده کلور وکیدر معناسنه اولوب (کلوب) مضارع اولور وکلوب کیده‌جك دینلدکده کله‌جك وکیده‌جك دیمك اوله‌رق (کلوب) مستقبل اولور .

نوع ثانی (صیغهٔ تعقیبیه) در که مادهٔ اصلیه‌یه (یا) وحرفیه‌لرده (جك) وثقیللرده (جق) علاوه سیله حاصل اوله‌رق شرط واقع اولوب جزا واقع وله‌جق فعلك آنی تعقیب ایتمسنه دلالت ایدر . انجق بو صیغه دائما غائب مقامنده قوللانیلور . کلیجك اولیجق کبی .

نوع ثالث (صیغهٔ انتهائیه) در که مادهٔ اصلیه‌یه (نجه) اداتی علاوه سیله اولوب بر خصوصك مدت انتهاسنی بیان ایدر سونجه . یازنجه . کبی واکثریا بوکا ادات انتها اولان (یه‌دك) اویه) و (قدر) لفظلری علاوه اولنور .

واوحالده (نجه) نك آخرنده اولان هاى رسميه حذف اولنور . سونجيه دك وسونجيه قدر . كبى وبعضا صيغهٔ انتهائيه صيغهٔ تعقيبيه مقامنده دخى قوللانيلور . نته كم «افندى سوزه باشلينجه هر كس لقردى يى كسدى» دينلديكى كبى . وبو يله تعقيبيه معناسنه اولديغى حالده متكلم ومخاطب مقامنده دخى قوللانيلور نته كم «بن اوتورنجه او قالقوب كتدى «و» سن بو يله سويلينجه بزه غيرى سوز قالمدى» دينلديكى كبى

نوع رابع (صيغهٔ ابتدائيه) دركه فعل التزاميڭ مفرد غائبنه (لى) علاوه سيله اولوب اول فعلڭ ابتداى وقوعندن تكلم زماننه دك ديكر برفعلڭ على الدوام واقع اولديغنى افاده ايدر واكثريا بونڭ آخرينه (دنبرو) لفظى علاوه اولنور . نته كم «درسه باشليه ليدنبرو بر كون فوت ايتمدم . دينلديكى كبى و بعضا (برو) علاوه اولنور . كيدلى برو كبى .

نوع خامس (صيغهٔ توقيتيه) دركه ماضئ شهوديڭ جمع متكلمنه (جه) علاوه سيله اولوب شرط واقع اولور . ومضمونى هرنوقت واقع اولسه مضمون جزانڭ دخى بهر حال واقع اوله جغنى بيان ايدر .« بن سكا نصيحت ايتدكجه كوچنيورسن » و« سن درسه چالشدقجه سنى هركس سور » جمله لرنده اولان (ايتدكجه) و(چالشدقجه) صيغه لرى كبى .

بونلردن بشقه برده « صيغۀ صله » واردر كه ماضی
شهودينك جمع متكلميله مستقبلك مفرد غائب صيغه لری
اولوب بعضا مصدر وبعضا صفت مقامنده قوللانيلورلر
بوصورتده اسملر كبی احوال اربعه ده تصريف اولنورلر
آخرلرينه ضمير اضافی دخی علاوه اولنور • وانلر دخی
اعدۀ معلومه سی اوزره احوال اربعه ده تصريف
ولنورلر وماضئ شهوديده جمع متكلم اولان « كاف »
بله « قافك » حركه لنديكی يرلرده انلردن اول برده
يا » زياده قلنور • سوديكی يازديغی • كبی انجق صيغۀ
ذ كوره مصدر معناسنده استعمال اولندقده عينيله مصدر
مناسنده اوليوب بلكه زائد اوله رق اول فعلك تحقق
قوعنی دخی افاده ايدر سوديكی معلومدر • يازه جغی
زومدر • كبی كه سومش اولديغی و يازمش اولديغی
ملك اولور اما صفت مقامنده قوللانلدقلری وقت برجمله
وصوفه صفت واقع اولمش اولسه هرنه معنايی افاده
رسه صيغۀ صله دخی اول معنای تركيبينك اجمالنی افاده
ر • مثلا « كتديكم يری كوردكی » دينلدكده اول يری
ردكی كه بن اورايه كتمش ايدم ديمك اولور • و« انلرك قلمه
ألری مسوده يی مطالعه ايتدكی » دينلدكده اومسوده يی
العه ايتدكی كه انلر قلمه المشلردر ديمك اولور • و« سنك
ه جكك بريك اوزاقدر و يازه جغك يازی غايت چوقدر •

دینلدکده او برکه سن اورایه کیدهجکسین واو یازی که سن انی یازهجقسن دیمك اولور . و بو صیغهٔ صله بروجه محرر مصدر بسیطلرده جاری اولدیغی کبی مصدر مرکبلرده دخی جاری اولور . خسته لندیکی قاچیلندیغی یازه بیلدیکی یازوویردکلری . ممنون اولدیغی . یازمش اولدقلری . کبی وکذا بسیط صیغه لرده اولدیغی کبی مرکب صیغه لرده دخی جاری اولور انجق (ایدی) لفظی بو صورتده اکثریا (واو) ایله قوللانیلور . یازمش ایدوکم . یازهجق ایدوکم کبی مصدرك آخرینه (ده) لفظی علاوه اولندقدنصکره (ایدی) یا (اولمق) ویاخود (بولنمق) ماده لریله بالترکیب یاپیلان صیغهٔ صله زمان حالی متضمن اولور . یازمقده ایدوکی یازمقده اولدیغی . یازمقده بولندیغی کبی

﴿ بحث ثالث فروع فعل بیاننده در ﴾

فرع فعل درت قسمدر . قسم اول (اسم فاعل) ایله (اسم مفعول) درکه مادهٔ اصلیه یه (الف) و (نون) علاوه سیله اولوب معنای مصدری ایله متصف اولان شیئه دلالت ایدرلر . انجق اسم فاعل معلومدن واسم مفعول مجهولدن مشتق اولور . وآخرلرینه (لر) علاوه سیله جمعلنورلر . ذکر اولنان (الف) بعض ماده لرك یالکز جمعنده حذف اولنور . اولان اولنلر کبی . و بعض ماده لرك هم مفردنده وهم جمعنده حذف اولنور چکن چکنلر . کبی

(تنبیه) مادهٔ اصلیه نك آخری متحرك اولان یرلرده (الف) و(نون)دن اول برده یازیادهٔ قلنور سویلمك سویلیسان · ارامق ارایان · اریمك اریبان · اوقومق اوقویان · کبی متفیلرعطلعا بوقیاسدندر · سوماك سومیان · سولمامك سولمیان اوقومیان · کبی

(قاعده) اسم فاعلك برصیغهٔ مخصوصه سی دخی واردرکه مادهٔ اصلیه یه (یجی) علاوه سیله اولور ·

سویجی · یازیجی · کبی وآخری متحرك اولان یرلرده بر(یا) ها زیاده قلنور سویلیجی · اریجی اوقویجی اریجی · کبی بوصیغه اکثریا اسم فاعلك موصوفی برصنف مخصوص اولان یرلرده قوللانیلور ·

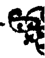
(اسم مفعول لك) نحی علومندن مشتق برصیغهٔ مخصوصه سی واردرکه معلومك مصدر تخفیفی صیغه سیدر · یازمه باصمه کبی · انجق بوصیغه سماعی اولوب مطردا هرماده دن کلمز · بعضا ماضئ نقلی ومضارع ومستقبل صیغه لری صفت اوله رق قوللانیلور · معلوملری اسم فاعل مجهوللری اسم مفعول مقامنده کلور · نته کم « بونی یازمش یاخود یازر و یاخود یازه جق وارمی » دینلورکه یازان دیمکدر و« کلمش آدم وارمی وکلور وقوعنده وکاجك سنه » دینلورکه جمله سی کلان معناسنه اولوب انجق هربری برزمان مخصوصی اشعار ایدر ·

صفت افراطیه قبیلندن اولەرق (مبالغهٔ اسم فاعل)
دینلان بر طاقم اسم فاعللر دها واردرکه ادات مصدرك
(میمی) حذف اولنوب کاف ایله قاف مفتوح قلندقدنصکره
برده (نونی) علاوه سیله اولور . اشکن وصولوغن .
کبی کەزیاده ایشیدیجی وزیاده صولو ییجی دیمکدر .
ویاخود مذکور کاف ایله قاف مکسور قلندقدنصکره بر
(جیم) علاوه سیله اولور . بلکج . وطالنج کبی که
زیاده بلیجی وزیاده طالیجی دیمکدر
قسم ثانی (صفت مشبهه) صیغه‌لریدر . بونلر برطاقم
صفات مشتقه درکه بعضیلری اسم فاعل وبعضیلری
اسم مفعول معناسنه اولور . انجق بونلرك صیغه‌لری دخی
سماعی اولوب مطرد اهر ماده دن کلز . اکثریا مستعمل اولان
وزنلر بونلردر . دلیك . اچیق . بیتك قرق . چوزك
صولاق . کسکین . طالغین . پشکین . صینغین . دوشکون
یورغون وبعضا ادات نسبت علاوه سیله دخی صفت مشبهه
یاپیلور . یازیلو . یاقیشقلی . اوقوناقلی . سوکیلی سویملی
. کبی قسم ثالث (حال ترکیبیدر) که اجرای فعل عندنده
فاعلك بولندیغی حالی بیان ایدن صیغه اولوب فعل التزامینك
مفرد غائبنك آخرینه خفیفلرده (رك) ثقیللرده (رق)
علاوه سیله اولور . خویلنەرك کتابی اوقویه‌رق کلدی کبی

بونلردن بشقه لسان عثمانیده سوزکی وچالغی وزنلرنده اسم آلتلر یعنی فعله آلت اولان شیئه دلالت ایدن صیغه‌لر واردر انجق بونلر دخی سماعی اولدقدن بشقه پك نادردر

فصل ثانی افعال فارسیه بیاننده‌در

فارسینك اصل مصدرلری لسان عثمانیده مستعمل اولیوب انجق حاصل مصدرلری قوللانیلور که فارسی امر حاضرلرینك آخرینه بر (شین) علاوه‌سیله اولور دانش • وروش • کبی واسم مصدرلری قوللانیلور • خرام ورفتار • کبی وکرك حاصل مصدرلر وکرك اسم مصدرلر احوال اربعه‌ده سائر اسملر کبی تصریف اولنور • ذوات افعالندن دخی بالکز امر حاضرلری وصف ترکیبی یاپلمق ایچون قوللانیلور نتکم صفت بابنده مرور ایلدی • فرع فعللرندن نادرا اسم فاعللری استعمال اولنور (دارنده) طوتان (رونده) کیدن (خواننده) اوقویجی (سازنده) چالیجی • کبی وبعضا اسم مفعوللری دخی استعمال اولنور • (پسندیده) بکنیلان (بسته) بغلنمش (شکسته) قیرق • کبی وبعضا فارسی اسم مفعوللر ایله دخی وصف ترکیبی یاپیلور • (دلشکسته) کبی که قلبی قرق دیمکدر • واشبو اسم مفعول صیغه‌سی کلمه‌نك آخرینه (ها) علاوه‌سیله اولوب فارسینك اسم مفعوللریله ماضی نقلیلری بیننده مشترکدر • ولسان عثمانیده ماضی نقلی معناسنه دخی استعمال اولنوب بعضا انلر ایله وصف ترکیبی یاپیلور • نتکم (رخسوده)

دینلورکه یوزسورمش ویوزسورن دیمك اولور ٠

فصل ثالث افعال عربیه بیانده‌در

عربی مصدرلر لسان عثمانیده پك چوق استعمال اولنورلر ٠ شویله که اسم مصدر مقامنده طوتیلوب ایتمك ٠ ایلمك قلمق ٠ فعللریله ترکیب اولنه‌رق قوللانیلور ٠ کرم ایتمك عنایت ایلمك ٠ قبول قیلمق ٠ کبی وتعظیم مقامنده (بیورمق) فعلیله ترکب ایدرلر ٠ احسان بیورمق ٠ کبی وبو مصدر مرکبلر دخی سائر مصادر ترکیه کبی تصرف اولنه‌رق اصول سابقه اوزره ذوات افعال ترکیه یاپیلور وبعضا حاصل مصدر اوله‌رق استعمال اولنورلر ٠ نتکیم « خواجه‌نك شو افاده‌سنه باق » ترکیبنده اولان (افاده) لفظی کبی بو صورتده سائر اسماء عربیه کبی احوال اربعه‌ده تصریف اولنورلر ٠ وبعضا مصدر اصل اوله‌رق قوللانیلورلر ٠ نتکیم « بونی افاده ممکن دکلدر » عبارەسنده اولان (افاده) لفظی ٠ کبی بو صورتده دخی سائر اسملر کبی احوال اربعه‌ده تصریف اولنور ٠ انجق قاعدۀ فارسیه اوزره اضافت تقدیرنده اکثریا متعدی اولان مصدرلر مفعولنه مضاف اولورلر افادۀ حال وازالۀ کدر ٠ کبی ونادرا بعضیلری اسم فاعل معناسنه اولور ٠ تمام اولدی کبی که تام اولدی دیمکدر ٠ ویاخود اسم مفعول معناسنه اولور ٠ تکمیل اولدی کبی که مکمل اولدی دیمکدر

بجق اسم فاعل ياخود اسم مفعول معناسنه كلمری سماعی اولوب هر مصدر بويله استعمال اولنمز لسان عثمانيده مستعمل ومشهور اولان مصدرلرك وزنلری بونلردر

قَتْل ٭ فِسْق ٭ شُغْل ٭ طَلَب ٭ صِغَر ٭ سَلَام ٭ قِيَام ٭ سُؤَال دُخُول ٭ قَبُول ٭ دَعْوی ٭ شُوری ٭ حِرْمَان ٭ خُسْرَان ٭ لَمَعَان رَحْمَت ٭ رِفْعَت ٭ نُصْرَت ٭ عَظَمَت ٭ سَعَادَت ٭ دِرَايَت ٭ سُهُولَت ٭ مَرْحَمَت مَحْمِدَت بونلر مصادر اصليه اولوب سلام قيام ٭ سؤال ٭ سعادت ٭ درايت وزنلرينك وسطلرنده اولان الفلر ايله دخول قبول سهولت وزنلرينك وسطلرنده ولان واولر ومرحمت ايله محمدتك اوللرنده اولان ميملر حروف زائده ودعوی ايله شورانك يا صورتنده اولان الفلر بعضلرينك آخرلرنده اولان تالر علامت تأنيثدر وجمله سنك مادهٔ اصليه سی اوچ حرفدن عبارتدر ٭

(فائده) مادهٔ اصليه نك حرف اخيری (واو) ياخود (يا) اولورسه ٭ فعال ٭ فعال ٭ فعال ٭ وزنلرنده واو ايله يا الف زائده دن صكره واقع اولوب قاعدهٔ عربيه اوزره (همزه) يه قلب اولنورلر صفاء ٭ خفاء كبی انجق لسان عثمانيده بو همزه لر حذف اولوب قاعدهٔ فارسيه اوزره اضافت تقديرنده بعضا تلفظ اولنور ٭ صفاء قلب كبی تفكيم اسم بابنده مرور ايلشدر

مصادر مذكوره سماعى اولوب هر ماده استثيلان وزن اوزره
قوللانيله مز مثلا نصر ماده سى نصرت وزنى اوزره ورحم
ماده سى رحمت ومرحمت وزنلرى اوزره كلوب سائر وزنلر
اوزره قوللانيله مز . بو مصدرلرك مادهٔ اصليه سنه
بعض حرفلر علاوه سيله دها طقوز درلو مصدرلر ياپيلور
اولكيسى (افعـال) وزنيدركه مادهٔ اصليه نك اولنه
بر (همزهٔ مكسوره) وآخرندن اقدم بر (الف) علاوه سيله
اولوب اكثريا بو وزن لازمى متعدى قيلر . ايشتمك معناسنه
سمع ايله ايشتدرمك معناسنه اسماع كبى واكر مادهٔ اصليه نك
اولى واو ياخود همزه اولورسه (يايه) قلب اولنور .
وجوبدن ايجاب اجرتدن ايجار كبى . واكر ايكنجى حرف
واو ياخود يا اولورسه انلر حذف اولنه رق آخر كلمـه
(تاء تأنيث) كتوريلور . عودتدن اعاده ميلدن اماله كبى
ايكنجى (تفعيل) وزنيدركه مادهٔ اصليه نك اولنه (تا)
وايكنجى حرفندنصكره (يا) علاوه سيله اولوب بودخى
اكثريا لازملرى متعدى قيلر تكميل . كبى وبعضا مذكور
(يا) كتورلميه رك آخرينه تاء تأنيث علاوه اولنور .
تكمله كبى وآخرنده (واو) ياخود (يا) ياخود (همزه)
اولان ماده لر دائما بو وزن اوزره قوللانيلور . و . واودخى
« يا » يه قلب اولنور . صفوتدن تصفيه . رضادن ترضيه
برؤدن تبرئه كبى وهمزه يى « يا » يه قلب ايله تبريه ديمك

دخی جائزدر مادۀ اصلیه نك ایکنجی واوچنجی حرفلری برجنسدن اولوبده بووزن اوزره کلدکده اولکینك حرکه سی ماقبلنه ویریله رك ادغام اولنور . تمّه کبی که برمقتضای اصل تممه اولوب میمك حرکه سی (تا)یه نقل اولندقدنصکره میملر ادغام اولنمشدر .

اوچنجیسی (مفاعله)وزنیدرکه مادۀ اصلیه نك اولکی حرفندن اول(میم)وصکره (الف) وآخرینه (تاء تأنیث) علاوه سیله اولوب اکثریا اشتراك معناسنی افاده ایدر . قوللشمك معناسنده مقاوله . کبی وبعضا بومعنایه اوله رق (فعال)وزنی قوللانیلور . مقاتله معناسنه قتال . کبی واکرمادۀ اصلیه نك آخری (واو)یاخود (یا)اولورسه مفاعله وزننده (الفه)قلب اولنور جزادن مجازات کبی که مقتضای اصل وقاعده مجازیتدر واکر ایکنجی واوچنجی حرفلری برجنسدن اولورسه ادغام اولنور مضاده کبی

دردنجیسی (انفعال)وزنیدرکه مادۀ اصلیه اولنه (همزه) ایله (نون)وایکنجی حرفندنصکره (الف)زیاده سیله اولوب دائما مطاوعت معناسنه لازم اوله رق قوللانیلور قیرمق معناسنه کسر ایله قرلمق معناسنه انکسار کبی

بشنجیسی (افتعال)وزنیدرکه مادۀ اصلیه نك اولنه (همزه)واولکی حرفندنصکره (تا)وایکنجی حرفندنصکره

الف علاوه سیله اولوب بودخی اکثریا مطاوعت
معناسنه‌در طوپلنق معناسنه جمع ایله طوپلنمق معناسنه
اجتمع کبی وبعضا بوماده لرده (تاداله) قلب اولنور .
ازدواج کبی واکر مادهٔ اصلیه‌نك اولی (واو) یا
اولورسه (تا) یه قلب اولنوب ذکر اولنان تاء زائده ایله
ادغام اولنورلر وسعدن اتسام کبی
التنجیسی (تفعل) وزنیدرکه اولنه (تا) زیاده قلنه‌رق
وایکنجی حرفی تشدیدلنه‌رك اوقونوب اکثریا تفعیلك
لازمی اوله‌رق قوللانیلور اوکرنمك معناسنه تعلم ایله
اوکرتمك معناسنه تعلم کبی واکر آخری (یا) واو اولورسه وسطی
مکسور قلنوب (یا) مد اولنور . وقایه‌دن ترقی کبی واکر
(واو) اولورسه اودخی (یا) یه قلب اولنه‌رق بوصورتله
قوللانیلور ترجی کبی
یدنجیسی (تفاعل) وزنیدرکه مادهٔ اصلیه‌نك اولکی
حرفندن اول (تا) وصکره (الف زیاده سیله اولوب اکثریا
اشتراك ایچون قوللانیلور . اورشمق معناسنه تضارب کبی
وآخرنده (واو) یاخود (یا) اولنلر بعینه تفعل وزنی کبی
قوللانیلور تراضی وتساوی کبی واکر ایکنجی واوچنجی
حرفلری برجنسدن اولورسه ادغام اولنور تضاد کبی
سکزنجیسی (افعلال) وزنیدرکه اولنه (همزه) وآخرینه
(الف) وحرف اخیر جنسندن دیکر برحرف علاوه سیله

اولوب دائما لازم اولەرق قوللانيلور اكريلك معناسنه اعوجاج ٠ كبى

طقوزنجيسى (استفعال)وزنيدركه اولنده(همزه)وسين) و(تا) وايكنجى حرفدنصكره (الف)علاوەسيله اولوب اكثريا سؤال وطلب معناسنى افاده ايدرمدداستمك معناسنه استمداد ٠ كبى واكر مادهٔ اصليەنك اولى (واو) ياخود (همزه) ا اورسه (يايەقلب اولنور ٠ وجوبدن استيجاب اجرتدن استيجار ٠ كبى واكر ايكنجى حرفى(واو)ياخود (يا) اولورسه افعال وزنى كبى بونده دخى(واو)و(يا) حذف اولنور آخر كلمەيە (تاء تأنيث) كتوريلور ٠ استفاده ٠ كبى

(قاعده)افعال وانفعال وافتعال واستفعال وزنلرنده حرف اخير (واو)ياخود (يا)اولدقده قاعدهٔ عربيه اوزره (همزه) يەقلب اولنور ٠ ولسان عثمانيده همزه دخى حذف اولنوب صفا وحفا قبيلندن اولەرق افضا انقضا استحيا ٠ ديلور ٠ حرف اخيرى همزه اولان كلمەلردخى بويلەدر ٠ برؤدن ابرا ٠ كبى

ذكر اولنان مصادر اصليەدن بو صورتلە طقوزوزن مشتق اولوراينجق وجه اشتقاقلرى سماعى اولوب هرمادەدن اشبولان وزن اوزره قوللانيلەمز مثلا عودتدن اعاده مشتق اولوب تعويد قوللانلمز ٠ ورواجدن ترويج كلوب ارواج كلمز

عربينك ذوات افعالی لسان عثمانیده مستعمل دكلدر ٠
اما فروع افعالی مصدرلری كبی پك چوق استعمال
اولندیغندن انلرك اصول اشتقاقی بوراده بیان اولنور ٠
مصادر اصلیه نك اسم فاعللری اكثریا (فاعل)وزننده
كلور . كتابت ایله كاتب ٠ كبی واكر ایكنجی حرفی (واو)
یاخود (یا) اولورسه (همزه) یه قلب اولنور ٠ قول ایله
قائل میل ایله مائل ٠ كبی واكر حرف اخیری (واو)
اولورسه (یا) یه قلب اولنور ٠ غزو ایله غازی كبی
واكر ایكنجی واوچنجی حرفلری برجنسدن اولورسه
ادغام اولنور ٠ دلالت ایله دالّ ٠ كبی وبعضا (فعیل)
و (فعول) و (فعال) وزنی اوزره كلور ٠ شفقت ایله
شفیق ٠ كتم ایله كتوم ٠ حمل ایله حمال ٠ كبی
واسم مفعوللری (مفعول) وزنی اوزره كلور مكتوب كبی
واكر ایكنجی حرفی (واو) اولورسه حذف اولنور ٠ قول ایله
مقول كبی واكر (یا) اولورسه (واو) حذف اولنوب (یا)نك
ماقبلی مكسور قلنور ٠ بیع ایله مبیع كبی واكر حرف اخیری
واو اولورسه ایكی واو ادغام اولنور ٠ مدعو كبی واكر یا
اولورسه اسم مفعول واوی دخی یایه قلب اولنور ٠ وماقبلی
مكسور قلنوب ادغام اولنور ٠ هدایتدن مهدی ٠ كبی
(تنبیه) بویله آخرنده ادغام واقع اولان كلمه لرك بعضا تخفیف
وبعضا تشدید ایله اوقوندیغی یوقاروده بیان اولنمشدر ٠

ذکر اولنان مصادر اصلیه وزنلرندن مأخوذ صفت مشبهه لر دخی قوللانیلور • انجق عربینك صفت مشبهه لری دائما اسم فاعل معناسنه در • وانلر دخی سماعی اولوب برقاعده تحتنده دکلدر • حسندن حسن • قبحدن قبیح • سیادتدن سید • کبی

واسم آلتلر (مفعل) و (مفعال) وزنی اوزره کلور • مسطر ومفتاح کبی

عربیده برده اسم مکان واردر که (مفعل) وزنی اوزره کلوب فعلك محل وقوعنی بیان ایدر • انجق مادهٔ اصلیه نك ایکنجی حرفی بعضیلرنده مفتوح وبعضیلرنده مکسور اولنور • مکتب مسقط • کبی وبعضا بونلرك آخرینه (تاء تأنیث) دخی علاوه اولنور • مسئله • کبی

اما مصادر تسعهٔ مذکوره نك هربرینك اسم فاعللری ایله اسم مفعوللری دیکر صورتده اولدیغندن هربریسی بوراده برتفصیل بیان اولنور • شویله که افعالك اسم فاعلی مفعل وتفعیلك مفعل • وتفعلك متفعل • وتفاعل متفاعل وافتعالك مفتعل • وتفعلك متفعل • وتفاعلك متفاعل • وافعالك مفعل • واستفعالك مستفعل • وزنلری اوزره کلور • وبونلرك آخرلرینك ماقبلی مفتوح قلندقده اسم مفعول اولور • انجق مفعل وزننده ادغام بولندیغندن اسم فاعلیله اسم مفعول برصیغه اوزره کلور

وكذا مفاعله ايله تفاعل وانفعال ايله افتعال وزنلرنده دخی
مادهٔ اصلیه نك ایکنجی واوچنجی حرفلری بر جنسدن
اولدقده اسم فاعل ایله اسم مفعولك صیغه‌لری متحد
اولور . مضاده دن مضاد و تضاددن متضاد وانسداددن
منسد واشتداددن مشتد . کبی افعال . زنده دخی
ادغام واقع اولور . لکن اسم فاعل ایله اسم مفعول
صیغه‌لری بینه کسر وفتح ایله فرق اولنور . مصر
مصر . کبی استفعال وزنی دخی بویله در . مستحق
مستحق کبی . وکذا افتعل وزننده دخی مادهٔ اصلیه نك
ایکنجی حرفی (واو) یاخود (یا) اولدقده اسم فاعل
ایله اسم مفعول صیغه‌لری متحد اولور . اختیاردن
مختار کبی که بو صیغه دخی هم اسم فاعل وهم ده اسم مفعول
اولور . اوزان تسعهٔ مذکوره نك بعضیلرنده واو ایله
یا ویاخود همزه بولنمق حسبیله اعلال اولدقلرنده اسم
فاعل ایله اسم مفعوللرینك دخی هیئتلری تغییر اولنمغله
انلر ایچون اشبو جدول وضع اولنمشدر .

(مصدر)	(اسم فاعل)	(اسم مفعول)
ایجاب	موجب	موجب
افاده	مفید	مفاد
افتا	مفتی	مفتی
ایمان	مؤمن	مؤمن

انشا	منشی	منشا
تثنیه	مثنی	مثنی
مکافات	مکافی	مکافی
اقتضا	مقتضی	مقتضی
تمنی	متمنی	متمنی
تمادی	متمادی	متمنی
استفاده	مستفید	مستفاد
استثنا	مستثنی	مستثنی

اسم فاعللر و اسم مفعوللر دخی سائر صفتلر کبی ایتمك . ایلمك . قلمق . بیورمق فعللریله مرکب اولورلر نائل ایتمك مسعود ایلمك متمم قیلمق . ممنون بیورمق مستفید اولمق . کبی و بونلر دخی سائر مصادر مرکبه کبی تصریف اولنورلر . وآخرلرینه «تاء تأنیث» علاوه سیله مؤنث اولورلر . شاعره مفیده کبی ومطردا جمع مذکر سالم وجمع مؤنث سالم صیغه سیله جمعلنور . وفاعل وزننده اولان اسم فاعللری فعل وفعال وفعله وزنلری اوزره دخی جمعلنورلر . کامل ایله کمل و حاسد ایله حساد و طالب ایله طلبه . کبی واکثریا مؤنثی «فواعل» اوزره جمعلنور . حادث ایله حوادث کبی

باب خامس ادوات بیاننده در

ادوات کلمه لری . یاخود جمله لری بر برینه ربط ایدن ویاخود معنالرینه خصوصیت زائده ویرن لفظلردر . اقسام

مختلفه‌سی اولدیغندن بوراده بر تفصیل طاقم طاقم بیان اولنور .

فصل اول ادات ترکیبه بیاننده‌در

زوابط «اوزره . اوزرینه» ادات استعلالردرکه برشیئك اوستی دیمك معناسنی اشعار ایدرلر . بونلرك قاعده‌سی «اوزره» لفظی مجردلره و «اوزرینه» لفظی مضاف الیهلره علاوه اولنور . بو حال اوزره . بو حالك اوزرینه کبی انجق ضمیر ایله اسم اشارتلر بو حالده دائما مضاف الیه صورتنده ایراد اولنه‌رق « اوزرینه » لفظی ایله قوللانیلوب مجرد کتوریله‌رك اوزره ایله قوللانلمز . مثلا انك اوزرینه و بونك اوزرینه دینلوب . اواوزرینه . بو . اوزرینه دینلمز . «قاعده» اوزره . لفظی مصدرلره علاوه اولندقده شرط معناسنی شامل اولور . نته‌کم «اوقومق اوزره مأمور اولدی دینلورکه اوقومق شرطیله دیمك اولور . وبعضا زمان استقبالی زمان حاله تقریب ایدر نته‌کم « کیتمك اوزره‌یم » دینلورکه همان کیده‌جکم دیمك اولور .

(ایچون) ادات تعلیلدرکه برحکمك علتی اولان شیئك آخرینه علاوه اولنور نته‌کم (فلان مصلحتی رجا ایچون کلدم) دینلدکده متکلمك کلمسنك علت وسببی رجا اولدیغنی افاده ایدر .

(ایکن) ادات حالدرکه برجمله‌نك مضمونك حال ترکیبی

اولمسنی افاده ایدر . مثلا « بن سکا مخلص ایکن سن بنی قنابلله دك » دینلور که بن سکا مخلص اولدیغم حالده دیمك اولور .

« ایله » مصاحبت واستعانه اداتیدرکه علاوه اولندیغی اسم ایله برشیئك برابر اولدیغنی افاده ایتدکده مصاحبت معناسنه اولور « خواجه ایله چیقدم » کبی که خواجه ایله برابر اولدیغنی افاده ایدر بو صورتده بعضا تأکید ایچون « بیله » لفظی کتوریلور . « خواجه ایله بیله » کبی که خواجه ایله برابر دیمك اولور ووساطت وآلیت معناسنی افاده ایتدکده استعانه معناسنه اولور . مثلا بچاق ایله کسدم دینلدکده بچاق وساطتیله کسدم دیمك اولوب استعانه ایچون اولمش اولور . وبعضا ابتداسنده اولان « الف » و « یا » حذف اولنور . نته کم قلم ایله یرنده « قلمله » دینلور . امایالکز « الف » حذفیله استعمال جائز دکلدر . مثلا قلم ایله مقامنده قلمله دنیله بیوب « قلمیله » دینله مز . زیرا قلمیله لفظی قلمی ایله ترکیبندن مخففدر واکثریا بویله مخفف اولدیغی حالده مصدرلره علاوه اولنوب تعلیل معناسنی افاده ایدر . واوحالده مصدرثقیلك قافی « غینه » تبدیل اولنور . سومکله یازمغله کبی انجق آخرنده های رسمیه اولان کلمه لرده یالکز الفك حذفیله تخفیف اولنور . بلطه یله کبی

«برله» بودخی ادات مصاحبتدر ۰ اما اکثریا سببیت معناسنه قوللانیلور ۰ ایتمك برله یاپوق برله کبی

« ایـدی » ادات تفصیلدر که مابعدندکی جمله نك ماقبلنده کی جمله یی تفصیل ایده جکنی افاده ایدر ۰

(چاق) ادات غایتدر که بر حکمك نهایت بولدیغی شـیئك اوله کتوریلور ۰ واوحالده آخرینه ۰ های رسمیه عـلاوه اولنمقدن صکره (دك) ویاخود (دکین) لفظلری کلور ۰ (چاق بغداده دك یاخود بغداده دکین) دینلدیکی کبی

وا کثریا چاق لفظی کتورلمیه رك بونلر ایله اکتفا اولنوب مثلا بغداده دك وبغداده دکین دینلور ۰ وبعضا بونلرك یرینه (قدر) لفظی کتوریلور ۰ بغـداده قدر کبی

(دن) ادات بیان اولوب آخر کلمه یه علاوه اولنور نته کم (مجلس معارف اعضاسندن فلان بندهلری بروسه دن کلدی) دینلدیکی ۰ کبی وبعضا برشیئك ۰ منشئی بیان ایچون منشأ وسبب اولان شیئه علاوه اولنور ۰ واوحالده اندن صکره برده (ناشی) لفظی کتوریلور ۰ (بویله اولمقدن ناشی) کبی ومصدر تخفیفی یه علاوه اولنوب اندن اول دیکر برفعلك وقوعنی بیان ایدر نته کم (سن اورایه کتمدن بن کلوردم) دینلدیکی کبی که سندن اول کتدم دیمك اولور ۰ وبعضا و معنایه اولمق اوزره مضارع مفرد منفیسنك مفرد غائبنه علاوه اولنور انجق بوصورتده (اول) یا (اقدم) یا (مقدم) لفظلری دخی

گتوریلور . سن گلزدن اول بن کلورم . کبی وتفضیل معناسنه ادات تفضیلدن اول کلور . چونکه تفضیلده برمفضل وبرده مفضل علیه بولنوب (دن) لفظی دائما مفضل علیهه علاوه اولندیغنه ومفضل علیه دخی لسان عثمانیده دائما ادات تفضیلدن اول اولدیغنه بناءً دائما (ن) لفظی ادات تفضیلدن اول گتورلمك لازم گلور . وبعضا تفضیل مقامنده (دن) اداتندن صکره زائد اوله رق (ایسه) فعلی ـــــ گتوریلور . « انك لقردیسنی ایشتمکدن ایسه کندیسنی کورمك دها اعلادر) کبی وبعضا « بشقه » لفظیله برابر استثنا مقامنده کلهرك برحکمدن مستثنا اولان شیئه علاوه اولنور « مکتبدن بشقه بریره گتمه » کبی که هیچ بریره گتمه الا مکتبه گیت دیمك اولور . وبعضا « بشده » یرنده « غیری » ویاخود (ماعدا) قوللانیلور بندخی غیری سندن ماعداکی

(ده) ادات ظرف اولوب بودخی کلمه نك آخرینه کلور بروسهده اکلدم کبی ومصدرلره دخی علاوه اولنوب زمان حالی اشعار ایدر نتکیم « یازمقده یم » دیلورکه یازیورم دیمکدر

(قاعده) کرك (دن) وکرك (ده) ضمیرلر ایله اسم اشارتلره دخی علاوه اولنور . انجق ضمیر غائب ایله اسم اشارتلر (نون) ایله قوللانیلوب اندن انده . بوندن بونده . شوندن

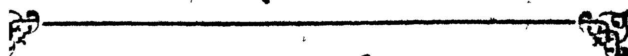
شونده ٠ دينلور ٠ وصيغهٔ صله يه دخى علاوه اولنورلر واوخالده صيغهٔ صله نك غائب صورتنده (يا ٠ نونه) قلب اولنور ٠ سوديكنده ٠ يازديغنده ٠ سودكارندنيازدقلردن سوديكنده ٠ يازديغنده سودكارنده يازدقلرنده ٠ كبى
(كه) ادات ربطدركه برجمله نك مضموننى برشيئه ربط ايدر نته كم اوكه دونكى كون كلمشيدى كوزل آدمدر) ديلدكده (كه لفظى كلمشيدى جمله سنى ضمير غائبه صفت اولمق اوزره ربط ٠ وبعضاهاى رسميه (ميه) تبديل اولنه رق (كم) وبعضا برده (يا) زياده قلنه رق (كيم) دينلور
حرف عطف «دخى» لفظى ايكى شيئى برحكمده تشريك ايدر بن كلدم اودخى كلدى ٠ كبى واكثريا تخفيف اولنه رق اوده كلدى دينلور ٠
(هم) بودخى ايكى شيئى برحكمده تشريك ايدرانجق مكرر اوله رق قوللانيلور ٠ هم يازدى هم اوقودى ٠ كبى وبعضا ايكنجيسنك آخرنه (ده) كتوريلور ٠ هم يازدى همده اوقودى ٠ كبى كرك (دخى) وكرك (ده) بعضا صيغهٔ شرطيه لره علاوه اولنوب مضمون شرطك عدم وقوعى تقديرندن جزانك وقوعى اولويتده قاله جغنى افاده ايدر ٠ وبوصورتده جمله جزائيه نك اوانه ٠ اكثريا (ينه) لفظى علاوه اولنور ٠ نته كم (چوق قصور ايتدم ايسه ده ينه

عفوكزي اميدايدرم) دينلدكده قصورڭ عدم وقوعى
تقديرنده عفو اميدى اولويتده اولديغنى افاده ايدر .
و (قصورايتدم ايسه ده) جمله سى قصور ايتديكم حالده
ديمك اولوب حال تركيبى مقامنده اولديغندن بومثللو شرطلره
(شرط حالى) دينلور . و بعضا (دخى) و (ده) يرينه (بيله)
لفظى كتوريلور . (چوق قصورم اولسه بيله سز عفو
ايدرسكز) كبى (ياخود) ترديد مقامنده قوللانيلور يازر
ياخود اوقور كبى و بعضا مخفف اوله رق يازر يا اوقور
دينلور و بعضا بويله مخفف اولديغى حالده مكرر اوله رق
قوللانيلور . ياشويله يابويله . كبى انجق بوصورتده
اكثريا اولكيسى مخفف ايكنجيسى حالى اوزره قوللانيلور .
ياكتابمى تسليم ايله ياخود اقچه سنى وير . كبى
(تنبيه) لسان عثمانيده اكثريا تشريك ايچون اولان حرف
عطفلر محذوف اولور . نتكم كاغد قلم دينلور كه كاغد هم قلم
ديمكدر . كلدى كتدى دينلور كه هم كلدى هم كتدى ديمكدر
ادات استفهام (مى) لفظيدر كه سؤال مقامنده قوللانيلور
شوكورينان طاشميدر . كبى فعللره علاوه اولندقده ضمير
نسبيلردن كتوريلور يازرميسن يازرميسكز كبى ودائما
مسؤل عنه اولان شيئڭ عقبنده كتوريلور نتكم (بروسه يه
كتدكمى) دينلدكده كتمك فعلنڭ واقع اولوب اولمديغنى سؤل

اولور . و(بروسه يه مى كيتدك) دينلديكده كيتدكى بروسه ميدر
ديو سؤال اولنمش اولور . و(بروسه يه واپوريله مى كيتدك)
دينلدكده بروسه يه كيتديكى معلوم اولوب انجق
نه ايله كيتديكى مجهول اولديغندن واپوريله ميدر يوخسه
ديكر صورتله ميدر ديو سؤال اولور . بو صورتله واقع
اولان استفهاملرك جوابنده اكر جمله حالى اوزره تقرير
اولنه جق اولورسه ادات تصديق اولان (اوت) لفظى
قوللانيلور . نته كم بروسه يه كيتدكى سؤالك جوابنده
اوت دينلدكده كيتدم ديمك اولور واكر نفى وارد اولنه جق
اولورسه (خير) لفظى قوللانيلور نته كم سؤال مذكورك
جوابنده (خير) دينلدكده كيتمدم ديمك اولور . وبعضا
استفهام نفى مقامنده كلوب (استفهام انكارى) تسميه اولنور .
يابه دلك مقامنده يابه بيلدكى دينلديكى . كبى

ادات نفى (دكل) و (سز) لفظلرى اولوب اولكيسى
صفتلره ايكنجيسى اسملره علاوه اولنور . اديب دكل
وادبسز كبى (سز) لفظى مصدرلره علاوه اولندقده آخرينه
(يا) (ون) زياده قلنور . ايتمكسزين يابمقسزين . كبى
نفيلرى تأكيد ايچون (هيچ) قوللانيلور .

ادات حصر (انجق) لفظيدركه بر حكمك برشيئه
انحصارينى افاده ايدر (حصر) ايكى معنايى شاملدر
برى معناسى بودركه بر حكمك برشيده بولنميدر ديكرى

معناسی سلبیدر . اوزحکمك بشقه یره سرایت ایتمامسیدر . بو حصر (انجق) لفظنك داخل اولدیغی کلمه ده اعتبار اولنور فلان شی ایله استانبوله انجق بن کیتدم) ینلدکده کیتمك کلمه سی منحصر اولوب بشقه سنك کیتمدیکنی افاده ایدر و (آنکله بو کون بن انجق استانبوله کیتدم) دینلدکده کیتمه سی استانبوله منحصر اولوب بشقه یره کیتمدیکنی افاده ایدر (وبن بوکون استانبوله انجق انکله کیتدم (دینلدکده بشقه سیله کیتمدیکنی افاده ایدر و بعضا جمله لره داخل اولوب استدراك معناسنده قوللانیلور یعنی بر کلام سویلندکده ایهام ایتدیکی خاطره یی دفع ایچون کتوریله جك جمله نك اوزرینه داخل اولورکه کم (چوق سویلدی انجق افاده سندن برشی اکلاشلمدی) دینلورکه چوق سویلدی دینلدکده بك چوق شیلر اکلاشلدیغی خاطره سی درکار اولدیغندن انی دفع ایچون جمله استدراکیه یعنی (انجق برشی اکلاشلمدی) جمله سی کتوریلور (رجا ایتدی انجق قبول اولنمدی) عباره سی دخی بویله در

(یوخسه) یوق ایسه دن مخفف برلفظ اولوب ماقبلك مابعدندن غیری اولدیغنی اشعار ایدرکه کم (بو سوزی سن بکنیورسین یوخسه سائری تحسین ایدر) دینلورکه بو سوزی هرکس تحسین ایدر الا سن بکنیورسین دیمك اولور

وبعضا استدراك مقامنده کلورلکن (انجق) لفظینك عکسنه اولەرق بونك مابعدی انك ماقبلی وانك مابعدی بونك ماقبلی حکمنده اولور نتکیم (سن اولجه کلدك یوخسه بن سکا کیدەجك ایدم) دیناوب یعنی سن کلمیدك بن سکا کیدەجك ایدم دیمك اولەرق بن سکا کیدەجك ایدم انجق سن اولجه کلدك معناسنه اولور وبعضا استفهام مقامنده یاخود معناسنه کلور (کلدیمی یوخسه کلمدیمی) کبی ادات تمییز (جه) اداتیدر که صفت بابنده بیان اولندیغی اوزره اسملرك آخرلرینه کلەرك صفت اداتی وصفتلرك آخرلرینه کلەرك تقلید اداتی اولدیغی کبی بر حکمك جهتنی بیان ایدرك ادات تمییز دخی اولور . نتکیم (معلوماتجه سن اکا فائقسین) دینلور که معلومات جهتیله دیمك اولور . وبعضا فعل مضارعلرك آخرینه علاوه اولنوب اندن صکره برده (سه) لفظی کتورلدکده تشبیه معناسنی افاده ایدر نتکیم (ایدرجەسنه) دینلور که ایدر کبی دیمك اولور .
ادات تشبیه اولان (کبی) لفظی علاوه اولندیغی شیئك مشبه به ودیکر بر شیئك مشبه اولەسنی افاده ایدر نتکیم دیشلری انجو کبی . دینلدکده (انجو) مشبه به و (دیش) مشبه اولور وبعضا وقت معناسنه اولوب صیغهٔ صله به علاوه اولنور نتکیم (اوکلدیکی کبی بن کتدم) دینلور که انك کلدیکی وقتده درحال بن کتدم دیمك اولور . (جلین) اداتی دخی

بویله‌در . نته‌کم بنجاین دینلور که بنم کبی دیمکدر . (اویله) و (شویله) و (بویله) لفظلری انك کبی و بونك کبی معنالرینه استعمال اولنور

(نته‌کم) لفظی دخی تشبیه و تمثیل اداتیدر . انجق جمله‌لرك اولنه داخل اولور

(صانکه) لفظی دخی بویله ادات تشبیه اوله‌رق کلور . ادات تصغیر خفیفلرده (جك) وثقیللرده (جق) لفظلریدرکه اسملرك آخرینه علاوه اولنور . کمشجك . التونجق کبی وبعضا بونلره برد (زا) علاوه اولنور . کمجکز . صوجغز کبی مصدریت ومحلیت اداتی خفیفلرده (لك) ثقیللرده (لق) لفظلریدرکه صفتلرك آخرلرینه کلدکلرنده مصدریت اداتی اولور . کوزللك . اوزونلق کبی واسملرك آخرلرینه کلدکلرنده محلیت اداتی اولورلر کالك چالیلق . کبی اما مختلف حرکه‌لر ایله قوللانیلان کلمات شاذده بو ادات حرکهٔ اخیره‌یه تابعدر . المالق . لیمونلق . کبی

ادات تأکید (یا) لفظیدرکه جمله‌لرك آخرینه کلوب مضمونلرینی تأکید ایدر . (کله‌جکسینیا) کبی که محقق کله‌جکسین دیمك اولور .

حرف ندا (آ) اولوب کلمه‌نك اولنه داخل اولوب . آسلطانم کبی واکر کلمه‌نك اولی همزه اولورسه برده (یا) زیاده اولنور ای افندم کبی

(ایشته) ادات تنبیهدرکه متکلمك افاده ایده جکی شیئه مخاطبك دقت ایلسی ایچون تنبیه واخطار ایدر ایشته باق ایشته بوبله‌در کبی
(ها) بودخی ادات تنبیهدر . (ها) اوراسنی بن سکا کلدیم) کبی
(هایدی) ادات ندااواوب استعجال مقامنده استعمال اولنور (ها) یدی کیده‌لم) کبی
(استطراد) استعجال مقامنده بعض امر حاضرلك آخرینه (نون . دال . یا) علاوه اولنور کلندی کبی (آه) ادات تحسر (واه) ادات تأسف (اوه) ادات تلذذدر (اوف) ادات اضطرابدر (اه) ینشور مقامنده تلفظ اولنور

﴿ فصل ثانی ادوات فارسیه بیاننده‌در ﴾

(بر) اوزره معناسنه‌در (برمقتضای حال) کبی که مقتضای حال اوزره دیمك اولور
(برای) ایچون معنا سنه‌در برای خاطر کبی
(با) ایله معنا سنه‌در باسند کبی
(ب) مفعول الیه اداتی و (تا) ادات انتها اوله‌رق (تاصباح) دینلورکه صباحه‌دك دیمك اولور
(از) دن (در) ده معناسنه‌در ازدل وجال ودر حال کبی

اسم بابنده بیان اولنان مهمه اقتضاسنجه بونلر عربی وفارسی اسملره داخل اولوب اسماء ترکیه یه داخل اولمزلر

ادات عطف اوله رق (واو) قوللانیلور انجق تلفظ اولنیوب فقط معطوف علیهك آخری مضموم اوقونور کاغد وقلم کبی واکر معطوف علیهك آخری حرف املا اولورسه واوعطف مضموم اوقنور خانه وکاشانه . دعوی وفتوی . صرفی ونحو . ابرو وچشم . کبی

ادات نفی اوله رق دکل معناسنه (نا) وبی‌مز معناسنه (بی) قوللانیلور نامقبول وبی وفا کبی

ادات استثنا اوله رق (مکر) قوللانیلور .

(آسا) و (وش) ادات تشبیهدر مسك آسا وماه وش کبی

(کویا) لفظی صانکه معناسنده استعمال اولنور (چه) ادات تصغیردر . دیوانچه . کبی

(زار) ایله (ستان) محلیت اداتلریدر . کلزار . کلستان کبی که کللك دیمکدر .

(کده) دخی محلیت افاده ایدر محنتکده کبی که محنت یری دیمك اولور . وبعضا بو معناد (کاه) قوللانیلور . زیارتکاه کبی که زیارت یری دیمك اولور

(هر) ادات سوردر که داخل اولدیغی اسمك افرادینی استیعاب ایدر

(هم) ادات شرکتدر . هم مذهب کبی که مذهبی بر

دیمکدر . بوندن بشقه ادوات فارسیه دن حرف شرط اوله رق (اکر) لفظی قوللانیلوب جمله شرطیه لر اوزرینه داخل اولور . «اکر بروسه یه کیدر ایسه‌ك شفا بولورسین» کبی فقط شرط حالی اوزره داخل اولدقده برده (چه) علاوه اوله رق اکرچه دینلور . وبعضا (اکرچه) یرینه (هرنقدر) لفظی قوللانیلور

فارسیده ادات مصدریت (یاءسا کنه) در شادی کبی که شادلق دیمك اولور

ندا مقامنده کلمه‌نك آخرینه الف کتوریلور . صائبا کبی که ای صائب دیمکدر .

﴿ فصل ثالث ادوات عربیه بیانند‌ه‌در ﴾

(علی) اوزره «لاجل» ایچون «الی» ادات انتها «من» «وعن» دن (فی) ده (ب) ایله معناسنده در . علی العجله . لاجل المحاکمه . الی الآن . من القدیم . عن اعضای مجلس معارف . فی الواقع . بحق . کبی

ادات عطف اوله رق واو مفتوحه قوللانیلوریمك وایچمك کبی

سز معناسنه (بلا) و (من غیر) قوللانیلور . بلا استثنا ومن غیر استحقاق کبی .

(الا) ادات استثنا (فقط) ادات حصر (لکن) ادات استدرا کدر .

و (كاف) ادات تشبيهدر . كالشمس كبى كه كنش كبى ديمك اولور .

واو معناسنه (بلى) قوللانيلور .

ادات مصدريت اولهرق صفتلرك آخرينه (ياء مشدده) ايله (تاء تأنيث) كتوريلور . عالميت . معلوميت كبى بو دخى مهمهٔ معلومه اوزره الفاظ عربيه يه مخصوص اولوب فارسى و تركى لفظلره علاوه اولنمز فقط (كرميت) غلط مشهور اولهرق استعمال اولنور .

ادات شرط (مادام كه) فى الاصل عبارهٔ عربيه اولوب لسان عثمانيده جملهٔ شرطيه اوزره داخل اولهرق جملهٔ شرطيه يا فعل التزامى اولور . (مادام كه سندن عنايت كوريله . هركس سنك مدحكده اولور .) ويا (در) وياخود سائر ضمير نسبيلر ايله منتهى اولور (مادام كه سنك اوزريمزده حقك واردر بز سكا تشكر ايدرز) و (مادام كه سن عالمسين . سكا هركس حرمت ايدرلر) كبى (الا) يوخسه مقامنده قوللانيلور . درسه چالش والا تكدير ايشيديرسين . كبى

(يعنى) ادات تفسير اولهرق قوللانيلور .

تكمله) ادات تنكير نون ساكنه دن عبارت اولان (تنوين) ركه بر اسمى مبهم اولهرق بيان ايدر . بوكا علامت اولهرق سمك آخرينه ايكى حركه وضع اولنور . بحق كبى فقط

آخری مفتوح اولدقده برده الف علاوه اولنور قصدا
کبی فارسیده بونك اداتی (یاء ساکنه) در . انجق
لسان عثمانیده مستعمل دکلدر لسان ترکیده بونك اداتی
اولیوب فقط کلمه نك اوزرینه (بر) لفظی کتوریلور .
برادم کلدی کبی

ادات تعریف براسمی جهت معلومیتله تصور ایدرك
استعمال ایتمکدر . عربیده بونك اداتی (لام تعریف) در
بالایجاب . کبی لکن فارسی و ترکیده بونك اداتی اولیوب
فقط فارسیده بو مقامده اسمك اولنه (آن) کتوریلور انجق
لسان عثمانیده بودخی مستعمل اولیه رق حسب الایجاب
کلمه نك اولنه (او) ضمیری کتوریلور . او مصلحت تصل
اولدی دیدیکی کبی

(خاتمه . جمله لر و جمله لرك متمماتی بیانده در)

جمله برصفت برموصوفه اسناد اولنه رق مخاطبه فائده
تامه افاده ایلیان سوزدر . واول صفته (مسند) وموصوفه
مسند الیه دینلور . ومسند الیهه (ومبتدأ) ومسنده (خبر)
دخی دینور وبونلری بربرینه ربط ایدن اداتلره (رابطه) دینلور
نتکم افندی عاقلدر ترکیبنده (افندی) مسند الیه (عاقل)
مسند (در) رابطه اولور . بروجه مشروح مسند الیه موصوف
ومسندانك صفتی مقامنده اولدیغندن مسند الیهلر اسم ویا
اسم حکمنده اولان مصدرو یاخود کنایاتدن بریسی اولور .

طاش قتیدر • قلب قیرمق فنادر • سن مرحتلوسین کبی
وبعضا موصوفی محذوف اولان صفتلر ظاهرا مسندالیه
اولورسه ده حقیقتده مسند الیه موصوف محذوف درنته کم
«شو بازویی یازان پك کاملدر» دینلدکده یازان آدم دیمك
اولوب حقیقتده مسند الیه آدمدر • ومسندلر صفت ویا
صفت حکمنده اولان ذوات افعال ایله فروع فعلدن بریسی
اولور • صفت ویاخود فرع فعل اولدقده رابطه غائب
صورتلرنده (در) ومتکلم ایله مخاطب صورتلرنده ضمیر
نسبیلر اولورومنفیلرنده رابطه دن اول (دکل) کتوریلور •

مثبتلرك مثاللری

بن عاقلم	سن عاقلسین	او عاقلدر
بز عاقلز	سز عاقلسکز	آنلر عاقلدرلر

منفیلرك مثاللری

بن عاقل دکلم	سن عاقل دکلسین	او عاقل دکلدر
بز عاقل دکلز	سز عاقل دکلسکز	آنلر عاقل دکلدرلر

وبعضا بو صورتده رابطه فعل اعانه اولوب انك منفیلرنده
دخی (دکل) لفظی قوللانیلور •

مثبتلرك مثاللری

بن ممنون ایدم	سن ممنون ایدك	او ممنون ایدی
بز ممنون ایدك	سز ممنون ایدیکز	آنلر ممنون ایدیلر

منفیلرك مثاللری

ممنون دكل ايدم • سن ممنون دكل ايدك • او ممنون دكل ايدى
بز ممنون دكل ايدك • سز ممنون دكل ايديكز • انلر ممنون دكل
ايديلر و بعضا فعل اعانه تخفيف اولنوب بو صورتده دخى
تصريف اولنور •

بن ممنون دكلدم • سن ممنون دكلدك • او ممنون دكلدى •
بز ممنون دكلدك • سز ممنون دكلديكز • انلر ممنون دكلديلر •

ويا خود رابطه افعال عامه اولوب بو صورتده جمله نك مثبت
ومنفى اولمسى فعل عامك مثبت ومنفى اولمسيله اولور •

مثبتلرك مثالرى

بن ممنون اولدم • سن ممنون اولدك • او ممنون اولدى
بز ممنون اولدق • سز ممنون اولديكز • انلر ممنون اولديلر

منفيلرك مثالرى

بن ممنون اولدم • سن ممنون اولدك • او ممنون اولدى •
بز ممنون اولدق • سز ممنون اولديكز • انلر ممنون اولديلر
وغائب صورتنه مخصوص اولەرق مثبتلرده (واردر)
منفيلرده (يوقدر) لفظى رابطه اولور • « بنم سكا امنيتم
واردر ياخود يوقدر » كبى واكر مسند ذات فعل اولور ايسه
ماضئ شهودى ومضارع وحال وفعل التزامى صيغه لرينك
غائب صورتلرنده رابطه اولميوب يالكز هيئتك دلالتيله اكتفا
اولنور • وماضئ شهوديك سائر صيغه لرنده رابطه ضمير
فعليلر ومضارع وحال وفعل التزاميك سائر صيغه لرنده

ضمیر نسبیلر اولورماضی نقلیٔ مستقبلی وفعل لزومینك
غائب صورتلرنده رابطه (در) اداتیدر خواجه کلمشدر
یاخود کله جکدر ویاخود کلملیدر ٠ کبی وسائر صیغه لرنده
ضمیر نسبی اولور ٠ مثاللری ذوات افعال بحثنده مرور ایلدی
فعللرك فاعللری مسند الیه اولدیغنه وانلرده رابطه اولان
ضمیرلر فاعللره دلالت ایلدیکنه بناء اکثریا مسند الیهلرطی
اولنه رق یالکز ذوات افعال صیغه لری باشلو باشینه جمله
اولورلر نته کم « بن کلدم » مقامنده یالکز کلدم « وسن کلورسین
مقامنده یالکز کلورسین دینلدیکی کبی ٠

امر حاضرلرك مفردلرنده دخی رابطه اولمیوب جمعنده ضمیر فعلی
رابطه اولور ٠ وبعضا مسندلر خلاف اصل اوله رق اسم
اولوب بوصورتده دخی رابطه غائب صورتنده در ٠
وسائرلرنده ضمیر نسبی اولور ٠ شو کورینان قرالتی طاشدر
یاخود طاش دکلدر کبی ٠ وکذلك بعضا کنایاتدن بریسی
اولور ٠ بونی یازن بنم ٠ کبی وبعضا دخی مصدر اولوب ٠
اکانجه نك اعلاسی کتاب اوقومقدر کبی

جمله لرك رکن اصلیلری بروجه مشروح مسند الیه ومسند
ورابطه در ٠ انجق بونلردن بشقه برطاقم متممات جمله دخی
واردرکه ایجابنه کوره بعض جمله لره الحاق اولنورلر بونلر
دخی اوچ قسمدر
اولکیسی (حال ترکیبی) در بن سوینه رك کلورم کبی

وبعضا عربی صفتلرك آخرینه تنوین علاوه اولنه رق حال
ترکیبی مقامنده قوللانیلور . ممنوناً کتدی سالماً کلدی کبی
وبعضا جمله لر حال ترکیبی اوله رق دیکر جمله یی متمم اولور
بونك اصولی شویله در که ادات رابطه طی اولندقدنصکره
یرینه (ایکن) اداتی کتوریلور . نته کم « بن سکا پدرانه نصیحت
ایتمش ایکن سن طوتمدك » ترکیبنده (نصیحت) یتمش ایکن جمله سی
حال ترکیبی اوله رق (طوتمدك) جمله سنی متمم اولور . و (حال
بویله ایکن نیچون عناد ایدرسین) ترکیبنده (حال بویله ایکن
جمله سی حال ترکیبی اوله رق (ایدرسین) جمله سنی متمم اولور
یاخود جمله صیغهٔ صله صورتنه قونلدقدنصکره (حالده)
لفظی علاوه سیله حال ترکیبی معناسی مستفاد اولور . نته کم
« آت اوزرنده اولدیغی حالده » دینلدکده (آت اوزرنده)
جمله سی حال ترکیبی مقامنده واقع اولمشدر
ایکنجیسی تمییزدر « بن معلوماتجه اکافائقم » کبی . عربی
اسملرك آخرینه تنوین علاوه سیله تمییز اولور . « بن اکا
علماً فائقم » کبی . وبعضا جمله لر دخی تمییز واقع اوله رق دیکر
بر جمله یی متمم اولور بونده ایکی قاعده واردر بریسی جملهٔ
صیغهٔ صله اوله رق آخرینه (جهتله) ترکیبی علاوه سیله اولور
نته کیم « بن سکا مخلص اولدیغم جهتله بویله نصیحت ایده یورم
دینلدکده (بن مخلصم) جمله سی تمییز اوله رق (نصیحت
ایده یورم) جمله سنه متمم اولور دیکری (اولمق) و (اولمسی)

مصدرلريله ربط اولنه رق بعده (جهتيله) علاوه سيله
اولور (سكا خلوصم بركمال اولمق جهتيله) وياخود (سكا
خلوصمك بركمال اولمسى جهتيله) كبى بومقامده جهتيله يرينه
بعضا (حسبيله) يا (ملابسه سيله) ياخود (مناسبتيله)
قوللانيلور اوچنجيسى متعلقات فعلدر بونلر دخى مفعول به
ومفعول اليه اداتلريله ادات استعلا وادات تعليل وادات بيان
وادات انتها وادات ظرف وادات مصاحبت واستعانه
وادات تشبيدر كه برفعله تعلق ايدرلر قلبى قيرمه
كناهمه كيرمه · اوزريمه وارمه · صباحدن اخشامه دك
مكتبده درسه چالش · هرنه ويررايسك الله ايله ويرحاتم كبى
جوانمرد ال · جمله لرنده اولديغى كبى وبعضا بو اداتلر
نفس جمله يه قيد اوله رق خبر موقعنده كاورلر بكا ايتديكك
اذا نيچوندر · خواجه مكتبده در مجلس ساعت اونه دكدر
بنم چكديكم سنندندر · بو بغچه باغ ارم كبيدر جمله لرنده
اولديغى كبى بو اداتلر دائما مفرداته علاوه اولنورلر · نته كم
(او بكا اكرام ايتديكيچون بنده اكا اكرام ايلدم) دينلدكده
(اكرام ايتديكيچون) جمله سى صله اولمغله (اكرام ايلدم)
فعلنه تعلق ايتمشدر · سائرلريدخى بوكا قياس اولنه ·
(قاعده) صيغهٔ صله نك مفعول اليه صورتنك آخرينه (مبنى
لفظى وياخود مبنى معناسنه اولان (بناء) لفظى علاوه

اولنديقده حال تركيبي مقامنده ديكر جمله نك متممي اولور وتعليل معناسني اشعار ايدر « حقمده توجهكز بركمال اولديغنده مبني وياخود بنا » كبي كه اولديغيچون يريني طوتارلر وبونلر بعضا مصدر مضافك مفعول اليهنه منضم اولورلر «توجهكز بركمال اولمسنه مبني ياخود بناء» كبي وبعضا بوايكي صورتده ده انلرك يرينه (نظرا) لفظي كتوريلور تمييز مقامنده اوله رق متمم اولور وجمله شرطيه معناسني اشعار ايدر . « بركمال اولديغنه ياخود اولمسنه نظرا» كبي كه اولديغنه وياخود اولمسنه كوره معناسنه اوله رق باقيلورسه يمك اولور

(فائده) ظرفلر ايكي قسم اولوب بري (ظرف مكان) دركه محل كوسترن ظرفلردر برده قوناقده مكتبده كبي ديكري (ظرف زمان) دركه وقت كوسترن ظرفلردر كونده آيده ييلده كبي اشبو ظرف زمانلردن بعضا ادات ظرف طي اولنه رق قوللانيلور اخشام چيقدم بوكون كلدم كبي (صكره) كلمه سي اداتسز اوله رق ظرف مقامنده قوللانيلور نته كم « صكره كل » دينلور كه صكره كي وقتده كل ديمك اولور وبو معناده عربي اولان (مؤخرا) ومقابلنده (مقدما) قوللانيلور

(تكمله) مسند اليهلر مقدم ومسندلر مؤخر ذكر اولنور امثله سابقه ده اولديغي كبي وبعضا مسند تقديم اولنور « التفاتدر

انسانی اسیرایدن » و « سنسین بوکا سبب » جمله‌لرنده
اولدیغی کبی انجق بو صورتده حصر معناسی مستفاد اولور
مثلا ذکر اولنان مثاللرده انسانی اسیرایدن انجق التفاتدر
وبو کا سبب انجق سنسین دیمک اولور . سائر متممانک تقدیم
وتأخیرنده دخی بو مثللو مزایا پک چوقدر . فقط انلر
انشاءالله بوندنصکره تألیف وترتیبی
مصمم اولان فن بلاغتده بیان
اولنه جقلردر